

БИЛТЕН

6
2001

Интернет адреса
на Министерството за финансии на Република Македонија
<http://www.finance.gov.mk/>

Интернет адреса
на Агенцијата на Република Македонија за приватизација
<http://www.mpa.org.mk/>

Интернет адреса
на Македонската берза за долгорочни хартии од вредност
<http://www.mse.org.mk/>

Интернет адреса
на Комисијата за хартии од вредност
<http://www.sec.gov.mk/>

**МИНИСТЕРСТВО ЗА ФИНАНСИИ
РЕПУБЛИКА МАКЕДОНИЈА**

Скопје, јуни 2001

СОДРЖИНА

ТАБЕЛИ И ГРАФИЧКИ ПРИКАЗИ

Табела 1: Република Македонија - Основни макроекономски индикатори	5
Одбрани макроекономски индикатори во земјите-кандидати за прием во Европската унија	5
Бруто домашен производ	6
Цени	6
Работна сила (според Анкетата на работната сила)	7
Надворешно-трговска размена	7
Индустриското производство во 2001 година	8
Цените во 2001 година	8
Надворешно-трговската размена во 2001 година	10
Надворешен долг	11
Табела 2: Состојба на надворешниот долг	11
Буџетски приходи	12
Табела 3: Приходи на Централниот буџет на Република Македонија	13
Буџетски расходи	14
Табела 4: Расходи на Централниот буџет на Република Македонија	15
Табела 5: Буџет - Централна државна власт	16
Табела 6: Фонд за пензиско и инвалидско осигурување	17
Табела 7: Фонд за здравствено осигурување	18
Табела 8: Републички завод за вработување	19
Табела 9: Фонд за магистрални и регионални патишта	20
Македонска берза на долгорочни хартии од вредност	21
Табела 10: Македонска берза - Извештај за тргување од 1.05 до 31.05.2001	22
Пазар на пари и краткорочни хартии од вредност	24
Депозити на физичките лица кај банките и штедилниците	24

СТАТИИ

Горан Трајковски - Модул за етика на даночната администрација	25
Драган Тилев - Имплементација на Спогодбата за стабилизација и асоцијација помеѓу Европската унија и Република Македонија	27
Сем Вакнин - Десет прашања за Македонија кои сте сакале да ги поставите, но никогаш не сте осмелиле	30
Маја Богдановска - Национална платежна картичка	33
Златко Ветеровски - Новите правила за потеклото на стоките како составен дел од Спогодбата за стабилизација и асоцијација	36
Златко Антевски - Правната рамка-важен фактор за привлекување на странските инвестиции (Втор дел)	39
Д-р Шабан Превала - Недостигот на капитал - основна причина за неликвидност и забавен развој ..	43
Д-р Рубинчо Зарески - Процесот на финансиска либерализација и реформи	46
Трајко Спасовски - Професионално извршување на внатрешната ревизија	50
Софија Герасимова - Економска и финансиска цел во врска со донесените измени и дополнувања на Законот за данок на добивка	53
Никица Мојсоска - Значењето на увозот на капитал	56
Економските трендови во Република Македонија	59

ПОЧИТУВАНИ,

Пред Вас е јунскиот број на Билтенот на Министерството за финансии. И покрај сите непријатности кои во моментот сите ние во Македонија ги доживуваме, како и неизбежните последици од нив, ние во Министерството за финансии се обидуваме, а во голем дел и успеваме, да се апстрахираме од сите настани, и фокусот на нашето внимание да не го дислоцираме надвор од она што е зацртано како наша програма за оваа година.

Сепак, последиците што на економски план ги носи војната со албанските терористи, ни паѓаат тешко, веројатно најтешко од сите други, бидејќи во минатиот период вложивме многу труд, енергија, знаење, целокупниот ентузијазам и огромен дел од нашето слободно време, за да спроведеме реформи кои ќе ја придвижат економијата во нагорен правец на стабилна и трајна основа, после речиси десетгодишна економска агонија.

И кога во јануари годинава погледнавме зад нас, кога видовме дека дефинитивно сме на вистинскиот пат, кога видовме дека не само што остваривме извонредни резултати и реформи во економијата во 2000 година, туку дека според постигнатите економски параметри за таа година тоа беше и најуспешната година во последните 20 години, кога си зацртавме да дадеме сè од нас, и уште повеќе од тоа, 2001 година да биде подобра од претходната, веќе во следниот миг земјата беше нападната и започна војна.

Но, и ова е предизвик. Да се справите со огромните воени трошоци (илјадници резервисти на платниот список, воена опрема и муниција колку што требало да се набави во последните 10-15 години, финансирањето на илјадници раселени лица од кризните региони), бегството на капиталот од земјата, порастот на каматите и неликвидност, откажувањето на соработка на странските инвеститори и партнери на домашните фирми заради војната, намалувањето на извозот и на девизните резерви, падот на потрошувачката и производството, извонредно негативната психолошка атмосфера која, освен на курсот, влијае и на сè друго, и во исто време целосното

спроведување на претходно зацртаните и публикувани реформи на економски план (види Билтен бр.2/2001), задржувањето на макроекономската и монетарната стабилност и избалансираност во земјата, користејќи ги исклучиво пазарните инструменти на монетарната и фискалната политика, во вакви услови одржување ниска едноцифрена инфлација, да не дозволите нивото на цените да се поремети и домашната валута да биде донесена во состојба да девалвира (потсетете се што се случуваше со валутата во СР Југославија или во која и да било земја кога била во војна), градење на услови за мал раст на економијата и во вакво време.....уф, верувајте ми, тоа е ѓаволски голем предизвик.

Ова е период кога се одвиваат политички преговори помеѓу албанските и македонските поголеми политички партии во кој како олеснувачи, се вклучени претставници на ЕУ и САД, и секако претседателот на земјата, и период во кој е прогласен и речиси се почитува прекин на огнот. Немајќи моќ и инструменти за соодветен притисок врз албанската страна и терористите, меѓународната заедница не пропушти да не го искористи тоа кон македонската страна, односно кон Македонија, информирајќи нè дека целокупната финансиска поддршка која што требаше да дојде по повеќе основи за Македонија привремено се стопира додека не се реши проблемот, но... и ова ќе го преживееме (иако чувството е горчливо).

Како и да е, порано или подоцна целата оваа драма ќе заврши со некои преговори и со потпишување на некаков договор, како и речиси секо-

г-дин Никола
ГРУЕВСКИ

Министер за финансии

ја војна. Во меѓувреме наша задача е да ја продолжи-
ме реализацијата на нашиот реформски план, кој
структурно ја менува економската основа во земјата
и земјата ја прави многу попријателна за инвестиции,
за бизнис и дава многу поголеми можности за секого:
за граѓаните, компаниите, домашните и странските...
Колку и да изгледа сето ова во овој момент безвред-
но и маргинално, сепак, порано или подоцна земјата
повторно ќе се врати на старите патеки, а сè она што
како правна инфраструктура, како реформа и како
завршени проекти ќе го направиме сега, ќе ни дојде
„како порачано“ тогаш кога нештата ќе се смират и
повторно ќе чекориме напред.

Па така зачекоривме во новиот платен систем, и во
наредниот период до крајот на годината треба да го
завршиме тој транзиционен период, да ги формираме
петте нови институции кои произлегуваат од поранешниот
ЗПП (Клириншката кука и РТГС системот
веќе се во функција, Централниот регистар функцио-
нира, Централниот депозитар за хартии од вредност е
во фаза на формирање, како што се и Националната
платежна картичка и Агенцијата за блокирани смет-
ки), а на прагот сме на воведување на фискалните ма-
шини со читачи на пластични картички за кои што
повеќе пишував во претходниот број. Паралелно,
стручен тим од странски и локални експерти по доне-
сувањето на законот и подзаконските акти за елек-
тронски облик и потпис, работат на измена на десе-
тина закони, со кои ќе се воведат електронското тргу-
вање и електронското банкарство и сето ова треба да
се најде во Парламентот во октомври оваа година.

Друга група од Министерството за финансии дено-
виве заминува за Словенија, а подоцна и за Германија
каде заедно со тамошни експерти подготвува целосно
нов современ Закон за осигурување. Трета група
работи на нов Закон за буџет, четврта на довршување
на Стратегијата за намалување на сиромаштијата
(проект кој е дел од аранжманите со Светската банка
и ММФ), петта група работи на измени на Законот за

јавни набавки, шеста на Законот за преземање на
компаниии, Секторот за меѓународни финансии фини-
шира во договорањето на финансирање на неколку
крупни инвестициони проекти во земјата, се подгот-
вуваме за новиот пензиски систем, почнуваме да ра-
ботиме на Законот за лизинг, Законот за штедилни-
ци, развиваме многу нови одделенија во Министер-
ството (Одделение за управување со долгот, за ЕУ,
внатрешна ревизија и други), успешно ја спроведува-
ме денационализацијата итн. Во меѓувреме, иако
Парламентот усвои дел од нашите предлози (околу
15-20) сепак, сè уште се чека на прифаќање на Реба-
лансот договорен со ММФ, на усвојување на Законот
против перење на пари, Законот за НБРМ, Законот
за чек, Законот за меница, Законот за Агенција за
управување со средства, измените на Законот за др-
жавна ревизија, измените на Законот за сметководст-
во, и неколку други. Во гореспоменатата група на за-
кони кои неодамна ги прифати Парламентот, покрај
законите кои директно се поврзани со новиот платен
промет, значајни се измените на Законот за трговски
друштва кој значително го олеснува регистрирањето
фирми во земјата, и кој се подготви со поддршка на
експерти финансирани од УСАИД. Парламентот го
усвои и Законот за данок на финансиски трансакции,
данок кој ќе егзистира само до крајот на оваа година
со цел да се поддржи справувањето со кризата, Зако-
нот за централен регистар и други.

За сè ова да се почувствува и да стане вредно и ко-
рисно, потребно е враќање на мирот во земјата и по-
литичка стабилност, нешто по што досега се препоз-
наваше Македонија на Балканот. Јас силно верувам
дека до тоа ќе дојде. Во меѓувреме ние ќе продолжи-
ме да работиме на нашата програма обидувајќи се до
максимум, како што кажав на почетокот, да се ап-
страхираме од моменталната состојба и да не го от-
ргнеме нашето внимание од економската сфера.

Никола Груевски

ОСНОВНИ МАКРОЕКОНОМСКИ ИНДИКАТОРИ

годишни податоци за Република Македонија

		1993	1994	1995	1996	1997	1998	1999	2000
Реален БДП	%	-9.1	-1.8	-1.2	0.8	1.5	2.9	2.7	5.1 *
Инфлација (просек)	%	349.8	121.8	15.9	3	4.4	1.2	-1.1	5.8 **
Инфлација (крај на период)	%	229.6	55.4	9.2	0.2	4.5	-1	2.3	6.1 **
Буџетско салдо (централен буџет и фондови)	% БДП	-13.4	-2.9	-1.2	-0.5	-0.4	-1.8	-0.1	3.5
Девизен курс, просек	ДЕН/1USD	23.6	43.2	38.0	40.0	49.8	54.5	56.9	65.9
Девизен курс, крај на период	ДЕН/1USD	44.6	40.6	38.0	41.4	55.4	51.8	60.3	65.3
Извоз (Ф.О.В.)	USD млд.	1.06	1.08	1.20	1.15	1.20	1.31	1.19	1.32 *
Увоз (Ф.О.В.)	USD млд.	1.01	1.27	1.42	1.46	1.59	1.91	1.78	2.08 *
Трговски биланс	USD млд.	0.05	-0.19	-0.22	-0.31	-0.39	-0.60	-0.59	-0.76 *
Биланс на тековна сметка (со грантови)	USD млд.	0.02	-0.16	-0.22	-0.28	-0.27	-0.31	-0.11	-0.13 ***
како % од БДП	%	0.6	-4.7	-5.0	-6.5	-7.4	-8.7	-3.0*	-3.4 *
Девизни резерви	USD млд.	0.12	0.16	0.27	0.27	0.28	0.34	0.46	0.71
Покривање на увозот (резерви/увоз)	месеци	1.4	1.6	2.3	2.2	2.1	2.3	3.1	3.5 *
Надворешен долг	USD млд.	n.a.	n.a.	1.44	1.17	1.13	1.40	1.44	1.43 *
како % од БДП	%	n.a.	n.a.	32.3	26.6	30.5	41.5	43.4	45.7 *

* Претходни податоци

** Во 2000 година инфлацијата е прикажана преку трошоците на живот.

*** Податокот е заклучно со 30.11.2000

Извор: Државен завод за статистика, Министерство за финансии на Република Македонија и Народна банка на Република Македонија.

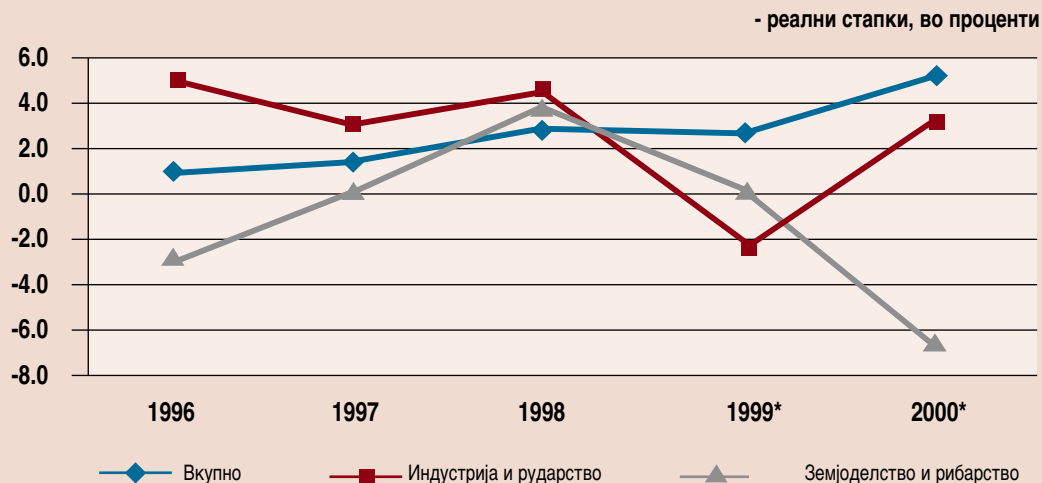
ОДБРАНИ МАКРОЕКОНОМСКИ ИНДИКАТОРИ ВО ЗЕМЈИТЕ-КАНДИДАТИ ЗА ПРИЕМ ВО ЕВРОПСКАТА УНИЈА

	Реален БДП				Потрошувачки цени ¹⁾				Тековна сметка (салдо) ²⁾			
	1999	2000	2001	2002	1999	2000	2001	2002	1999	2000	2001	2002
Кандидати за прием во Европската унија	1.9	3.8	3.9	4.3	11.2	13.1	9.9	6.4	-5.8	-5.2	-5.0	-4.8
Бугарија	2.4	5.0	5.0	5.0	2.6	10.4	8.5	3.2	-5.5	-5.5	-4.4	-3.9
Кипар	4.5	5.0	4.5	4.0	1.8	4.1	2.7	2.7	-4.5	-8.0	-5.3	-4.6
Чешка република	-0.8	3.1	3.0	3.5	2.1	3.9	4.2	4.4	-3.0	-4.8	-4.7	-4.3
Естонија	-1.1	6.4	5.5	5.5	3.3	4.0	5.0	2.8	-5.8	-6.7	-7.2	-6.7
Унгарија	4.5	5.3	4.9	4.7	10.0	9.8	8.5	6.4	-4.3	-3.5	-5.1	-5.1
Латвија	1.1	5.5	6.0	6.0	2.4	2.7	2.1	3.0	-9.7	-7.2	-6.6	-5.5
Литванија	-4.2	2.7	3.2	3.8	0.8	1.0	1.3	2.6	-11.2	-6.9	-6.7	-6.3
Малта	3.5	3.2	4.3	3.3	2.5	2.5	2.5	2.5	-3.7	-3.9	-3.7	-3.1
Полска	4.1	4.1	4.0	4.5	7.3	10.1	7.0	5.0	-7.5	-6.1	-5.4	-5.0
Романија	-3.2	2.0	3.0	4.0	45.8	45.7	34.2	16.4	-3.8	-3.7	-4.4	-4.8
Словачка	1.9	2.2	3.1	4.4	1.7	12.0	6.9	6.0	-5.7	-3.6	-4.8	-4.9
Словенија	5.2	4.9	4.5	4.0	6.2	8.9	7.0	5.0	-3.9	-3.2	-2.7	-2.4

¹⁾ Годишен просек.²⁾ Процент од БДП.

Извор: World Economic Outlook, May 2001, International Monetary Fund, Washington D.C.

БРУТО ДОМАШЕН ПРОИЗВОД

Извор: Државен завод за статистика

* Претходни податоци

	- во мил. САД долари					
	1995	1996	1997	1998	1999	2000 ²⁾
Бруто домашен производ¹⁾	3,351	3,390	3,439	3,540	3,633	3,290

Извор: Државен завод за статистика

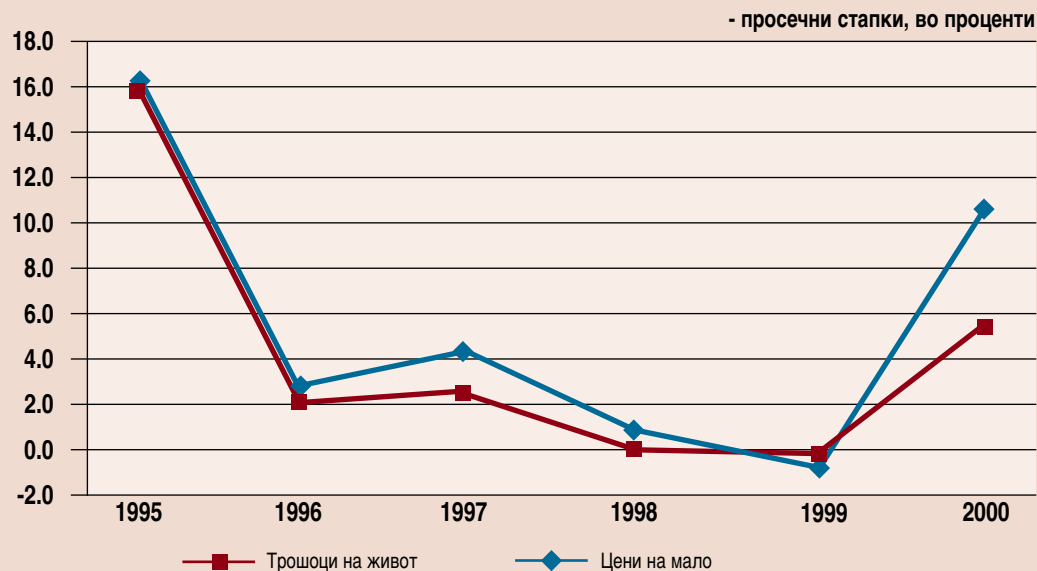
	- во САД долари					
	1995	1996	1997	1998	1999	2000 ²⁾
Бруто домашен производ по жител¹⁾	1,705	1,709	1,722	1,763	1,796	1,885

Извор: Државен завод за статистика

1) Пресметани по ПАРЕ методологија на ООН со која се врши конверзија со курс приспособен кон движењата на цените во националната економија. При тоа, како базен е земен курсот на САД\$ во однос на денарот во 1994 година и е извршена индексација со дефлаторот за секоја наредна година.

2) Проценка.

ЦЕНИ

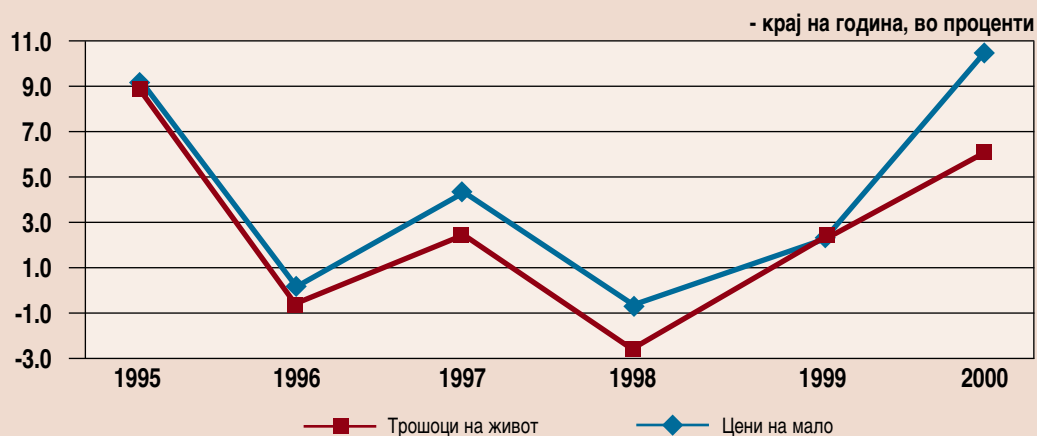

	- просечни стапки, во проценти					
	1995	1996	1997	1998	1999	2000
Трошоци на живот	15.7	2.3	2.6	-0.1	-0.7	5.8
Цени на мало	15.9	3.0	4.4	0.8	-1.1	10.6

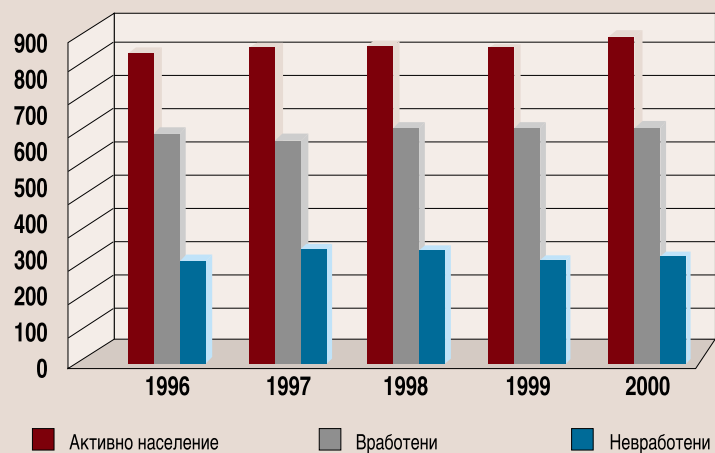
Извор: Државен завод за статистика

	- крај на година, во проценти					
	1995	1996	1997	1998	1999	2000
Трошоци на живот	8.8	-0.7	2.7	-2.4	2.4	6.1
Цени на мало	9.2	0.2	4.5	-1.0	2.3	10.8

ЦЕНИ

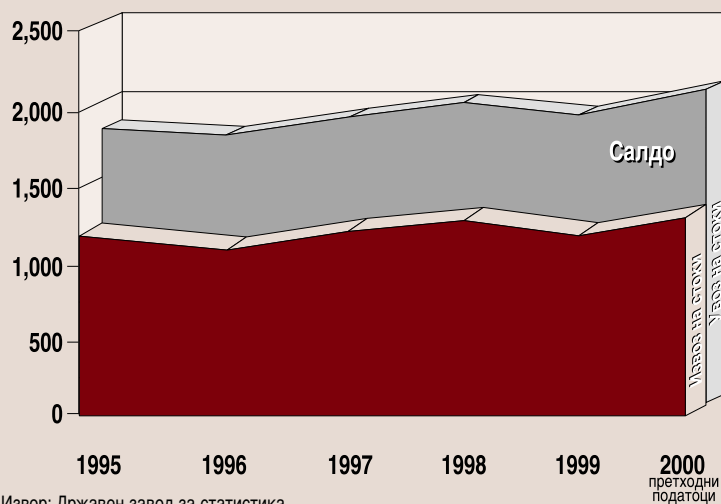
Извор: Државен завод за статистика

РАБОТНА СИЛА
(според Анкетата на работната сила)

Извор: Државен завод за статистика

	- во илјади лица				
	1996	1997	1998	1999	2000
Активно население	789.1	800.5	823.8	806.7	811.6
Вработени	537.6	512.3	539.8	545.2	549.8
Невработени	251.5	288.2	284.1	261.4	261.7

НАДВОРЕШНО - ТРГОВСКА РАЗМЕНА

Извор: Државен завод за статистика

	- во мил. САД долари					
	1995	1996	1997	1998	1999	2000 ¹⁾
Извоз на стоки	1,204	1,148	1,237	1,311	1,192	1,319
Увоз на стоки	1,719	1,627	1,779	1,915	1,796	2,085
Салдо	-715	-634	-686	-777	-671	-766

1) Претходни податоци

ИНДУСТРИСКО ПРОИЗВОДСТВО

По остварениот благ пораст на индустриското производство во април оваа година, во мај е регистриран пад на производството во индустријата од 5,6% во споредба со претходниот месец, кој се должи на намалувањето на производството на средства за труд (7,7%), стоките за широка потрошувачка (5,6%) и производството за материјали за репродукција (5%).

Во петтиот месец од годината од вкупно застапените 32 индустриски гранки во 14 од нив индустриското производство е повисоко во однос на претходниот месец. Позабележителен пораст е остварен кај машиноградбата (за 60,0%), производството на финални производи од дрво (за 41,1%), производството на камен, чакал и песок (за 41,1%) и производството на неметални минерали (за 34,4%).

Споредено со истиот месец во 2000 година, индустриското производство во мај оваа година бележи пад од 6,2%. На годишно ниво особено изразено е намалувањето на производството на разновидни производи (за 65,2%), производството на обоени метали (за 57,7%), производството и преработката на тутун (за 34,6%) и машиноградбата (за 33,4%).

Инаку, во периодот јануари-мај оваа година, во однос на истиот период од претходната година, производството бележи намалување од 7,2%, пред сè, како резултат на падот на производството на материјали за репродукција од 13,5%. Истовремено, остварен е пораст кај средствата за труд од 35,7% и кај стоката за широка потрошувачка од 0,3%.

ЦЕНИ

Во текот на мај 2001 година, **трошоците на живот** остварија месечен пораст од 0,5%. При тоа, забележано е зголемување на трошоците во групите исхрана за 1,2% и стоки за 0,6%, додека услугите останаа на исто ниво од претходниот месец. Со оглед на тоа што трошоците во групациите стоки и услуги остварија слични движења во претходните месеци, новиот пораст (V/XII) кај стоките изнесува 2,8%, а кај услугите 1,5%.

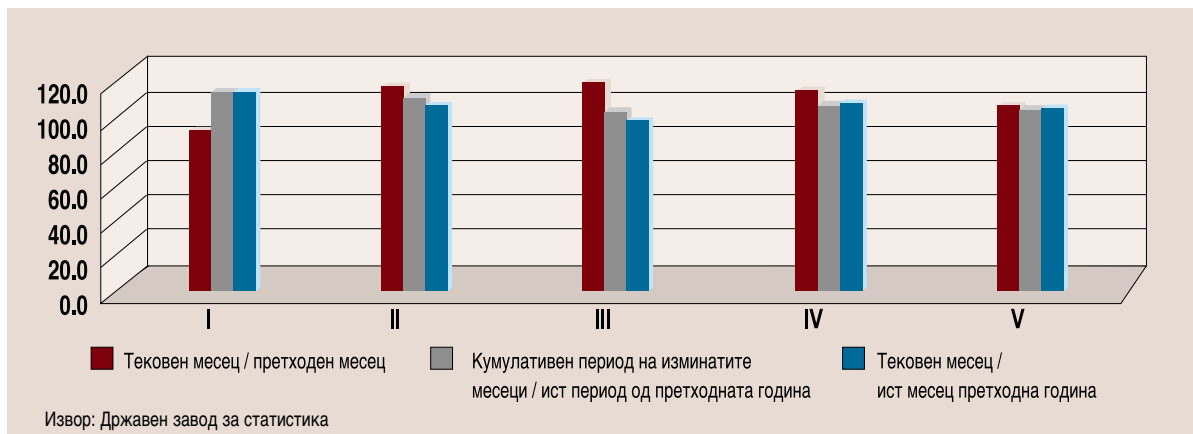
Врз основа на овие движења, вкупните трошоци на живот остварија пораст од 2,6%. Во тие рамки, особено висок пораст е забележан кај трошоците за исхрана (6,0%) и кај трошоците за стан (станарина, вода и услуги) - 4,3%.

Просечниот раст на трошоците на живот во првите пет месеци од оваа година во однос на истиот период минатата година покажува тенденција на намалување во однос на истоветната релација за периодот јануари-март и јануари-април. Имено, наспроти 5,0% во периодот јануари-март и 4,7% во периодот јануари-април 2001 година, во периодот јануари-мај е забележан пораст од 4,6%.

Цените на мало во мај оваа година остварија идентичен пораст како и трошоците на живот (0,5%). Во тие рамки, најголем пораст (дури 10,4%) е регистриран кај земјоделските производи, поради повисоките цени на зеленчукот и овошјето. Во однос на минатогодишниот мај, малопродажните цени се повисоки за 3,6%, додека во однос на декември 2000 година зголемувањето изнесува 0,8%.

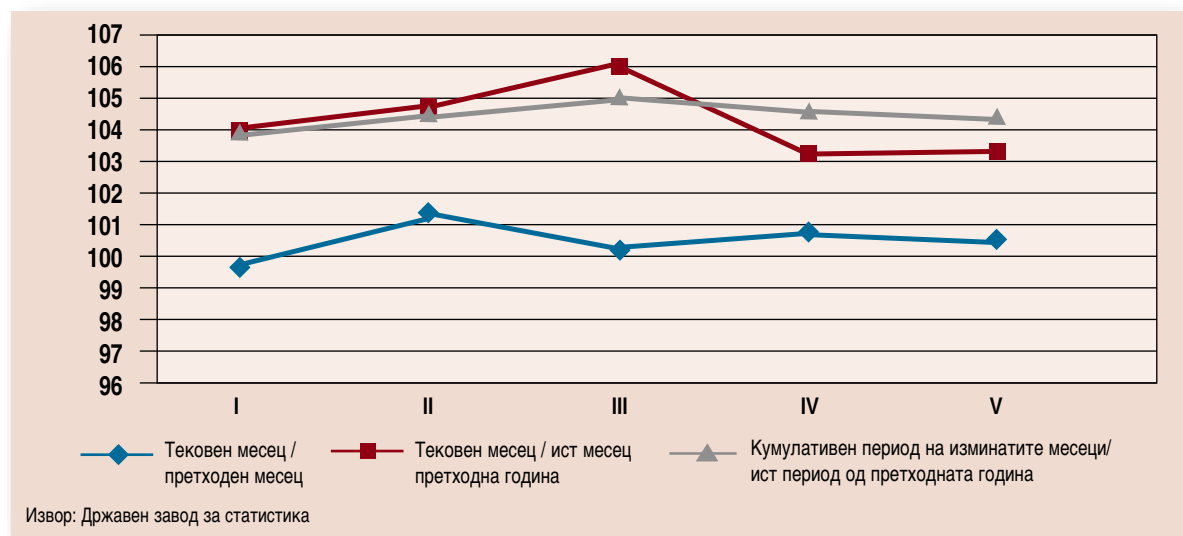
ИНДУСТРИСКО ПРОИЗВОДСТВО

Индустриско производство	2001 година (по месеци)				
	- индекси				
	I	II	III	IV	V
Тековен месец / претходен месец	75.5	104.7	106.2	101.0	94.4
Кумулативен период на изминатите месеци / ист период од претходната година	100.4	96.6	91.3	92.5	92.8
Тековен месец / ист месец претходна година	100.4	93.2	83.1	96.0	93.8

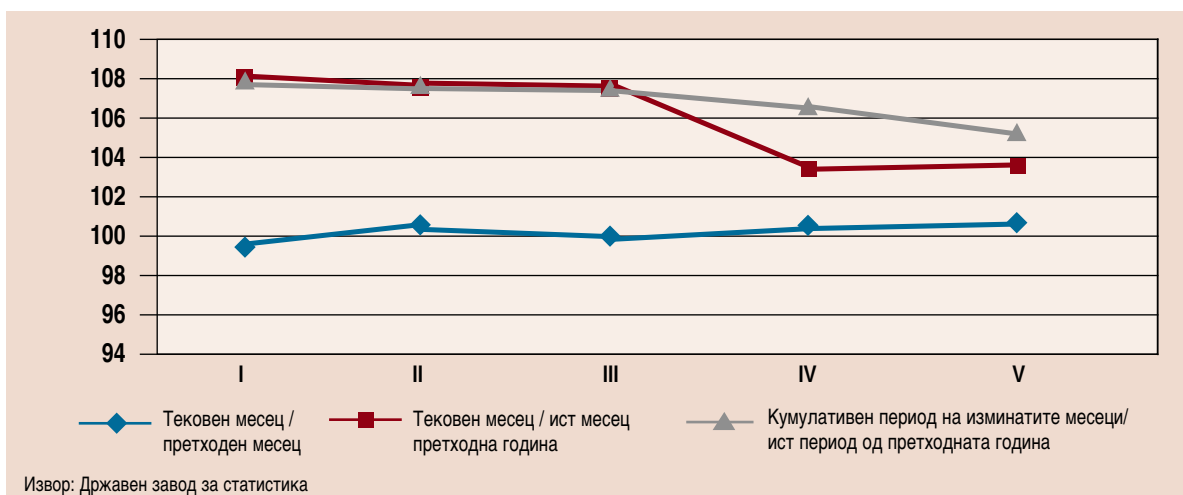

ТРОШОЦИ
НА ЖИВОТ

	2001 година (по месеци) - индекси				
Трошоци на живот	I	II	III	IV	V
Тековен месец / претходен месец	99.7	101.3	100.1	100.9	100.5
Тековен месец / ист месец претходна година	104.1	104.7	106.0	103.2	103.2
Кумулативен период на изминатите месеци/ист период од претходната година	104.1	104.4	105.0	104.7	104.6

ЦЕНИ
НА МАЛО

	2001 година (по месеци) - индекси				
Цени на мало	I	II	III	IV	V
Тековен месец / претходен месец	99.5	100.4	100.0	100.3	100.5
Тековен месец / ист месец претходна година	108.0	107.4	107.5	103.5	103.2
Кумулативен период на изминатите месеци / ист период од претходната година	108.0	107.7	107.6	106.7	104.6

НАДВОРЕШНО-ТРГОВСКА РАЗМЕНА

Обемот на стоконата размена на Република Македонија со странство во периодот јануари-мај оваа година изнесува 1.146,7 милиони долари и е за 20,1% понизок во однос на истиот период претходната година. Притоа, извозот во вкупната размена учествува со 41,5%, а увозот со 58,5%. Покриеноста на увозот со извоз е 71,0%, додека салдото на размената е негативно и изнесува 194,5 милиони долари. Во однос на истиот период 2000 година, салдото е значително намалено и тоа за 171,8 милиони долари, односно за 46,9%.

Во текот на мај оваа година, извозот на македонски стоки изнесуваше 88,8 милиони долари, што е за 7,2% помалку во однос на претходниот месец. Истовремено, реализиран е увоз на стоки во вредност од 139,9 милиони долари, односно 7,2% повеќе во однос на април оваа година. Во споредба со истиот месец во 2000 година, индексот на надворешно-трговската размена во мај оваа година е намален за 14,0%. Влошената надворешно-трговска размена во разгледуваниот период, пред сè се должи на моментната политичка и безбедносна состојба во Република Македонија.

Во периодот јануари-мај оваа година, најголемо учество во извозот имаа разните готови производи (32,3%), производите класирани според материјалот (31,9%) и пијалците и тутунот (10,5%), а кај увозот доминираа разните трансакции и неспомната стока (25,5%), машините и транспортните уреди (15,3%) и минералните горива и мазива (14,9%).

Набљудувано според економската намена на стоките, во првите пет месеци од годината извозот на производи за репродукција достигна 233,2 милиони долари, односно 49,0%, а веднаш потоа следи извозот на стоки за широка

потрошувачка со 231,0 милиони долари (48,5%). На страната на увозот се зголемува учеството на увозот на производи за репродукција (69,2%) за сметка на увозот на стоки за широка потрошувачка (19,5%) и средства за работа (10,6%).

Анализирано според производи, во разгледуваниот период, најголеми приливи се остварени од извозот на топовалани производи од железо (39,2 милиони долари), женски блузи и кошули (29,0 милиони долари) и нелегиран цинк (22,8 милиони долари). На страната на увозот доминираат нафтата и маслата (64,5 милиони долари) и моторните возила (13,8 милиони долари).

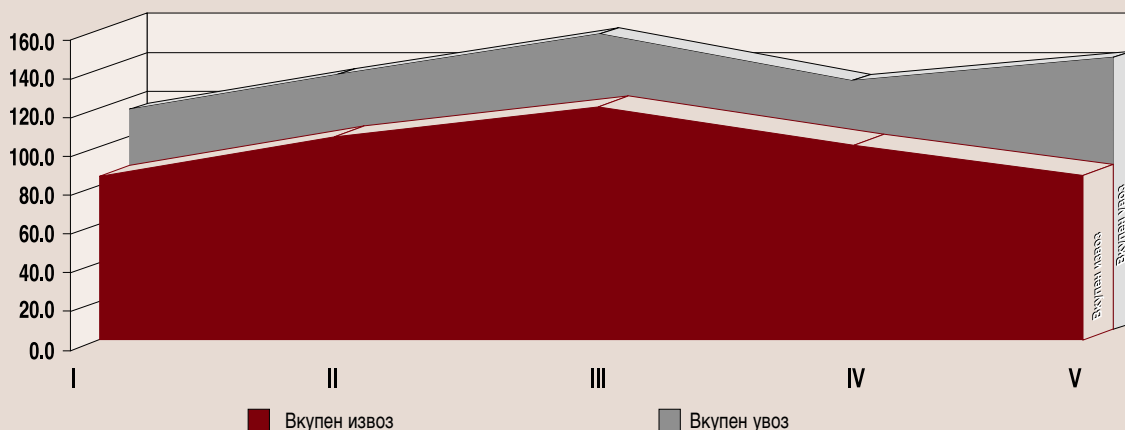
Структурата на извозот и увозот од аспект на географската насоченост во првите пет месеци од годината, не бележи позначајни промени. Следствено, групацијата на развиени земји и понатаму е најголемиот трговски партнер на Република Македонија, со учество од 61,9% во извозот 49,3% во увозот. Притоа, најголем дел од извозот на македонски стоки се остварува во земјите членки на ЕУ (45,9%), а на републиките на поранешна СФРЈ отпаѓаат 32,3%. Истовремено, доминира увозот на стоки од земјите членки на ЕУ (39,8%), по што следуваат земјите на Централна и Источна Европа (26,7%) и републиките на поранешна СФРЈ (19,0%).

Набљудувано по одделни земји, Германија и понатаму е најзначајниот трговски партнер на Република Македонија со учество од 16,8% во вкупната размена (21,2% во извозот и 13,7% во увозот). Потоа следува СР Југославија со 14,9% (23,6% кај извозот и 8,8% кај увозот, додека Грција е третиот трговски партнер на Република Македонија со учество од 8,7%. Потоа следуваат Русија (6,9%), САД (5,9%), Италија (5,8%), Словенија (5,1%) итн.

Месечни показатели

- во милиони САД долари

Надворешно - трговска размена	I - XII 2000	I - IV 2001	I	II	III	IV	V
Вкупен извоз	1317.8	387.3	82.0	98.8	110.8	95.4	88.8
Вкупен увоз	2081.0	526.0	117.6	129.5	150.0	126.6	139.9
Салдо	-763.2	-138.7	-35.6	-30.7	-39.2	-31.2	-51.1

Извор: Државен завод за статистика

НАДВОРЕШЕН ДОЛГ

Надворешниот долг на Република Македонија врз основа на долгорочни и среднорочни кредити на крајот на мај 2001 година бележи пад од 40,37 милиони долари (или 2,83%) во однос на состојбата на долгот на крајот на 2000 година, достигнувајќи го нивото од 1.387,2 милиони долари.

Најголемиот дел од надворешниот долг е кон официјалните (мултилатерални и билатерални) кредитори и е во висина од 980,7 милиони долари, додека долгот кон приватните кредитори изнесува 406,5 милиони долари.

Во рамки на долгот кон официјалните кредитори, Република Македонија должи 674,1 милиони долари, односно 48,6% од вкупниот долг кон мултилатералните кредитори, што во споредба со состојбата на долгот на крајот на минатата година претставува пад од 4,9%. Намалувањето, главно, се должи на забрзаната отплата на кредитите во првите пет месеци од годината, особено отплата на кредитите спрема Меѓународниот монетарен фонд, Светската банка и Европската банка за обнова и развој.

Кај билатералните кредитори остварено е намалување на долгот од 9,7 милиони долари во однос на крајот на мина-

тата година, што е резултат на отплатата на обврските кон Парискиот клуб на доверители. Имено, од септември минатата година Република Македонија започна со редовно сервисирање на доспеаните обврски кон Парискиот клуб.

Во однос на долгот кон приватните кредитори, споредено со крајот на 2000 година, во првите пет месеци од годината остварен е пораст во износ од 4,1 милиони долари, кој пред сè, се должи на зголемувањето на долгот на комерцијалните банки кон Лондонскиот клуб на кредитори.

Врз основа на договорената тригодишна макроекономска рамка во програмата со Меѓународниот монетарен фонд е предвидено постепено намалување на постоечкиот дефицит во платниот биланс и внимателно дизајнирање на натамошното задолжување на земјата, особено во однос на кредитното задолжување под неконцесионални услови.

Според планот на отплата на обврските во периодот од 01.06-31.12.2001 година, на нето основа треба да се платат обврските во износ од 121,9 милиони долари, од кои 82,7 милиони долари се обврски по доспеана главнина, а 39,2 милиони долари се обврски по доспеана камата.

СОСТОЈБА НА НАДВОРЕШНИОТ ДОЛГ

(по користени среднорочни и долгорочни кредити и заеми)

Во милиони САД долари	31.12. 1998	31.12. 1999	31.12. 2000	31.05. 2001	План на отплата 01.06 - 31.12.2001		
					главнина	камата	вкупно
	1	2	3	4	5	6	7
1. ОФИЦИЈАЛНИ КРЕДИТОРИ	1004.2	1030.8	1025.2	980.7	58.7	26.1	84.7
1.1. Мултилатерални кредитори	683.7	713.7	708.9	647.1	43.7	18.5	62.2
1.1.1 IMF	114.2	113.2	81.6	73.2	2.6	1.1	3.7
1.1.2 IBRD	114.8	116.8	116.5	118.4	2.6	4.8	7.4
1.1.3 IFC	55.5	56.9	57.1	33.5	19.1	4.4	23.5
1.1.4 IDA	179.1	221.9	245.7	243.4	0.0	1.1	1.1
1.1.5 EIB	54.3	68.3	67.4	67.8	1.4	1.7	3.1
1.1.6 EUROFIMA	21.9	17.1	16.7	14.3	2.0	0.6	2.7
1.1.7 Совет на Европска развојна банка	4.8	4.6	7.0	6.0	0.5	0.2	0.6
1.1.8 EBRD	90.1	72.3	76.6	71.5	15.6	3.4	19.0
1.1.9 Европска Унија	48.1	40.8	37.2	42.8	0.0	1.2	1.2
1.1.10 IFAD	0.8	1.7	3.1	3.2	0.0	0.0	0.0
1.2. Билатерални кредитори	320.5	317.1	316.3	306.6	15.1	7.6	22.5
1.2.1. Париски клуб на доверители	312.6	279.6	264.5	244.4	12.4	6.1	18.4
1.2.2. Новосклучени кредити	7.9	37.5	51.8	62.2	2.6	1.5	4.1
2. ПРИВАТНИ КРЕДИТОРИ	394.4	407.7	402.4	406.5	24.1	13.1	37.2
2.1. Комерцијални банки (Лондонски клуб)	243.1	250.2	252.7	258.0	0.0	8.5	8.5
2.2. Останати	151.3	157.5	149.7	148.0	24.1	4.6	25.7
2.2.1. Банки и финансиски институции	124.5	131.6	118.8	118.7	2.0	1.1	3.0
2.2.2. Претпријатија (приватни кредитори)	26.7	25.9	30.9	29.8	22.1	3.5	25.7
ВКУПНО (1+2)	1398.6	1438.5	1427.6	1387.6	82.7	39.2	121.9

Извор: Народна банка на Република Македонија и интерни податоци на Министерството за финансии.

БУЏЕТСКИ ПРИХОДИ

Вкупните приходи на централниот буџет во периодот јануари-мај 2001 година достигнаа ниво од 20.854 милиони денари, што претставува 34,2% од планираните приходи за оваа година. Во однос на истиот период минатата година кога се остварени 24.863 милиони денари, буџетските приходи во првите пет месеци од 2001 година бележат намалување од 16,1%.

Даночните приходи имаа доминантно учество од 88,1% во структурата на вкупните буџетски приходи. Притоа, најголемо е учеството на даноците на потрошувачката (ДДВ, акцизи и царини), кои претставуваат 75,6% од вкупно наплатените даночни приходи во овој период. Трендот на зголемена партиципација на даноците на потрошувачка во структурата на вкупните даночни приходи, е резултат на нивното докажано позитивно влијание врз домашната акумулација, односно штедењето и инвестициите.

Намалувањето на вкупните буџетски приходи споредено со истиот период минатата година е резултат на пониската наплата кај речиси сите категории на даноци. Пораст на приходите е евидентиран единствено кај данокот на добивка од кој се реализирани 1.354 милиони денари, што претставува зголемување од 6,6% во однос на минатата година.

Од данокот на додадена вредност како најзначајна компонента на даночните приходи, во овој период се наплатени 7.232 милиони денари, што претставува 39,6% од вкупно планираните приходи од ДДВ за 2001 година. Трендот на намалена наплата е присутен и кај акцизите, од кои во периодот јануари-мај 2001 се остварени 4.338 милиони денари, што е за 8,4% помалку во однос на истиот период минатата година. Намалените приходи од акцизи се должат на ниската наплата на акцизи кај алкохолните пијалоци (366 милиони денари, односно 14,3% помалку во однос на истиот период 2000 година) и патничките автомобили, од кои се остварени само 401 милиони денари, или 16,5% помалку од вкупно планираните. Во разгледуваниот период, приходите по основ на персоналниот данок на доход изнесуваа 3.018 милиони денари, што во однос

на истиот период минатата година претставува намалување од 27,1%. Меѓутоа, потребно е да се истакне дека ова намалување е во рамките на очекуваното, со оглед на измените во Законот за персонален данок од доход со кои, меѓу другото, се изврши и намалување на даночните стапки.

Наплатата на царините и другите увозни давачки во разгледуваниот период беше во висина од 2.325 милиони денари, што е за 36,4% пониско во однос на минатата година. Причината за ова намалување е снижената пондерирана царинска стапка, како и намалениот увоз предизвикан од влошената политичко-безбедносна ситуација во земјата.

Покрај даночните приходи, позначаен прилив во централниот буџет е остварен и од неданочните приходи (претприемнички приход и приход од имот, такси и надоместоци, други владини услуги и сл.) во вкупен износ од 1.839 милиони денари, што претставува пораст од 58,6% споредено со истиот период минатата година. Најголемиот дел од овие средства се приходи од јавни финансиски и нефинансиски институции, како и други приходи од имот (камати на денарски и девизни депозити).

За разлика од претходните категории, следењето на наплатата на капиталните приходи го следат извесни методолошки проблеми. Имено, најголемиот дел од овие приходи се од приватизација, а тие според важечката методологија на ММФ немаат третман на редовен приход, туку на финансирање. Со оглед на тоа што во официјалната презентација на Буџетот за 2001 година приходите од приватизацијата се вклучени во капиталните приходи во висина од 887 милиони денари се добива впечаток дека наплатата е извонредно слаба (8 милиони денари), иако веќе се наплатени 450 милиони денари. Со претстојното методолошко усогласување ќе се добие многу појасна слика за наплатените приходи по овој основ.

Што се однесува до задолжувањето во странство, во мај 2001 година не е евидентирано дополнително задолжување кај меѓународните финансиски институции.

³⁾ Поради редовните сметководствени корекции, извршената рекласификација на одделни приходи на аналитичко ниво и проширувањето на опфатот на одделни категории приходи, износите може да се разликуваат во однос на оние во минатите броеви на билтенот.

ПРИХОДИ НА ЦЕНТРАЛНИОТ БУЏЕТ НА РЕПУБЛИКА МАКЕДОНИЈА (2000 година по квартали и 2001 година по месеци)

(во милиони денари)

Вид на приходи	Остварени приходи во 2000 година	Остварени приходи по квартали				Планирано со Буџетот за 2001 година	Остварено во јануари-мај 2001 година	Остварени приходи по месеци				
		К – 1 2000 година	К – 2 2000 година	К – 3 2000 година	К – 4 2000 година			Јануари 2001 година	Февруари 2001 година	Март 2001 година	Април 2001 година	Мај 2001 година
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13
БИЛАНС НА ПРИХОДИТЕ	63,097	12,926	17,326	14,039	18,806	60,980	20,854	4,499	4,125	4,704	3,739	3,839
ИЗВОРНИ ПРИХОДИ	56,760	11,661	14,682	13,969	16,448	53,035	20,220	4,446	3,504	4,704	3,738	3,828
ДАНОЧНИ ПРИХОДИ	51,120	10,905	13,409	13,034	13,769	49,728	18,381	4,261	3,256	4,091	3,463	3,310
Данок од доход, од добивка и од капитални добивки	13,586	3,325	3,206	3,383	3,672	10,815	4,372	926	890	1,041	768	745
Персонален данок од доход	10,793	2,421	2,658	2,683	3,031	7,789	3,018	715	575	583	587	558
Данок од добивка	2,793	903	548	700	641	3,026	1,354	211	315	458	182	188
Домашни даноци на стоки и услуги	29,733	5,380	8,083	8,154	8,116	31,248	11,570	2,900	1,859	2,544	2,362	1,906
Данок на промет и ДДВ (од 1.04.2000)	17,452	2,977	4,609	4,657	5,209	18,254	7,232	2,252	1,042	1,585	1,298	1,056
Акцизи	12,281	2,403	3,474	3,497	2,906	12,994	4,338	647	817	960	1,064	850
Данок од меѓународна трговија и трансакции (царини и давачки)	7,733	2,176	2,116	1,466	1,976	7,595	2,325	424	457	500	289	655
Увозни давачки	6,040	1,768	1,634	1,129	1,509	5,911	1,788	338	361	365	215	509
Други увозни давачки и такси	1,693	408	482	337	466	1,684	537	86	96	135	74	146
Други даноци	63	24	4	31	4	60	0	0	0	0	0	0
Други даноци кои не се класифицирани на друго место	63	24	4	31	4	60	0	0	0	0	0	0
Даноци од специфични услуги	5	1	0	0	1	10	1	0	0	0	0	0
Комунални даноци	5	1	0	0	1	10	1	0	0	0	0	0
Такси за користење или дозволи за вршење на дејност	0	0	0	0	0	0	113	11	50	6	44	3
Дозволи за вршење дејност	0	0	0	0	0	0	106	10	48	4	43	2
Такса за моторни возила	0	0	0	0	0	0	6	1	2	1	1	1
НЕДАНОЧНИ ПРИХОДИ	3,023	725	895	704	702	3,307	1,839	185	249	612	275	518
Претприемачки приход и приход од имот	1,133	259	404	246	224	1,287	1,135	84	124	394	152	380
Профит од дополнителни активности на Владини институции	15	0	0	0	15	0	0	0	0	0	0	0
Приходи од јавни финансиски и нефинансиски институции	697	235	307	125	30	800	804	52	70	320	67	296
Други приходи од имот	421	24	98	121	179	487	330	33	54	74	85	84
Такси и надоместоци	1,216	305	331	269	313	1,420	430	70	69	109	92	89
Парични казни	170	35	54	22	59	170	48	17	5	8	9	8
Судски такси	495	143	137	95	119	600	177	17	32	48	40	40
Административни такси	551	126	140	150	135	650	205	35	32	53	43	41
Други Владини услуги	325	71	71	90	93	200	255	28	47	105	27	47
Други неданочни приходи	349	91	88	99	71	400	19	3	8	3	3	2
КАПИТАЛНИ ПРИХОДИ	2,617	30	378	231	1,977	887	8	3	3	1	0	1
Продажба на капитални средства	2,617	30	378	231	1,977	887	1	1	0	0	0	0
Продажба на земјиште и нематеријални вложувања	0	0	0	0	0	0	7	2	3	1	0	1
ТРАНСФЕРИ И ДОНАЦИИ	4,155	850	1,523	70	1,713	1,778	19	0	12	0	0	7
Трансфери од други нивоа на власт	717	717	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
Донации од странство	3,438	133	1,523	70	1,713	1,778	19	0	12	0	0	7
Општи и тековни донации	3,438	133	1,523	70	1,713	1,778	19	0	12	0	0	7
ЗАДОЛЖУВАЊЕ ВО СТРАНСТВО	2,182	416	1,120	0	645	5,280	607	0	607	0	0	0
Меѓународни развојни агенции	2,182	416	1,120	0	645	5,280	607	0	607	0	0	0
Задолжувања кај меѓународни развојни агенции	2,182	416	1,120	0	645	5,280	607	0	607	0	0	0

БУЏЕТСКИ РАСХОДИ

Во првите пет месеци од годината вкупните расходи на централниот буџет го достигнаа нивото од 22.697 милиони денари или 37,2% во однос на планот за 2001 година. Во споредба со истиот период од 2000 година остварен е пораст од 16,3%, кој главно се должи на зголемените тековни трошоци, кои имаат високо учество во буџетската потрошувачка (86,0% во разгледуваниот период). Притоа, за одбележување е и фактот што остварените расходи во мај 2001 година во износ од 4.697 милиони денари се речиси во висина на месечниот просек на буџетското трошење минатата година.

За плати и надоместоци во првите пет месеци од годината се исплатени 6.868 милиони денари или 45,0% од планираните трошоци за оваа година. Процентот на извршување е нешто повисок во споредба со нормалната месечна дистрибуција, главно, поради доцнењето во спроведувањето на реформите на јавната администрација и во донесувањето на Законот за измени и дополнувања на Законот за персонален данок на доход. Меѓутоа, ефектите од реформите се веќе евидентни, така што во мај оваа година исплатените средства за плати и надоместоци изнесуваа 1.346 милиони денари или 11,% помалку во однос на истиот месец во 2000 година.

Од планираните 6.380 милиони денари за стоки и услуги во првите пет месеци од годинава се извршени 4.499 милиони денари или 70,5% во однос на планот. Мошне силно влијание врз високиот процент на искористеност на планираните средства за стоки и услуги има актуелната состојба во земјата и неминовната потреба од дополнителни трошоци за национална безбедност. Во рамките на структурата на оваа категорија трошоци најзабележлив е порастот на трошоците за материјали, на кои во разгледуваниот период отпаѓаат 53,6% од вкупните трошоци за стоки и услуги.

Тековните трансфери во периодот јануари-мај 2001 година беа реализирани во износ од 6.825 милиони денари или 30,1% во однос на планот за целата година. Од планираните 835 милиони денари наменети за

реформа на јавната администрација, во првите пет месеци од годината се остварени 468 милиони денари или 56,0%, додека од предвидените обртни средства за структурни реформи во висина од 980 милиони денари досега се извршени само 64 милиони денари.

Каматните плаќања во разгледуваниот период беа остварени во висина од 1.337 милиони денари, од кои најголемиот дел се по основ на странски кредити (74,2%). Во каматите по домашни кредити, за кои се исплатени 344 милиони денари, се вклучени каматите за издадените обврзници за исплатување на депонираните девизни влогови на граѓаните по кои гарант е Република Македонија, каматите за обврзниците издадени за санација на Стопанска банка и сл.

Капиталните трошоци во периодот јануари-мај 2001 година беа извршени во износ од 1.988 милиони денари, или за 76,9% повеќе во однос на соодветниот период во 2000 година. Причината за мошне високиот пораст на оваа категорија буџетски трошоци се вонредните трошоци за национална безбедност (почнувајќи од март годинава). Вредно е да се напомене дека иако и воената компонента на капиталните трошоци генерира извесни мултипликативни ефекти во економијата, сепак, по нормализирањето на безбедносната ситуација, основните генератори на економскиот раст за оваа година се очекува да бидат приоритетните инвестициони проекти финансирани од приходите од приватизација на Македонски телекомуникации.

Инаку, во разгледуваниот период, капиталните трансфери од централниот буџет беа остварени во износ од 773 милиони денари, што претставува зголемување од 39,5% во однос на првите пет месеци минатата година.

Истовремено, за отплата на главница по домашен и надворешен долг се исплатени 969 милиони денари, односно за 31,8% повеќе во однос на истиот период минатата година. При тоа, според планот на отплата на главнина по домашен и надворешен долг во април и мај 2001 година не беа предвидени трошоци за оваа намена.

РАСХОДИ НА ЦЕНТРАЛНИОТ БУЏЕТ НА РЕПУБЛИКА МАКЕДОНИЈА (2000 година по квартали и 2001 година по месеци)

(во милиони денари)

Вид на расходи	Остварени расходи во 2000 година	Остварени расходи по квартали				Планирано со Буџетот за 2001 година	Остварено во јануари-мај 2001 година	Остварени расходи по месеци				
		К – 1 2000 година	К – 2 2000 година	К – 3 2000 година	К – 4 2000 година			Јануари 2001 година	Февруари 2001 година	Март 2001 година	Април 2001 година	Мај 2001 година
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13
ВКУПНИ РАСХОДИ	57,689	10,477	13,618	10,999	22,596	60,980	22,697	4,970	3,482	4,567	4,981	4,697
ТЕКОВНИ ТРОШОЦИ	46,985	8,843	11,773	9,682	16,688	48,510	19,529	3,850	3,153	4,120	4,402	4,003
Плати, наемнини и надоместоци	16,285	3,550	4,380	4,012	4,343	15,271	6,868	1,424	1,342	1,426	1,330	1,346
Основни плати и наемнини	14,383	3,119	3,823	3,654	3,787	13,362	5,948	1,240	1,150	1,231	1,153	1,174
Надоместоци	1,902	432	556	358	556	1,909	919	183	193	195	176	172
Стоки и услуги	6,294	1,238	1,621	1,344	2,090	6,380	4,499	380	347	1,103	1,394	1,275
Патни и дневни трошоци	300	72	69	68	91	456	653	25	25	181	217	205
Комунални услуги	375	112	62	61	140	497	239	25	26	75	49	65
Трошоци за затоплување	486	174	62	52	198	696	382	46	87	136	43	71
Материјали	3,076	533	679	740	1,124	2,446	2,411	196	99	539	881	696
Трошоци за транспорт	199	57	40	39	63	272	198	15	22	54	49	59
Тековно (рутинско) одржување	126	18	26	23	59	144	54	8	3	10	13	19
Договорни услуги	819	161	224	197	237	1,237	347	54	59	64	69	101
Други оперативни трошоци	913	112	459	163	178	631	214	11	26	43	74	59
Тековни трансфери	22,790	3,841	5,142	4,325	9,482	22,697	6,825	1,197	1,317	1,544	1,404	1,363
Трансфери на владини институции	2,386	378	500	285	1,123	2,017	672	95	52	157	162	206
лица и на нестопански организации	13,328	3,064	2,826	3,428	4,010	13,591	5,355	1,077	1,094	1,077	1,060	1,047
Трансфери по основ на субвенции	7,076	399	1,816	512	4,349	7,089	798	25	172	309	181	111
Каматни плаќања	1,616	241	629	0	773	4,162	1,337	850	146	47	275	18
Камата на домашни кредити	0	0	0	0	0	1,111	344	1	40	0	284	18
Камата на странски кредити	1,616	214	629	0	773	3,051	993	850	106	47	-10	0
КАПИТАЛНИ ТРОШОЦИ	5,186	624	775	1,153	2,635	6,139	1,988	179	208	383	549	668
Купување на капитални средства	3,231	285	446	716	1,783	4,121	1,215	64	208	254	248	441
Купување на земјишта и нематеријални средства	0	0	0	0	0	20	0	0	0	0	0	0
Купување на градежни објекти	590	22	0	5	563	679	288	0	4	77	30	178
Мебел и канцелариска опрема	225	30	59	42	94	348	91	9	7	10	27	39
Купување на моторни возила	185	10	4	0	172	115	29	0	4	11	10	4
Физибилиити студии, подготовка на проекти	4	0	0	0	4	28	6	0	0	0	0	6
Постројки, опрема и машинерија	177	2	9	1	165	967	311	0	130	39	75	67
Изградба, реновирање и унапредување	951	165	228	393	164	1,162	273	51	46	66	51	59
Основно и специјално одржување	1,099	57	146	275	621	802	217	4	18	52	56	88
Капитални трансфери	1,956	339	329	437	852	2,018	773	115	0	129	301	227
Капитални трансфери до владини институции	1,771	291	329	406	745	1,838	773	115	0	129	301	227
Капитални трансфери до единиците на локална самоуправа	185	47	0	31	107	180	0	0	0	0	0	0
ДАВАЊЕ НА ЗАЕМИ, УЧЕСТВО ВО ДЕЛ ОД ХАРТИИТЕ ОД ВРЕДНОСТ И ОТПЛАТА НА ГЛАВНИНА	5,517	1,009	1,070	165	3,273	6,331	1,180	940	120	63	30	27
Давање на заеми и учество во дел од хартиите од вредност	3,956	807	453	165	2,532	3,296	211	142	0	12	30	27
Заеми на поединци и нестопански организации	3,434	567	368	111	2,389	2,846	152	142	0	0	5	5
Учество во дел од јавните претпријатија	522	241	85	53	142	450	59	0	0	12	25	22
Амортизација (отплата на главница)	1,561	202	617	0	741	3,036	969	798	120	51	0	0
Отплата на домашен долг	8	0	8	0	0	8	3	3	0	0	0	0
Отплата на надворешен долг	1,553	202	609	0	741	3,028	965	794	120	51	0	0

БУЏЕТ - ЦЕНТРАЛНА ДРЖАВНА ВЛАСТ

(во денари)

	1999	2000	2000	2001
	Завршна сметка	Ребаланс	Завршна сметка	Буџет
ВКУПНИ ПРИХОДИ	50,478,031,862	64,771,000,000	63,096,945,248	60,979,525,00
ИЗВОРНИ ПРИХОДИ	44,728,175,441	57,175,000,000	56,760,081,178	53,922,000,000
ДАНОЧНИ ПРИХОДИ	41,858,828,319	50,931,000,000	51,120,246,281	49,728,000,000
Данок од доход, од добивка и од капитални добивки	12,793,078,777	13,136,000,000	13,585,772,246	10,815,000,000
Персонален данок од доход	10,233,016,110	10,523,000,000	10,792,594,721	7,789,000,000
Данок од добивка	2,559,325,945	2,613,000,000	2,793,156,390	3,026,000,000
Други даноци од доход, од добивка и од капитални добивки	736,722	0	21,135	0
Домашни даноци на стоки и услуги	20,631,883,947	29,132,000,000	29,733,381,929	31,248,000,000
Данок на промет	9,958,866,206	3,946,000,000	7,055,788,708	0
Данок на додадена вредност (од 1.04.2000)	0	12,938,000,000	10,396,551,663	18,254,000,000
Акцизи	10,673,017,741	12,248,000,000	12,281,041,470	12,994,000,000
Данок од меѓународна трговија и трансакции (царини и давачки)	8,302,773,971	8,600,000,000	7,733,381,467	7,595,000,000
Увозни давачки	6,802,005,702	7,176,000,000	6,040,495,875	5,911,000,000
Други увозни давачки и такси	1,500,768,269	1,424,000,000	1,692,885,592	1,864,000,000
Други даноци	123,627,594	55,000,000	62,644,972	60,000,000
Други даноци кои не се класифицирани на друго место	123,627,594	55,000,000	62,644,972	60,000,000
Даноци од специфични услуги	7,464,030	8,000,000	5,065,667	10,000,000
Комунални даноци	7,464,030	8,000,000	5,065,667	10,000,000
НЕДАНОЧНИ ПРИХОДИ	2,869,347,122	6,244,000,000	5,639,834,897	4,194,000,000
Претприемачки приход и приход од имот	798,125,658	1,128,000,000	1,133,367,383	1,287,000,000
Такси и надоместоци	1,156,606,788	1,300,000,000	1,215,770,217	1,420,000,000
Други Владини услуги	127,316,281	200,000,000	324,812,933	200,000,000
Други неданочни приходи	632,921,803	379,000,000	349,306,600	400,000,000
Продажба на капитални средства	154,376,592	3,237,000,000	2,616,577,764	887,000,000
ТРАНСФЕРИ И ДОНАЦИИ	2,419,089,626	5,399,000,000	4,155,269,452	1,777,525,000
Трансфери од други нивоа на власт	32,283,095	0	716,822,828	0
Донации од странство	2,386,806,531	5,399,000,000	3,438,446,624	1,777,525,000
ЗАДОЛЖУВАЊЕ ВО СТРАНСТВО	3,330,766,795	2,197,000,000	2,181,594,618	5,280,000,000
Меѓународни развојни агенции	3,330,766,795	2,197,000,000	2,181,594,618	5,280,000,000
ВКУПНИ РАСХОДИ	49,761,209,034	57,701,458,567	57,689,326,703	60,979,525,000
ТЕКОВНИ ТРОШОЦИ	42,088,365,187	46,997,572,994	46,985,485,342	48,489,209,000
Плати, наемнини и надоместоци	15,996,631,927	16,288,881,140	16,285,267,541	15,269,902,000
Стоки и останати услуги	5,646,765,633	6,301,920,572	6,293,788,729	6,362,705,000
Тековни трансфери	18,227,967,627	22,790,751,680	22,790,409,470	22,694,602,000
Каматни плаќања	2,217,000,000	1,616,019,602	1,616,019,602	4,162,000,000
КАПИТАЛНИ ТРОШОЦИ	2,407,296,601	5,186,521,411	5,186,477,309	6,154,816,000
Купување на капитални средства	1,312,799,356	3,230,782,373	3,230,738,464	4,142,216,000
Капитални трансфери	1,094,497,245	1,955,739,038	1,955,738,845	2,012,600,000
ДАВАЊЕ НА ЗАЕМИ, УЧЕСТВО ВО ДЕЛ ОД				
ХАРТИИТЕ ОД ВРЕДНОСТ И ОТПЛАТА НА ГЛАВНИНА	5,265,547,247	5,517,364,162	5,517,364,053	6,335,500,000
Давање на заеми и учество во дел од хартиите од вредност	2,942,547,247	3,956,462,370	3,956,462,261	3,300,000,000
Амортизација (отплата на главнина)	2,323,000,000	1,560,901,792	1,560,901,792	3,035,500,000

Забелешка:

Приходите во 1999 и 2000 година, се рекласифицирани според новиот Правилник за класификација на приходите.

ФОНД ЗА ПЕНЗИСКО И ИНВАЛИДСКО ОСИГУРУВАЊЕ

Вкупните приходи на Фондот за пензиско и инвалидско осигурување во првите пет месеци од 2001 година изнесуваат 9.783 милиони денари, што претставува пораст од 11,4% во однос на истиот период минатата година. Во структурата на вкупните приходи најголемо учество имаат придонесите од плати (65,8%), кои споредено со истиот период од 2000 година бележат пораст од 7%. Значително е и учеството на приходите од Буџетот на Република Македонија (21,7%), кај кои порастот од 29,5% во однос на анализираниот период од минатата година во најголем дел е резултат на дополнителните обврски на Фондот (ретроактивна исплата на разликата во пензиите од 8%).

Во првите пет месеци од 2001 година вкупните расходи на Фондот изнесуваат 10.188 милиони денари забележувајќи пораст од 10,3% во однос на истиот период

од 2000 година. Зголемувањето на вкупните расходи се должи на повисоките трошоци за пензии (за 11,2%), кои во разгледуваниот период го достигнаа нивото од 8.823 милиони денари. Причина за порастот, се обврските на Фондот за ретроактивна исплата на разликата во пензиите од 8% и исплатите по основ на Законот за предвременно пензионирање од 2000 година. Придонесите за здравствена заштита, во структурата на вкупните расходи на Фондот, учествуваат со 11,4%, остварувајќи пораст од 5,5% во споредба со првите пет месеци од 2000 година.

Инаку, Фондот за пензиско и инвалидско осигурување во периодот јануари-мај 2001 година оствари дефицит од 405 милиони денари, кој е за 24 милиони денари понизок во однос на истиот период минатата година.

ФОНД ЗА ПЕНЗИСКО И ИНВАЛИДСКО ОСИГУРУВАЊЕ

(во милиони денари)

Вид на приходите / расходите	1998 Извршено	1999 Извршено	2000 Извршено	2001 Буџет	2001 Јануари-Мај Извршено
ПРИХОДИ	20,717	21,229	22,883	25,109	9,783
Придонес од плати	13,373	14,316	15,722	16,025	6,432
Придонес од доходот	239	311	311	335	128
Приходи од Буџетот на Републиката	3,618	3,266	4,174	6,127	2,127
Приходи од приватен сектор	400	439	404	440	155
Приходи од индивидуални земјоделци	74	65	58	65	19
Приходи од акцизи	691	632	804	837	297
Придонес од Заводот за вработување за невработени лица	961	868	1,101	1,135	466
Други приходи	122	45	74	65	24
Приходи од дивиденди и од продажба на хартии од вредност	50	67	53	80	136
Приходи по основ на нови вработувања	419	841	167	0	0
Пренесени приходи од претходна година	201	201	0	0	0
РАСХОДИ*	20,521	20,669	22,940	25,109	10,188
Пензии	17,730	17,756	19,774	21,411	8,823
Редовни пензии	16,912	16,977	18,948	19,255	7,911
Воени пензии	464	458	505	500	213
Земјоделски пензии	354	321	321	300	127
Ретроактивна исплата на 8%	0	0	0	1,090	505
Предвременно пензионирање според Законот од 2000 година	0	0	0	106	48
Предвременно пензионирање според Законот од 2001 година	0	0	0	160	20
Надоместок за телесно оштетување	63	69	72	76	30
Надоместоци од инвалидско осигурување	98	95	94	110	38
Вработување и интернатско сместување на деца инвалиди	15	13	12	12	3
Придонес за здравствена заштита	2,321	2,450	2,672	2,869	1,161
Надоместок на стручната служба	133	132	141	141	62
Други расходи	161	154	175	189	71
Капитални средства	-	-	-	301	0
РАЗЛИКА					
Дефицит / Суфицит	196	560	-57	0	-405

* Расходите во мај 2001 година се планирана големина.

Извор: Интерни податоци на Министерството за финансии.

ФОНД ЗА ЗДРАВСТВЕНО ОСИГУРУВАЊЕ

Во периодот јануари-април 2001 година Фондот за здравствено осигурување оствари вкупни приходи во износ од 3.959 милиони денари и истите се поголеми за 6,8% во однос на соодветниот период од претходната година, кога во Фондот се слеаја 3.706 милиони денари. Порастот на вкупните приходи се должи, пред сè, на високиот пораст што во овој период го остварија приходите по основ на придонеси за здравствено осигурување за невработените лица, односно трансферите од Заводот за вработување (35%), што е резултат главно на зголемениот број невработени лица-корисници на здравствено осигурување. Ваквиот пораст придонесе овие приходи да го зголемат своето учество во вкупните приходи на Фондот од 12,5% на 15,7%. Повисок пораст од просечниот во анализираниот период оствариле и приходите по основ на придонеси за здравствено осигурување на пензионерите, односно трансферите од Фондот за пензиско и инвалидско осигурување (8,4%), како резултат на порас-

тот на бројот на корисниците на пензија и остварување на правото на предвремени пензии. За разлика од трансферните приходи, изворните приходи (придонесите за здравствено осигурување), кои во структурата на вкупните приходи имаат доминантно учество (62,1%), остварија потпросечен пораст од 1,6%.

Вкупните расходи на Фондот во првите четири месеци од 2001 година остварија пораст од 5,6% во однос на истиот период од претходната година и достигнаа ниво од 3.963 милиони денари. Близу половина од вкупните расходи претставуваат расходите за болничко лекување (48,3%), кои во овој период забележаа пораст од 0,6% во однос на истиот период од претходната година. Амбулантните трошоци, како втора по големина ставка (19,7%) остварија намалување од 2,9%, додека расходите за лекови на кои отпаѓаат 13,8% од вкупните приходи остварија пораст од 24,3%, кој главно се должи на воведувањето на данокот на додадена вредност.

ФОНД ЗА ЗДРАВСТВЕНО ОСИГУРУВАЊЕ

(во милиони денари)

Вид на приходите / расходите	1998	1999	2000	2001	2001
	Извршено	Извршено	Извршено	Буџет	Јануари-Април Извршено
ПРИХОДИ	11,087	12,068	12,790	12,965	3,959
Придонеси	6,7736	7,363	7,745	8,142	2,460
Придонеси од Пензискиот Фонд	2,309	2,417	2,649	2,854	852
Придонеси од Заводот за вработување	1,037	1,350	1,941	1,653	623
Придонеси од Министерството за труд и социјална политика	45	0	0	45	14
Други приходи	851	938	455	137	9
Приходи по договори за сини картони	109	0	0	134	0
Средства од Буџетот на РМ за задолжително здравствено осигурување	-	-	-	134	0
РАСХОДИ	13,689	11,692	12,463	12,965	3,963
Амбулантни трошоци	5,303	2,491	2,486	2,700	782
Болничко лекување	4,702	5,482	5,737	6,100	1,913
Трошоци по програми	214	125	105	0	17
Лекови	1,214	1,249	1,681	1,425	549
Забна заштита	638	667	687	709	206
Ортопедски трошоци	208	154	143	157	47
Лекување во странство	290	161	70	85	19
Друг вид лекување (надоместоци)	719	801	694	770	276
Администрација	326	288	250	245	78
Опрема и одржување	36	39	90	517	4
Други трошоци	41	234	200	71	16
Кредити и камати	0	0	321	71	56
РАЗЛИКА					
Дефицит / суфицит	-2,602	376	326	0	-4

Извор: Интерни податоци на Министерството за финансии.

РЕПУБЛИЧКИ ЗАВОД ЗА ВРАБОТУВАЊЕ

Вкупните приходи кои ги оствари Републичкиот завод за вработување во периодот јануари-мај 2001 година изнесуваа 2.114 милиони денари, што претставува зголемување од 22,3% во однос на истиот период минатата година. Истовремено, вкупните расходи забележаа пораст од 20,7% во однос на првите пет месеци минатата година достигнувајќи ниво од 2.080 милиони денари.

Порастот на приходите, пред сè, се должи на зголемувањето на дотациите од Буџетот на Република Македонија за 27,3%, кои воедно имаат доминантно учество во приходите на Заводот (78,1%). Структурно набљудувано, најголем дел од дотациите е наменет за покривање на тековниот дефицит на Републичкиот завод (1.430 милиони денари).

Во периодот јануари-мај 2001 година зголемувањето на расходите на Заводот во однос на истиот период минатата година се должи на повисокиот износ на исплатени средства за обезбедување паричен надоместок за невработени лица (за 14,2% повеќе) и за придонеси за здравствено осигурување (за 24,9%), кои во структурата на вкупните расходи учествуваат со 37,6% и 35,8%, респективно. Расходите за стручната служба беа остварени на приближно еднакво ниво (75 милиони денари), како и минатата година.

Во првите пет месеци од годината, Републичкиот завод за вработување оствари суфицит од 33 милиони денари.

РЕПУБЛИЧКИ ЗАВОД ЗА ВРАБОТУВАЊЕ

(во илјади денари)

Вид на приходите / расходите	1998	1999	2000	2001	2001
	Извршено	Извршено	Извршено	Буџет	Јануари-Мај Извршено
ПРИХОДИ	4,260,446	4,128,879	5,118,775	4,747,000	2,113,696
Приходи од придонеси	990,240	1,057,733	1,120,684	1,116,000	455,878
Придонес од плати	968,627	1,036,577	1,098,269	1,085,000	446,760
Придонес од работни луѓе кои самостојно вршат дејност	21,610	21,156	22,415	31,000	9,118
Придонес што го уплатуваат работниците на привремена работа во странство	3	0	0	0	0
Дотации од Буџетот на Републиката	3,261,419	3,065,639	3,989,732	3,619,000	1,651,256
За покривање на дефицитот на Републичкиот завод за вработување	2,737,137	2,575,427	3,470,462	2,971,000	1,430,150
За исплата на паричен надомест на вработените од претпријатијата кои во своето работење искажуваат загуба (загубари)	524,282	490,212	515,891	615,000	179,577
По други основи	0	0	3,379	33,000	41,529
Други приходи	8,787	5,507	8,359	12,000	6,562
РАСХОДИ	4,264,470	4,135,373	5,110,223	4,747,000	2,080,637
Расходи за функцијата	4,084,268	3,970,275	4,912,721	4,558,000	2,005,609
Средства за обезбедување паричен надоместок на невработени лица	2,073,058	1,754,718	1,874,561	1,770,000	782,296
Придонеси за здравствено осигурување	1,038,951	1,347,336	1,935,859	1,653,000	745,508
Придонеси за пензиско и инвалидско осигурување	972,259	868,221	1,102,301	1,135,000	477,805
Расходи за стручната служба	180,202	165,098	197,502	189,000	75,028
Основни плати и наемнини	99,244	105,358	117,970	117,000	49,114
Надоместоци	13,924	17,144	19,230	20,300	5,699
Стоки и останати услуги	43,443	34,161	53,844	49,485	20,215
Тековни трансфери	0	0	0	300	0
Каматни плаќања	0	0	647	0	0
Капитални трошоци	23,591	8,435	5,811	1,915	0
Дел од хартии од вредност и отплата на главницата	0	0	0	0	0
РАЗЛИКА					
Дефицит / Суфицит	-4,024	-6,494	8,552	0	33,059

Извор: Интерни податоци на Министерството за финансии.

ФОНД ЗА МАГИСТРАЛНИ И РЕГИОНАЛНИ ПАТИШТА

Вкупните приходи на Фондот за магистрални и регионални патишта во првите пет месеци од годината изнесуваа 1.617 милиони денари, односно 59,5% повеќе во однос на истиот период минатата година. Порастот во голема мера се должи на користењето на странски кредити, кои за овој период изнесуваат 408 милиони денари или 25,2% од вкупните остварени приходи. Зголемен прилив на средства во Фондот е забележан и по основ на годишниот надоместок за патни и моторни возила, кој во однос на периодот јануари-мај минатата година е повисок за 13,9%.

Вкупните расходи во периодот јануари-мај 2001 година изнесуваа 1.614 милиони денари, односно 60,4% повеќе во однос на истиот период лани, што се должи на зголемената инвестициона активност, за која се

потрошени 854 милиони денари, или речиси три пати повеќе во однос на истиот период минатата година. Причината за високиот пораст е финализирањето на најголемиот дел од инвестициите во патната мрежа, односно набавката на опрема и патна сигнализација, што повлекува многу повеќе трошоци во споредба со почетните инвестициони фази (земјените работи). Важен фактор во зголемувањето на вкупните трошоци на Фондот е и порастот на трошоците за одржување на патиштата, кои во разгледуваниот период беа за 23,8% повисоки во однос на периодот минатата година.

Во анализираниот период, Фондот за магистрални и регионални патишта има остварено суфицит во износ од 3 милиони денари.

ФОНД ЗА МАГИСТРАЛНИ И РЕГИОНАЛНИ ПАТИШТА

(во милиони денари)

Вид на приходите / расходите	1998 Извршено	1999 Извршено	2000 Извршено	2001 Буџет	2001 Јануари-Мај Извршено
ПРИХОДИ	2,660	3,793	3,506	5,715	1,617
Приходи од Буџет	668	924	1,590	1,655	691
Надоместок за употреба на патишта штоги користат странските моторни возила	49	54	82	50	26
Годишен надоместок за патни моторни возила што подлежат на регистрација	524	518	746	550	303
Надоместок за употреба на автопат	468	492	537	600	151
Странски кредит	939	1,793	538	2,850	408
Други приходи	12	13	14	10	11
Грантови	–	–	–	0	27
РАСХОДИ	2,660	3,793	3,506	5,715	1,614
Инвестиции	1,203	1,985	1,662	3,675	854
Расходи за студии, проектирање, надзор, провизии и материјални трошоци	0	0	179	200	59
Одржување на патиштата	784	790	952	835	406
Зимско одржување	101	220	261	187	179
Редовно одржување	153	148	196	151	57
Инвестиционо одржување	291	194	261	244	24
Одржување на мостови	65	39	43	35	65
Други работи сврзани со одржувањето	173	189	192	218	81
Отплата на кредити	264	148	212	355	9
Средства за локални патишта	321	386	502	500	137
Останати трошоци	89	142	0	0	0
Обврски од претходната година	0	342	0	0	0
Обврски спрема Агенцијата за санација на банки	0	0	0	150	150
РАЗЛИКА					
Дефицит / суфицит	0	0	0	0	3

Извор: Интерни податоци на Министерството за финансии.

МАКЕДОНСКА БЕРЗА ЗА ДОЛГОРОЧНИ ХАРТИИ ОД ВРЕДНОСТ

Следејќи ја потребата за приспособување на процесите на глобализација и регионализација на пазарите на капитал во светот, еден месец по петгодишнината од основањето на Македонската берза за долгорочни хартии од вредност, започна електронското тргување на берзата.

Притоа, се очекува воведувањето на електронскиот начин на тргување да ја зголеми ефикасноста и брзината на тргувањето, истовремено овозможувајќи подобри услуги на клиентите, зголемена ликвидност, анонимност и сигурност во тргувањето и максимално редуциран субјективизам во работењето. На поширок план, предностите кај електронското тргување се однесуваат на создавањето на соодветни технички услови за вклучување во процесите на регионално поврзување, односно создавање можности за ширење на пазарот и вклучување во процесите на хармонизација на нормативата, правилата и постапките при работењето.

Долгите подготовки за воведувањето на новиот систем на тргување конечно се ефектуираа на 25 април 2001 година. Имајќи ги предвид дизајнот, концепираноста и флексибилноста на апликативниот софтвер, Македонската берза ја прифати помошта од словенечката влада за набавка на софтверска апликација на Љубљанската берза АД Љубљана.

БЕСТ (берзанскиот електронски систем на тргување) овозможува т.н. „далечинско тргување“, однос-

БЕРЗАНСКИ ПОКАЗАТЕЛИ - МАЈ 2001

Во мај 2001 година, на пазарот на долгорочни хартии од вредност, е остварен вкупен промет од 441.576.363 денари, што претставува зголемување за 1,3 пати во однос на претходниот месец. Порастот се должи, пред сè, на поголемиот обем на тргување со државните обврзници за 41% во споредба со април оваа година. Воедно, тој е резултат и на поголемиот број на денови на тргување (поточно 5 дена повеќе) во однос на април, што резултираше со зголемување на бројот на трансакции за 32%.

Во мај 2001 година прометот на официјалниот пазар учествува во вкупниот промет со 29%, што претставува намалување за 3,6 процентни поени во споредба со претходниот месец.

Најголема активност се остварува и натаму на третиот т.н. неофицијален пазар, на кој во мај оваа година е остварен промет во висина од 441.576.363 денари, односно 71% од вкупниот промет на берзата.

Во мај 2001 година продадени се 19 пакети на акции во сопственост на државата со вкупна вредност од 338.084.107 денари, што претставува 52% повеќе во однос на претходниот месец.

Од вкупно 13 реализирани блок трансакции во мај оваа година, како поважни се издвојуваат кумулативното тргување со акциите на Охридтурист Охрид во вкупна вредност од 140.984.960 денари и тргувањето

Остварен промет по пазари во мај 2001 година

Пазарен сегмент	Промет во денари	%
Прв пазар	180.247.816	28,99
Трет пазар (без блок трансакции)	441.576.363	71,01
Паркет	103.492.256	23,44
Држава	338.084.107	76,56
Вкупно сите пазари	621.084.179	100,00

но членките тргуваат директно од своите деловни простории, и се базира на системот на налози, согласно моделот на континуирано наддавање и употреба на методот на компјутерско усогласување на цените на хартиите од вредност. Овластените брокери на членките на Берзата, преку своите персонални компјутери регистрирани кај Берзата, се приклучени во БЕСТ системот. Секој овластен брокер има свои посебни идентификациони елементи, со што може да ги извршува активностите во БЕСТ системот и да има пристап до податоците за кои има овластување.

	Април 2001	Мај 2001
□ Вкупен промет во денари:	321.477.580	441.576.363
□ Вкупен промет во акции:	461.253	559.950
□ Вкупен промет во обврзници:	2.350.653	4.002.011
□ Вкупен број на трансакции:	877	1.302
□ Вкупен број на денови на тргување:	8	13
□ Блок трансакции (во денари):	101.345.239	236.355.237
> Просечен дневен промет (во денари):	40.184.697,5	33.967.412,54
> Просечен број на трансакции дневно:	109,63	100,15
> Просечна вредност на една трансакција (во денари):	366.565,09	339.152,35

со акциите на Текстил Скопје во вкупна вредност од 37.278.696 денари.

Најликвидни хартии од вредност во мај 2001 година беа обврзниците издадени за покривање на „старото“, штедење, чија што цена изнесуваше 73%, како и акциите на Макпетрол АД Скопје и Алкалоид АД Скопје.

МАКЕДОНСКА БЕРЗА НА ДОЛГОРОЧНИ ХАРТИИ ОД ВРЕДНОСТ А.Д. СКОПЈЕ

Извештај за тргување од 01.05.2001 до 31.05.2001

Опис на хартијата од вредност	Номинална вредност	Највисока цена	Најниска цена	Почетна цена	Последна цена	Бр. на транс.	Вредност	Количина	Бр. ден. на тргув.
Официјален пазар									
Прв пазар - Обврзници									
Р. Македонија – девизни влогови		75,1	73	73	73	1.009	180.247.816	4.002.011	13
Вкупно Официјален Пазар						1.009	180.247.816	4.002.011	
Неофицијален Пазар									
Трет пазар - Обични акции									
Печатница 11 Октомври Прилеп	100.00 ДЕМ	930	930	930	930	1	18.600	20	1
Коста Абраш Охрид	100.00 ДЕМ	610	610	610	610	9	358.680	588	2
Алкалоид Скопје	50.00 ДЕМ	1.930,00	1.800,00	1.900,00	1.900,00	26	2.426.740	1.309	9
Алскоп ФКН Скопје				320	1	960.000	3.000	1	
Ангропромет–Тиквеш. Кавадарци	100.00 ДЕМ				500	1	1.094.500	2.189	1
Благој Ѓорев Велес	50.00 ДЕМ	160	160	160	160	2	217.600	1.360	2
Витаминка Прилеп	29.11 ДЕМ	2.500,00	2.500,00	2.500,00	2.500,00	9	1.567.500	627	4
Деликатес–промет Тетово	680 ДЕМ				21.181,00	1	19.677.149	929	1
Металец Битола	100.00 ДЕМ	310	310	310	310	1	10.850	35	1
Европа Скопје	100.00 ДЕМ	1.300,00	1.300,00	1.300,00	1.300,00	1	104.000	80	1
Електрометал Скопје	70.00 ДЕМ	310	310	310	310	1	50.220	162	1
Жито Југ Кавадарци	100.00 ДЕМ	1.100,00	1.100,00	1.100,00	1.100,00	4	168.300	153	1
Земјод. комб. Пелагонија Битола	100.00 ДЕМ	1.509,00	1.509,00	1.509,00	1.509,00	2	60.360.000	40.000	1
Југоопрема Скопје	100.00 ДЕМ				2.024,00	1	7.077.928	3.497	1
Караорман Скопје	100.00 ДЕМ	100	100	100	100	3	19.000	190	1
Киро Дандаро Битола	10.00 ДЕМ	310	310	310	310	1	555.830	1.793	1
Комерцијална банка Скопје	5000.00 ДЕН	1.800,00	1.720,00	1.800,00	1.800,00	9	330.540	185	5
Комуна Скопје	50.00 ДЕМ	320	320	320	320	3	179.840	562	1
Македонска банка Скопје	4000.00 ДЕН	3.000,00	3.000,00	3.000,00	3.000,00	1	552.000	184	1
Македонија Гостивар	100.00 ДЕМ	2.100,00	1.700,00	2.100,00	2.100,00	9	1.237.090	639	7
Млаз Богданци	45.06 ДЕМ	500	500	500	500	1	461.500	923	1
Медицинска пластика Тетово	230 ДЕМ				2.459,00	1	17.301.524	7.036	1
Макпетрол Скопје	1000.00 ДЕМ	10.650,00	10.000,00	10.000,00	10.500,00	93	10.329.591	980	12
Македонија Турист Скопје	50.00 ДЕМ	710	640	710	700	5	1.499.040	2.220	3
Машинопромет Скопје	50.00 ДЕМ	720	720	720	720	3	166.320	231	3
Охридтурист Охрид	70.00 ДЕМ				2.180,00	3	140.984.960	64.672	1
Пелагонија комерц Битола	100.00 ДЕМ	450	450	450	450	2	14.850	33	1
ПКБ Скопје Скопје	90.00 ДЕМ	1.030,00	1.030,00	1.030,00	1.030,00	2	1.153.600	1.120	2
Пролетер Скопје	100.00 ДЕМ				320	1	1.553.280	4.854	1
Реплек Македонија Скопје	1100.00 ДЕМ	6.650,00	6.650,00	6.650,00	6.650,00	1	106.400	16	1
Рудници САСА М. Каменица	100.00 ДЕМ	1.000,00	750	1.000,00	1.000,00	4	176.750	193	2
Свињарска фарма „Бекон“, Св. Ник.	100 ДЕМ				320	1	1.897.600	5.930	1
Скопски Пазар Скопје	100.00 ДЕМ	2.000,00	1.900,00	2.000,00	2.000,00	3	761.400	393	2
Тајмиште Кичево	100.00 ДЕМ	1.558,00	1.558,00	1.558,00	1.558,00	9	1.631.226	1.047	6

Опис на хартијата од вредност	Номинална вредност	Највисока цена	Најниска цена	Почетна цена	Последна цена	Бр. на транс.	Промет /ден/	Промет /хв/	Бр. ден. тргов.
Табак осигур. и реосигур. Скопје	1000.00 ДЕМ	31.500,00	31.500,00	31.500,00	31.500,00	2	7.030.000	220	2
Тетекс Тетово	100.00 ДЕМ	330	330	330	330	1	4.139.190	12.543	1
Тигар Крива Паланка	100.00 ДЕМ	1.600,00	1.600,00	1.600,00	1.600,00	6	2.209.600	6.705	2
ТК Боро П.–Папучар Куманово	30.27 ДЕМ	500	470	500	500	30	4.810.713	9.647	6
Тутунски комбинат Прилеп	100.00 ДЕМ	343	343	343	343	1	31.556	92	1
Текстил Скопје	190.00 ДЕМ				4.056,00	1	37.278.696	9.191	1
Топлификација Скопје	100.00 ДЕМ	1.380,00	1.300,00	1.350,00	1.350,00	9	2.374.675	1.769	4
Траншпед Македонија Струмица	50.00 ДЕМ	310	310	310	310	3	6.122.500	19.750	1
Цементарница УСЈЕ Скопје	100.00 ДЕМ	4.050,00	3.260,00	4.050,00	3.260,00	3	270.960	71	1
Фершпед Скопје	1199.00 ДЕМ	18.000,00	18.000,00	18.000,00	18.000,00	2	144.000	8	1
Трет пазар - Приоритетни акции									
Комерцијална банка Скопје	1000.00 ДЕН	650	580	580	580	14	431.195	698	7
Вкупно Неофицијален пазар						287	339.847.493	207.844	
Државен пазар									
Агромеханика Скопје	100.00 ДЕМ	934	934	934	934	1	25.681.264	27.496	1
Алфа Корн Свети Николе	100.00 ДЕМ	312	312	312	312	1	2.036.112	6.526	1
Галеб Охрид	100 ДЕМ	935	935	935	935	1	6.706.755	7.173	1
Металец Битола	100.00 ДЕМ	1.370,00	1.370,00	1.370,00	1.370,00	1	3.593.510	2.623	1
Доне Попов Кавадарци	100.00 ДЕМ	1.000,00	1.000,00	1.000,00	1.000,00	1	1.000.000	1.000	1
Елмар Штип	10 ДЕМ	202	202	202	202	1	22.789.236	112.818	1
Жив. фарма Егофарм С. Николе	100.00 ДЕМ	312	312	312	312	1	751.608	2.409	1
Изгрев Струга		311	311	311	311	1	41.184.486	132.426	1
Југотутун Треска М. Брод	100.00 ДЕМ	2.180,00	2.180,00	2.180,00	2.180,00	1	4.704.440	2.158	1
Крав. фар. Млекоимпекс С. Николе	100.00 ДЕМ	312	312	312	312	1	1.744.080	5.590	1
Лотарија на Македонија Скопје	100 ДЕМ	3.115,00	3.115,00	3.115,00	3.115,00	1	98.057.085	31.479	1
Месна индустрија Св.Николе	63.00 ДЕМ	1.857,00	1.857,00	1.857,00	1.857,00	1	33.151.164	17.852	1
Печатница Младост Кочани	50.00 ДЕМ	264	264	264	264	1	5.755.200	21.800	1
Свињ. фарма „Бекон“, Свети Ник.	100 ДЕМ	1.557,00	1.557,00	1.557,00	1.557,00	1	6.877.269	4.417	1
Силика рудник Чајле Гостивар	100.00 ДЕМ	3.115,00	3.115,00	3.115,00	3.115,00	1	3.722.425	1.195	1
ЗИК Сточар. и прераб. Куманово	100.00 ДЕМ	935	935	935	935	1	60.456.165	64.659	1
Фотоцентаар Скопје	456.60 ДЕМ	5.688,00	5.000,00	5.000,00	5.000,00	2	8.185.808	1.604	2
Хунап Радовиш	100.00 ДЕМ	935	935	935	935	1	11.687.500	12.500	1
Вкупно Државен пазар	19	338.084.107	455.725						
Вкупно сите пазари	1.315	858.179.416							

ПАЗАР НА ПАРИ И КРАТКОРОЧНИ ХАРТИИ ОД ВРЕДНОСТ ПОКАЗАТЕЛИ ЗА МАЈ 2001

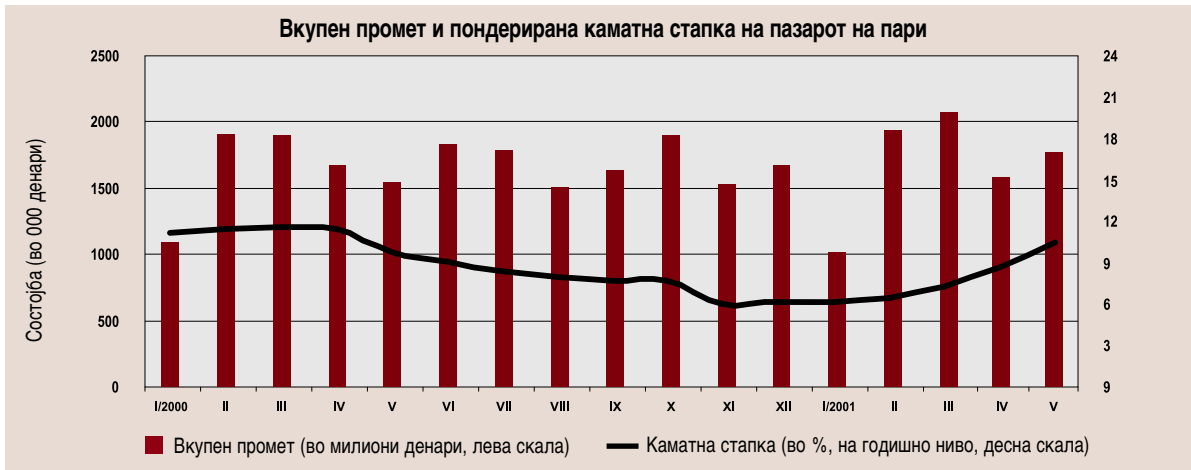
За разлика од претходниот месец, во мај 2001 година на Пазарот на пари и краткорочни хартии од вредност е регистрирана зголемена активност, манифестирана преку поголем вкупен и просечен дневен промет.

Имено, вкупниот промет во мај оваа година изнесува 1.788,9 милиони денари, што е за 192,2 милиони денари, односно за 12,0% повеќе во споредба со април оваа година. Воедно, просечниот дневен промет во мај (21 работен ден) во однос на април (19 работни дена) се зголеми за 11,5 милиони денари, односно за 1,4%.

Поголемиот промет на пазарот на пари во мај 2001 година се должи на поголемиот износ на побарувачка и понуда на

ликвидни средства. Така, вкупната побарувачка за ликвидни средства на пазарот на пари во мај изнесува 2.491,3 милиони денари, што е за 656,6 милиони денари, односно за 38,0% повеќе во споредба со претходниот месец. Истовремено, зголемување од 103,7 милиони денари или 5,8% бележи и вкупната понуда на ликвидни средства, при што таа во мај достигна вредност од 1.877,9 милиони денари.

Повисоката побарувачка од понуда на ликвидни средства во мај 2001 година резултираше во натамошно зголемување на просечната пондерирана годишна каматна стапка на пазарот на пари за 1,58 процентен поен, при што таа достигна ниво од 10,87%.

ДЕПОЗИТИ НА ФИЗИЧКИТЕ ЛИЦА КАЈ БАНКИТЕ И ШТЕДИЛНИЦИТЕ

Трендот на пораст на депозитите во банките и штедилниците во изминатите две години, продолжува и во 2001 година. Исклучок претставуваше само март 2001 година, кога како резултат на политичките турбуленции во Република Македонија, депозитите на физичките лица во банките и штедилниците изнесуваа 13,9 милијарди денари (445 милиони ДЕМ), што претставува намалување за 7,6% во споредба со февруари истата година.

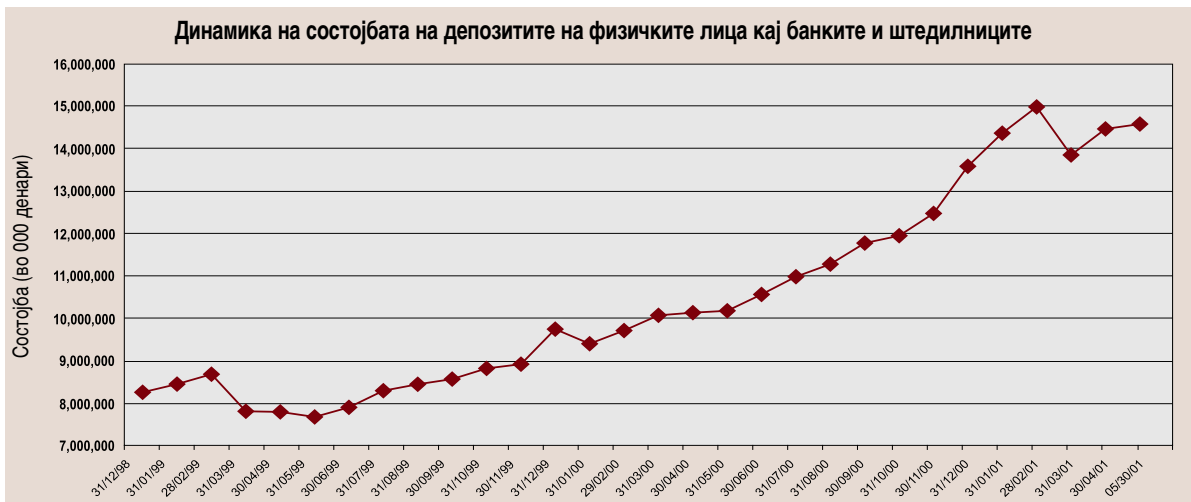
Во мај 2001 година депозитите на физичките лица кај банките и штедилниците минимално се зголемени за 0,81% во однос на април, при тоа достигнувајќи износ од 14,6 милијарди денари, односно 469 милиони ДЕМ. Овој пораст, пред сè, се должи на постепено враќање на довербата на граѓаните во сигурноста на банкарскиот систем на Република Македонија и покрај непријатните збиднувања во

земјата во овие неколку месеци.

Споредено со мај минатата година, депозитите на физичките лица во банките и штедилниците во мај 2001 година бележат пораст од 44%.

Во однос на рочноста на депозитите во мај оваа година, 8,2 милијарди денари, односно 56,5% од депозитите, претставуваат депозити по видување, додека 6,4 милијарди денари, односно 43,5% од депозитите, се орочени депозити. Во споредба со претходниот месец орочените депозити бележат зголемување за 3,2%.

Според валутата на депозитите во мај 2001 година, 44,6% од вкупните депозити се денарски, а 55,44% се девизни депозити. Во однос на април 2001 година, девизните депозити се поголеми за 3%.

МОДУЛ ЗА ЕТИКА НА ДАНОЧНАТА АДМИНИСТРАЦИЈА

Само етички едуцирана даночна администрација може да биде во функција на современиот, ефикасен и едноставен даночен систем, а Управата за јавни приходи преку својата организациона мрежа да обезбеди транспарентна и правична наплата на даноците и останатите јавни давачки, како и активна превенција на фискалниот криминалитет

Горан
ТРАЈКОВСКИ

Согласно Законот за Државните службеници на Република Македонија („Сл. весник на РМ“ бр. 59/2000) и Етичката инфраструктура на ОЕЦД која содржи осум базични елементи за:

- правилното однесување на владините службеници;
- начинот за воспоставување на ефективна национална легислатива по ова прашање;
- контрола и механизми за сузбивање на корупцијата;
- креирање на соодветна кадровска политика, која првенствено ќе внимава на селективноста при вработувањето во државните служби;
- донесување на кодекси за етика во сите сектори на државните служби, кои ќе кореспондираат со спецификите и сложеноста на работните задачи и одговорности на службениците;

- афирмирање на професионализмот во работењето на Јавната управа;
- создавање на тело во секоја земја кое ќе посочува на аномалиите во работењето на администрацијата и ќе претставува овластен орган за покренување на судска постапка при повреда на етичките принципи или елементи на корупција и
- воспоставување

на постојана врска со Јавноста, како главен детектор и оценувачки фактор за етичкото однесување на јавните службеници, како и неминовноста што произлегува од секојдневното работење на даночната администрација, се наметнува потребата од креирање ефикасен модул за етика.

Изминатиов период на транзиција (претпоставка за прогрес) на ниво на индивидуата резултираше со назадување и духовна конвулзија како последица на мешање на вредностите од авторитарниот и новиот граѓански систем на поставеност на општеството, при што излезот од ваквиот вител на контрадикторни вредности во кој е вовлечен поединецот се наоѓа исклучиво во практичната реализација на етиката.

Зошто токму етиката? Бидејќи најскудната дефиниција за етиката е дека таа е наука за квалитетот на животот. Низ нејзините мерила базично сведени на доброто и злото го нуди сознанието за совладување на кризните состојби и укажува како да се мерат желбите и стремежите со моќта и како силите да се насочат кон правењето добро. Оттука, етиката е првиот критериум за лоцирање на девијантното однесување кај единката, а воедно промотор на индивидуализмот, несомнено прифатен како генерална човечка вредност на нашата епоха.

Стремежот за промоција на индивидуализмот во нашето општество е од особено значење бидејќи го фактот на повеќедецениското присуство на колективизмот наметнат со идеологијата на минатиот систем. Во правец на остварување на оваа цел се наметнуваат следните приоритетни вредности и тоа: ВИСТИНИТОСТ, РЕАЛИЗАМ, ОПОРТУНИЗАМ И ПРАГМАТИЗАМ.

Вистинитоста во овој контекст се сфаќа како определба за почитување на вистината и воздржување од пласирање на лаги и нашминкани состојби, својствено исклучиво на човекот.

Горан Трајковски е Директор на Управа за јавни приходи – Регионална дирекција Скопје и претседател на Советот за денационализација. Претходно бил советник на Министерот за финансии и раководел со Одделението за второстепена управна постапка од областа на даноците и царините. Дипломирал на Правниот факултет во Скопје, каде во моментот е на постдипломски студии. Учествовал на повеќе семинари и студиски престои во земјата и странство од областа на деловното и управното право.

*Мислењата изразени во овој текст се на авторот и не мора во целост да ги претставуваат ставовите на Министерството за финансии

Реализмот пак, од своја страна претставува репер за правилно одмерување на сопствените сили, капацитети и кондиции при реализација на потребите и желбите.

Опортунизмот е критериум за приспособување кон можностите и детектирање на компетентна мерка во однесувањето и задоволувањето на целите.

Прагматизмот кој по редот на нештата претставува првичен приоритет на денешницата, го гради методот на пронаоѓање на најпогодниот пат за реализација на зададените и посакувани цели со истовремено најоптимално користење на расположивите ресурси.

Потребата од доследна имплементација на наведениот вредносен систем наменет за даночната адми-

ефикасен и едноставен даночен систем а Управата за јавни приходи преку својата организациона мрежа да обезбеди транспарентна и правична наплата на даноците и останатите јавни давачки, како и активна превенција на фискалниот криминалитет, создавајќи фер и професионални услови за севкупен просперитет на стопанството и граѓаните на Република Македонија.

Операционализацијата на Модулот, спроведен по хиерархиски принцип, почнувајќи од врвниот менаџмент и опфаќајќи ја целата пирамидална поставеност ќе овозможи работење по строго утврдени правила, дозволени активности и постапки, и воедно е клуч за легитимирање на даночната администрација како модерна служба.

Модулот за Етика во својата суштина потпрен на приоритетните вредности мора да ги елаборира :

- основните вредности на службата;
- потребата од работна дисциплина;
- системот на санкции за повреда на истите, со што истовремено ќе се изврши промоција на професионалноста на даночниот службеник, што подразбира негова одговорност, принципиелност и внимателност.

Услов за успех во воведувањето на Етиката во нашето секојдневие е заложбата за постојаност во намерата, избегнување на замката на стихијноста и потребата од дневна деклараторност, при што постојано да се има на ум дека без етичките фундаменти на животот нема човечка градба која може да опстане.

Услов за успех во воведувањето на ЕТИКАТА во нашето секојдневие е заложбата за постојаност во намерата, избегнување на замката на стихијноста и потребата од дневна деклараторност, при што постојано да се има на ум дека без етичките фундаменти на животот нема човечка градба која може да опстане

нистрација лежи во природата на нејзиното делување кое спаѓа во високо сензибилното државно работење во чија основа е втемелен поединецот (даночниот службеник) кој сакале или не, е центар на случувањата и моторна сила во извршување на должностите.

Имено, само етички едуцирана даночна администрација може да биде во функција на современиот,

Драган
ТИЛЕВ

ИМПЛЕМЕНТАЦИЈА НА СПОГОДБАТА ЗА СТАБИЛИЗАЦИЈА И АСОЦИЈАЦИЈА ПОМЕГУ ЕВРОПСКАТА УНИЈА И РЕПУБЛИКА МАКЕДОНИЈА

При трасирањето на нашиот пат кон Европската унија, најдобро применлива формула е да се анализира организационата структура на земјите со слична големина (Словенија, Естонија, Латвија) и да се искористат нивните искуства во градењето на нашата структура на управување на процесот на европска интеграција

Спогодбата за стабилизација и асоцијација е последниот стадиум пред приемот на Република Македонија во семејството на развиените европски демократии. Таа, како дел од Процесот за стабилизација и асоцијација отворен од страна на Европската унија, претставува нејзин најконкретен придонес кон Пактот за стабилност за Југоисточна Европа. Ова, на моменти, невралгично парче од Европа, одеднаш добива отворена и посветла перспектива - членство во Европската унија. Се разбира, потполно сме свесни дека до постигнувањето на нивото потребно за полноправно членство треба да се исполнат одредени услови и критериуми. Ритамот и динамиката на исполнувањето ќе зависат најмногу од самите нас, но на тој пат очекуваме да бидеме помогнати и од страна на Европската унија и нејзините членки како што бевме помогнати и досега.

Преговорите за Спогодбата за стабилизација и асоцијација се реализираа во значително краток период (април-ноември 2000 година). Спогодбата се парафираше на Самитот во Загреб, Република Хрватска на 24 ноември 2000 година, а на 9 април 2001 година во Луксембург беше и потпишана. Собранието на Репуб-

лика Македонија веќе на 12 април ја ратификуваше Спогодбата, на што се надоврзува процесот на ратификација во земјите членки на ЕУ. Европскиот парламент веќе даде позитивно мислење за Спогодбата.

Имплементацијата на ССА ќе се следи заеднички од страна на земјите членки на ЕУ / Европската комисија и Владата на Република Македонија преку Советот за стабилизација и асоцијација, Комитетот за стабилизација и асоцијација и Парламентарниот комитет за стабилизација и асоцијација. Ова се тела кои се формираат со влегувањето во сила на Спогодбата.

Несомнено дека имплементацијата на ваков комплексен, обемен и исклучително важен за иднината на Република Македонија, правно обврзувачки документ бара максимална мобилизација и безрезервен ангажман. Владата на Република Македонија во оваа насока веќе има развиено јасна агенда за натамошни оперативни активности кои ќе обезбедат ефикасно искористување на расположивите потенцијали.

Досега се реализирани низа проекти кои резултираа со исклучително важни и корисни документи во тра-

Драган Тилев е државен советник и раководител на Секторот за европска интеграција во Владата на Република Македонија. Роден е 1961 година во Струмица, а дипломирал на Економскиот факултет во Скопје во 1984 година. Претходно работел како Координатор за странска помош во Владата, Шеф на Кабинетот на Министерот за труд и социјална политика и меѓународен координатор. Учествовал на повеќе меѓународни семинари и конференции, меѓу кои и Собранието на Меѓународната организација на трудот (Женева, 1996), Конференцијата на ОН за јавна администрација и социјален развој (Стокхолм, 1995), Министерскиот состанок на Советот на Европа за министерствата од социјалната сфера (Лисабон, 1995) итн.

*Мислењата изразени во овој текст се на авторот и не мора во целост да ги претставуваат ставовите на Министерството за финансии

сирањето на вистинскиот пат и утврдувањето на точните приоритети и динамика на процесот за европска интеграција. Веќе ги имаме и се во реализација или подготовка за реализација:

- Акциониот план за имплементација на ССА;
- Програмата за апроксимација на законодавството и соодветна методологија;
- Матрицата за следење (мониторинг) на имплементацијата на ССА;
- Стратегијата и Акциониот план за реформа на јавната администрација;
- Стратегијата и Оперативниот план за ЕУ тренинг на државните службеници;
- Стратегијата за информирање на јавноста и промоцијата на процесот за европска интеграција.

Акциониот план за имплементација на Спогодбата за стабилизација и асоцијација е плод на академска работа на повеќе професори правници и економисти, базиран на прилози од страна на сите релевантни министерства и надлежни институции. Координацијата на активностите ја водеше Секторот за европски интеграции при Владата на Република Македонија. Документот ќе се презентира и пред Европската комисија на Четвртиот состанок на Советот за соработка. Акциониот план има големо значење бидејќи ги определува обврските и задачите за надлежните министерства и институции како извршители, ја определува динамиката за извршување, а ги посочува и изворите и инструментите за поддршка на реализацијата на ССА.

Програмата за приближување на националното законодавство кон законодавството на Европската унија е всушност преглед на релевантното европско законодавство кое приоритетно треба да се транспонира во домашното законодавство, со утврдена динамика и носители на обврската. При утврдувањето на приоритетите се имаа предвид ССА, Белата книга за влез во Внатрешниот пазар на ЕУ за земјите со асоцијативен статус и одделни приоритети од национален интерес за нашата економија, преточени во Макроекономската политика за 2001 и Рамката за развој 2001-2003 година.

Потполно сме свесни дека до постигнувањето на нивото потребно за полноправно членство треба да се исполнат одредени услови и критериуми. Ритамот и динамиката на исполнувањето ќе зависат најмногу од самите нас, но на тој пат очекуваме да бидеме помогнати и од страна на Европската унија и нејзините членки како што и досега бевме помогнати

Методологијата за апроксимација на законодавството ги утврдува точно фазите низ кои треба да помине секој нов законски предлог, со цел да се провери и осигури неговата усогласеност со европското законодавство. Методологијата во логичен редослед ги предвидува сите оперативни активности кои институционално треба да бидат поддржани со соодветни експертизи.

Стратегијата и Акциониот план за реформа на јавната администрација се градени врз основа на позитивните искуства од земјите во транзиција, но и од земјите членки на ЕУ. Реформата е започната со нов пакет законски мерки за реорганизација на Владата и нејзината работа, воведување на статусот цивилни службени-

ци, етаблирање на Агенцијата за државни службеници. Целта на реформата е мала, ефикасна и професионална администрација. Стратегијата за реформа на локалната самоуправа (деконцентрација и децентрализација), исто така, е во фаза на имплементација.

Стратегијата за ЕУ тренинг на државните службеници и Оперативниот план беа изготвени и се во тек на реализација. Државните службеници не се доволно запознаени со процесот на европската интеграција, а исто така има голема потреба од изучување на основите на Европската унија, нејзините институции, законодавниот процес, заедничките политики, вештините на преговори и сл.

Информирањето на јавноста е оценето како многу важно во интеграциониот процес поради што се изготви и Стратегија за информирање на јавноста и промоција на процесот на европска интеграција.

Сите овие документи треба да се гледаат интегрално, бидејќи тие се дополнуваат, односно се комплементарни еден со друг. На овој начин во континуитет се гради здрава основа за одржлив и забрзан процес на европската интеграција.

При трасирањето на нашиот пат кон Европската унија, тргнавме од фактот дека Република Македонија е една од најмалите европски држави со ограничени човечки и финансиски потенцијали, а од друга страна свесни дека она што Полска, Романија, Чешка и другите од групата на земјите „кандидати“, мора да го поминат во интеграциониот процес, мора да го помине и Република Македонија. Од тука, најдобро применлива формула беше да се анализира организационата структура на земјите со слична големина (Словенија, Естонија, Латвија), а потоа избегнувајќи ги нивните грешки, да се искористат нивните искуства во градењето на нашата структура на управување на процесот на европска интеграција. Низ нашите анализи констатиравме дека:

- Есенцијално е да се има институционална рамка за управување и координирање на интеграцио-

ниот процес која добро ќе функционира;

- Добрата координација ги зголемува ефектите и го забрзува процесот;
- Потребна е добра аналитичка подготовка на политичките одлуки, во спротивно трошокот се зголемува непропорционално;

иторинг над целиот процес. Во рамките на Поткомитетот работат и 29 работни групи во различни области согласно со процесот на преговарање за членство во ЕУ;

- Сектор за европска интеграција при Владата на РМ како сервис и поддршка на заменикот на

Големо задоволство ми е да потврдам дека Европската банка за обнова и развој има огромен успех во Македонија. Статистичките податоци покажуваат дека нашите деловни активности во последните три години се зголемија од околу 35 милиони евра во 1999 година на 56 милиони евра во 2000 година, со тенденција оваа година да достигнат 100 милиони евра, ако ја вклучиме и мошне големата инвестиција за гасоводот меѓу Солун и рафинеријата „Окта„ Ова во голема мера се должи на владината политика за продолжување на реформите, која ни овозможува нам, како и на другите странски инвеститори, да бидеме активни. Со задоволство би разгледале некои инфраструктурни проекти кои би можеле да се реализираат со концесија или со поддршка од некои општини. На пример, проектот за аеродромот или пак, проектот за „Топлификација„ Чувствувам дека постои продлабочена соработка, која многу охрабрува и би сакал ова да продолжи.

Изјава

г-дин Хенри
РАСЕЛ

поранешен директор во
Европската банка за
обнова и развој задолжен
за односите со
Република Македонија

- Потребен е квалитетен и добро подготвен кадар како и негова сигурност, мотивација и континуитет;
- Апроксимацијата на законодавството треба соодветно да ја следи институционалната надградба и обезбедување на спроведување на законите;
- Потребно е инволвирање на кадарот од сите министерства кои треба да ги применуваат европските прописи;
- Потребно е навреме да се започне со подготовки на тимови по министерствата кои подоцна ќе го носат процесот до преговорите за прием во Унијата.

Имајќи ги предвид овие искуства и констатации, Владата на РМ во декември 1998 година го надгради и заокружи моделот на Системот на управување и координација со процесот на европска интеграција, и тоа:

- Комитетот за Евро-атлантски интеграции, како политичко ниво претседаван од претседателот на Владата на Република Македонија;
- Заменик на претседателот на Владата и министер задолжен за управување и координација на процесот на европска интеграција;
- Директната врска помеѓу политичкото и оперативно-техничкото ниво;
- Работен комитет за европска интеграција, претседаван од заменикот на претседателот на Владата, во кој членуваат и сите заменици министри;
- Поткомитет на РКЕИ за апроксимација на законодавството составен од изготвувачи на законски прописи од сите министерства кои го насочуваат процесот на апроксимација, ги предлагаат приоритетните прописи за транспозиција и вршат мон-

претседателот на Владата на РМ и постојан секретаријат на Работниот комитет за европска интеграција. Секторот е задолжен за координација на процесот на апроксимација на законодавството и координација на странската помош;

- Одделенијата за европска интеграција формирани во секое министерство, кои според искуствата од другите земји се клучната алка во оваа институционална инфраструктура;
- Министерството за надворешни работи - Секторот за Европската унија е одговорно за комуникација со Европските структури преку нашата Мисија во Брисел, прибирање валидни и навремени информации кои би влијаеле на интеграциониот процес и,
- пласирање на нашите позиции во европските структури.

На иницијатива на Владата на РМ е формиран Центар за европски интеграции со основна цел за спроведување специјализирани и приоритетни истражувања како подлога за донесување релевантни политички одлуки, формирање документациона база за европските прописи и друга соодветна литература и организирање тренинг и обука, пред сè, за државните службеници, но не ограничувајќи се само на нив.

Сите наведени структури во Република Македонија веќе постојат и се оперативни. Некои се доста успешни, некои пак, можат да бидат поуспешни. Динамиката на нивната работа во најголем дел зависи од екипраноста и квалитетот на кадарот, фреквентноста на состанување, како и од обемот на работа и утврдените приоритети.

ДЕСЕТ ПРАШАЊА ЗА МАКЕДОНИЈА КОИ СТЕ САКАЛЕ ДА ГИ ПОСТАВИТЕ-НО НИКОГАШ НЕ СТЕ СЕ ОСМЕЛИЛЕ

СЕМ
ВАКНИН

Сем Вакнин е автор на „Малигна самовљубеност – Навраќање кон нарцизмот“ и „После дождот – Како Западот го изгуби Истокот“. Тој е коментатор во „Преглед на Централна Европа“, Јунајтед Прес Интернешнел (United Press International) и ИнтернетКонект.нет (InternetConnect.net), како и уредник на категориите ментално здравје и Централно-источна Европа во The Open Directory, Suite 101, Go.com и searcheurope.com.

Македонија е богата со електронски медиуми. Употребата на Интернет е широко распространета. Има неколку експресни патишта со германски квалитет, кои ја поврзуваат Македонија со соседите и за неколку години со секоја земја во Европа, Источна и Западна

1. Колкав е македонскиот пазар?

1. 2 милиони потрошувачи
 2. 10 милиони потрошувачи
 3. 20 милиони потрошувачи
 4. 60 милиони потрошувачи
- Најголем број луѓе одговараат...
2 милиони потрошувачи
ПОГРЕШНО!!!

Преку нејзиниот добро развиен и сè поголем систем на симетрични и асиметрични договори за слободна трговија-Македонија има пристап до над 60 милиони потрошувачи во регионот-од Турција до Словенија.

2. Кој е најголемиот пазар на Македонија?

1. Поранешните југословенски републики, а особено Сојузна Република Југославија.
 2. Европската унија, а особено Германија и Грција
 3. Турција и арапските земји
 4. Централна Европа
- Најголем број луѓе одговараат...
Поранешните југословенски републики, а особено Сојузна Република Југославија.
ПОГРЕШНО!!!

Дефинитивно најголем пазар на Македонија-околу 60% од трговијата-како извоз, така и увоз, е Европската унија. Нејзината позиција е слична како онаа на Чешка кај која 75% од надворешната трговија отпаѓа на размена со ЕУ или со САД.

3. Бруто домашниот производ по жител во Македонија изнесува...

1. 700 американски долари
 2. 1.100 американски долари
 3. 300 германски марки
 4. речиси 2.000 американски долари
- Најголем број луѓе одговараат...
Околу 700 американски долари.
ПОГРЕШНО!!!

Бруто домашниот производ по жител во Македонија во 2000 година изнесуваше 1.885 американски долари по жител. Приспособено на куповната моќ и земајќи го предвид неформалниот сектор на економијата-БДП по жител во Македонија изнесува веројатно околу 5.000 американски долари годишно.

За споредба, БДП по жител во Чешка, неприспособен на куповната моќ изнесува, исто така, 5.000 американски долари.

4. Нивото на корупција во Македонија е...

1. Премногу високо
 2. Многу високо
 3. Како во јужна Европа
 4. Како во Африка
- Најголем број луѓе одговараат...
Многу високо
ПОГРЕШНО!!!

Според Транспаренси Интернешнел, стапката на корумпираност во Македонија е СРЕДНА (66 место од 99 земји во Извештајот од 1999 година), пониска од многу земји, дури пониска и од некои земји членки на Европската унија. Стапката на насилство и криминал против имотот во Македонија е една од најниските во светот - иако, за жал криминалот против имотот и

*Мислењата изразени во овој текст се на авторот и не мора во целост да ги претставуваат ставовите на Министерството за финансии

криминалот поврзан со дрога растат со напредокот на модернизацијата.

5. Нивото на плати во Македонија е...

1. Многу високо, споредливо со Европската унија
 2. Многу ниско, споредливо со Африка
 3. Споредливо со други земји во транзиција
 4. Споредливо со други земји во развој
- Најголем број луѓе одговараат...
Споредливо со други земји во развој
ПОГРЕШНО!!!

Работната сила на Македонија-една од најобразованите во земјите во транзиција е многу поевтина во РЕЛАТИВНА смисла на зборот од работната сила во другите земји во транзиција. Просечната плата во Македонија е споредлива со повеќето други земји во транзиција и изнесува околу 300 германски марки месечно. НО, продуктивноста на македонскиот работник, мерена според БДП по работник е многу повисока. Македонија произведува (без неформалниот сектор на економијата) околу 3,5 милијарди американски долари годишно со околу 350.000 активни работници. Ова е околу 10.000 американски долари по работник. Платата која му се плаќа на македонскиот работник е, според тоа, 20% од неговиот производ.

6. Македонија е...

1. Привлечна за инвеститори
 2. Одбивна за инвеститори
 3. Така-така, не се разликува од останатите земји во транзиција
 4. Индиферентна кон инвеститори
- Најголем број луѓе одговараат...
Одбивна за инвеститори
ПОГРЕШНО!!!

Инвеститорите ја игнорираа Македонија главно, ако не и единствено, заради геополитичките надворешни шокови. И покрај ова, Македонија успеа да привлече речиси 200 милиони американски долари само во периодот 1997-98. Македонија прва донесе Закон за слободни економски зони и таа има воспоставено импресивен пакет на даночни и инвестициони поттикнувања. Со имплементацијата на концептот на едношалтерски систем, таа прави сè што може да ги заштити потенцијалните инвеститори од бирократските постапки и можната официјална корупција. Постепено, но сигурно ињектира дополнителна транспарентност во процесите за инвестирање и јавни набавки и се трансформира себе си во центар за слободна трговија и оска на регионалната зона за слободна трговија поврзана со соседите со кои сега има воспоставено историски пријателски односи без преседан.

7. СОПСТВЕНИЧКИТЕ ПРАВА ВО МАКЕДОНИЈА СЕ...

1. Непостоечки
 2. Лошо развиени и заштитени
 3. Како во сите други земји во транзиција
 4. Соодветно развиени и заштитени
- Најголем број луѓе одговараат...
Лошо развиени и заштитени
ТОЧНО!!!

И покрај фактот што Македонија има добра легислативна инфраструктура, нејзините судови и бирократија, нејзиниот банкарски систем, системот за хипотеки и регистри се лошо развиени и нефункционални до различни нивоа.

Ова е главен приоритет на постојната администрација. Легислативата е адаптирана, телата за спроведување на законите -особено судиите-се образовани-регистрацијата на хипотека на движен и на недвижен имот, регистрите на претпријатијата - сè е обновено. Целта на инвеститорите е да им се обезбеди максимална заштита на нивните права и имот. Ние напредуваме. Главниот проблем денес не е обезбедување на правата на сопственост или соодветен процес. Главен проблем е ОДЛОЖУВАЊЕТО, ДОЦНЕЊЕТО и ЗАОСТАНУВАЊЕТО при нивната реализација. Ова е подобрување во однос на минатото-но сепак состојбата е лоша. Свесни сме за тоа и преземаме мерки за промена на ситуацијата. Во меѓувреме, канцеларијата на секој министер и секој државен службеник е отворена за инвеститорите кои имаат непречен пристап до владиниот врв. Искористете го ова за ваше добро.

Запомнете: Македонија никогаш немала проблеми со конвертибилност на валутата, репатријација на профитот или инвестициите или пропуст. Таа, според меѓународните стандарди, претставува средно задолжена земја (60% од БДП, при што најголем дел од долгот е по основ на долгорочни заеми). Поседува девизни резерви еднакви на тримесечен увоз. Со нејзините долгови се тргува по вредност од 75% од нивната номинална вредност-подобро од повеќето земји во развој, знак на меѓународната доверба во нејзините обврски.

8. Инфраструктурата на Македонија е...

1. Ослабната и неадекватна
 2. Како во другите сиромашни земји
 3. Доволна, но лошо одржувана
 4. Одлична
- Најголем број луѓе одговараат...
Одлична
Се шегувам.

Всушност, најмногу луѓе одговараат: како во сиромашните земји.

ПОГРЕШНО!!!

Не заборавате дека Македонија беше составен дел на еден од најсофистицираните пазари на светот-поранешната југословенска федерација. Нејзината инфраструктура е недоволна и често лошо одржувана-но не секогаш. Некои видови на инфраструктура се високоразвиени, дури и според европските стандарди. На пример, иако македонскиот пазар на труд брои од помалку од 750.000 луѓе, сепак мобилната телефонија има повеќе од 40.000 претплатници. Безжичниот пејџинг систем на Македонија е еден од најразвиените во Европа-во голема мера ги надминува пејџинг системите во Централна Европа. Таа е богата со

Продуктивноста на македонскиот работник, мерена според БДП по работник е висока. Македонија произведува (без неформалниот сектор на економијата) околу 3,5 милијарди американски долари годишно со околу 350.000 активни работници. Ова е околу 10.000 американски долари по работник

електронски медиуми. Употребата на Интернет е широко распространета. Има неколку експресни патишта со германски квалитет-кои ја поврзуваат Македонија со соседите и за неколку години со секоја земја во Европа, источна и западна.

9. Македонија е изолирана и е во воена зона

Тука веќе нема американски тест со заокружување.

Да, Македонија се наоѓа во турбулентна област. Таа област е побогата и поголема од Централна Европа.

Македонија никогаш не била вклучена во ни една воена активност. Со години наназад не била изолирана. Нејзиниот добар сосед Грција е еден од нејзините најголеми трговски партнери и инвеститори. Со нејзиниот друг добар сосед Бугарија само што потпиша серија документи за економска соработка, вклучувајќи и договор за слободна трговија.

Со реконструкцијата на Балканот и нормализирањето на безбедносната состојба, Македонија ќе добие уникатна позиција. Стекнувајќи ја довербата од сите соседи, таа се движи кон станување стожер за стабилноста и економскиот пораст во овој дел од светот.

10. Ориентацијата на Македонија не е јасна

Отсекогаш било исто:

Просперитет

Пораст

Можности

Достигнувања

Среќа

Сè ова е присутно денес заедно со демократијата и еден или друг модел на слободна пазарна економија.

Македонија ги прифати и двата со ентузијазам.

Таа е про-западно, про-европски ориентирана земја која има аспирации да стане член на евро-атлантските структури.

Се надеваме, со ваша помош.

НАЦИОНАЛНА ПЛАТЕЖНА КАРТИЧКА

Проектот - национална платежна картичка за нашата држава претставува голем чекор напред кон светските трендови во платниот промет и овозможува приближување до модерните текови на финансиски трансакции преку глобалната мрежа - интернет

Маја
БОГДАНОВСКА

Еден од најзначајните проекти оваа година е проектот за имплементација на системот на национална платежна картичка. Проектот ја следи трансформацијата на ЗПП, кој до крајот на годината ќе се трансформира и од него ќе произлезат неколку посебни делови и тоа:

- Клириншка куќа;
- Централен депозитар за хартии од вредност;
- Централен регистар;
- Агенција за блокирани сметки и,
- Единствен технички оператор (ЕТО) за национална платежна картичка.

Во светот постои тенденција на се' помасовна примена на платежните картички, како современ начин на плаќање, елиминирајќи ја употребата на готовите пари. Видовите на платежни картички, изработени според технологијата на магнетна лента врз пластична подлога, според плаќањата кои ги извршуваат можат да се класифицираат како:

- Кредитна картичка;
- Картичка за задолжување (дебитна);
- Картичка за наплата и,
- Чип картичка (електронски паричник).

Од инструментите за безготовинско плаќање во Европа најпопуларно средство се дебитните платежни картички, а по нив веднаш се кредитните картички, додека чековите масовно се употребуваат во САД.

Во нашата земја употребата на платежните картички како инструмент за плаќање е во самиот зачеток. Неколку комерцијални банки се јавуваат како издавачи на платежни картички. Тоа се следните банки:

- Стопанска банка А.Д. - Скопје;
- Комерцијална банка А.Д. - Скопје;
- СБС Агро банка - Скопје;
- Македонска банка А.Д. - Скопје и,

- Тутунска банка А.Д. - Скопје која е партнер на издавачот Diners Club International.

Состојбата на издадени картички, како и бројот на трансакции во земјава не е на задоволително ниво, имајќи го предвид светскиот тренд. Непопуларноста на платежните картички најмногу се должи на недоволно раширената мрежа на ПОС (point of sale) терминали и банкомати (АТМ). Разбирливо е дека се' додека поголемиот број на продажни места немаат ПОС терминали, картичките ќе останат и натаму непопуларен начин на плаќање. Исто така, треба да се спомене дека секоја банка која издава одредена платежна картичка поставува свои ПОС-ови и банкомати, што значи нивната употреба не е универзална за сите видови на картички.

Проектот на национална платежна картичка прави голем чекор напред во популаризацијата на употребата на платежните картички, бидејќи се настојува да се вклучат сите постоечки ПОС-ови и банкомати во единствената мрежа на ЕТО.

Работата на проектот започна во август 2000 година, а на него работи тим од Заводот за платен промет (ЗПП), Министерството за финансии и Управата за јавни приходи, а претседател на Комитетот за НПК е министерот за финансии, г-дин Никола Груевски.

Проектот се планира да се финализира до крајот на годината, а неговата имплементација ќе започне наредната година. Во почетокот ќе биде финансиран од централниот буџет и од ЗПП, а понатаму е потребно да се вклучат банките со свој капитал, бидејќи ЕТО се трансформира во акционерско друштво, чии

Маја Богдановска е началник во Секторот Трезор во Министерството за финансии. Родена е 1978 година, а дипломирала во 2001 година на Економскиот факултет во Скопје – отсек деловна (бизнис) економија, насока финансиско-сметководствен менаџмент. Во Министерството за финансии работи од 2000 година. Член е на проектниот тим за имплементација на националната платежна картичка. Посетувала голем број домашни и меѓународни семинари од областа на јавните финансии, трезорското работење, политика на трошоците и социјалната политика, како и развојот на малите и средните претпријатија на Балканот. Зборува англиски и италијански јазик.

*Мислењата изразени во овој текст се на авторот и не мора во целост да ги претставуваат ставовите на Министерството за финансии

што акционери ќе бидат банките, а во почетокот, ако е можно, акционер ќе биде и државата.

Овој проект е тесно поврзан со проектот за воведување на фискалните машини (каси), чии носители се Управата за јавни приходи и Министерството за финансии. Неговата поврзаност се состои во тоа што Законот за регистрирање на готовинските плаќања содржи член со кој се регулира дека фискалните каси ќе мора да содржат и читачи на картички, односно да бидат поврзани со ПОС терминали, со тоа што ќе ја содржат опцијата за читање на картичките со ленти, како и да бидат подготвени за надградба на софтвер за новата генерација на картички со чипови.

Поврзувањето на овие проекти е од големо значење, бидејќи двата проекта ќе одат со иста динамика, односно воведувањето на фискалните каси ќе помогне во воведувањето на ПОС терминалите за читање на националната платежна картичка, кои се основен предуслов за популаризација на користењето на картичката во плаќањата. Во други земји воведувањето на ПОС терминали на скоро секое продажно место е процес кој трае неколку години, додека кај нас со помош на фискалните каси тој процес ќе се заврши до средината на 2002 година, што претставува огромен чекор напред и рационализација на потребното време.

Со воведувањето на систем на национална платежна картичка им се овозможува на сите учесници во системот најекономичен, најбрз и најбезбеден начин на комуникација помеѓу издавачите на картички и давателите на услуги

Воведувањето на системот на националната платежна картичка ги има следниве цели:

- намалување на готовите пари во оптек;
- поголема сигурност при плаќањата на сите учесници во платниот промет во земјата;
- намалување на ризикот при преносот на готовите пари;
- зголемување на ефикасноста во платниот промет;
- обезбедување на единствен технички оператор за издавачите на националната платежна картичка (банките), како неутрален фактор во свичингот и клирингот на плаќањата во овие картички;
- замена на досегашните готовински плаќања од благајните на правните субјекти за кои што досега немало квалитетна евиденција, бидејќи преку плаќањето со картичка се овозможува поголем увид на даночните органи во работењето на правните субјекти;

- внесување на готовинските плаќања во каналите на платниот промет;
- лесно и безбедно ракување при плаќање на производи и услуги и подигањето на готовина;
- намалување на користењето на благајните;
- депонирање на готовите пари на банкарски сметки;
- вклучување во системот на веќе постојните платежни картички;
- воведување на единствена инфраструктура достапна за сите издавачи, иматели на платежни картички и даватели на услуги;
- искористување на досегашното искуство во работењето на платежните картички во земјата и во светот за побрза имплементација на системот;
- брзо вклопување во глобалниот пазар на стоки и услуги;
- овозможување на електронски плаќања преку интернет (SAFE);
- изработка на националната платежна картичка (кодирање и емборсирање) и,
- намалување на сивата економија.

Со воведувањето на систем на национална платежна картичка им се овозможува на сите учесници во системот најекономичен, најбрз и најбезбеден начин на комуникација помеѓу издавачите на картички и давателите на услуги.

Системот ќе работи според меѓународните стандарди и норми на кои се засновани меѓународните платежни системи и ќе ги има предвид моментално присутните платежни картички кои се во оптек во Република Македонија, односно ќе се настојува да се употребува еден електронски уред на едно продажно место со можност за прифаќање на националната платежна картичка издадена од која било банка, како и другите издадени домашни и меѓународни платежни картички.

Националната платежна картичка по својот карактер ќе биде дебитна (домашна и комбинирана со интернационална употреба), што значи дека дозволува користење на онолку средства колку што корисникот има на својата сметка. Картичката ќе биде врзана за тековната сметка на корисникот, што значи дека секој сопственик на тековна сметка може да биде имател на истата. Со оглед на тоа што банките ќе бидат издавачи на картичката, таа ќе може да се здобие и со кредитен карактер. Во зависност од политиката на банката, ќе се одредува дозволения лимит на состојбата на сметката, т.е. дозволеното пречекорување на позитивното салдо.

Според технологијата на изработка картичката ќе биде емборсирана со магнетна лента. Покрај името на имателот картичката ќе го содржи логото на бан-

ката-издавач, како и логото на националната платежна картичка. Во платниот промет таа ќе се користи за плаќања во трговската мрежа и за повлекување на готови пари.

Даватели на услуги во системот на националната платежна картичка можат да бидат трговците, трговските дуќани, туристичките објекти, транспортните претпријатија, занаетчиските дуќани итн. Давателите на услуги ќе имаат сметки или ќе бидат депоненти на банките, со кои ќе склучуваат договори за извршување на плаќањата со платежната картичка која што ја издава банката.

Единствениот технички оператор ќе биде свичинг и процесинг центар, што значи дека ќе биде комуникациски поврзана организација со издавачите на картички и давателите на услуги. ЕТО ќе биде средиштето преку кое ќе се проследуваат трансакциите во две насоки: давател на услуга - процесинг центар - издавач на картичка и обратно. Тоа значи дека ЕТО ќе ги извршува следните работи:

- свичинг - давање можност секоја банка, со вклучување да ги добие на располагање сите уреди за електронско плаќање на секое продажно место (ПОС) и банкомати (АТМ) за користење и картично работење на своите комитенти;
- процесирање на трансакциите со проверка на податоците за имателите на картичката, авторизација на трансакцијата, евидентирање податоци за трансакцијата, вклучувајќи ја и промената на салдото на имателот на картичката, како и евидентирање на настанати трошоци и пресметување на надоместоци и други работи поврзани со сметките на имателите на картичките и давателите на услугите;
- ја води и ја чува целокупната документација на имателите на картичките и преку својата служба

ги разрешува рекламациите кои ќе настанат во тековното работење;

- печатење и изработка на платежни картички;
- техничко одржување на целокупната мрежа на ПОС терминалите и АТМ-уредите;
- пресметка и автоматско вклучување во клиринг на трансакциите од дневното работење со платежните картички;
- извештаи од извршените трансакции за потребите и,
- давање на други соодветни услуги.

Националната платежна картичка по својот карактер ќе биде дебитна (домашна и комбинирана со интернационална употреба), што значи дека дозволува користење на онолку средства колку што корисникот има на својата сметка

ЕТО ќе им биде достапен на корисниците 24 часа на ден. Цената на чинење на услугите што ќе ги дава овој центар ќе се регулира со посебна тарифа што ќе се утврдува и менува од асоцијацијата на банки, како нивни заеднички интерес. Процесинг центарот, во зависност од желбите на банките и нивните инвестициони вложувања ќе овозможува различни можности на соработка помеѓу него и банката.

Во секој случај, овој проект за нашата држава претставува голем чекор напред кон светските трендови во платниот промет и овозможува приближување до модерните текови на финансиски трансакции преку глобалната мрежа - интернет. Можеби, најзначајно од се е тоа што овој проект ќе се реализира во неверојатно кус рок, користејќи ги достигнувањата и искуствата на развиените економии.

НОВИТЕ ПРАВИЛА ЗА ПОТЕКЛОТО НА СТОКИТЕ КАКО СОСТАВЕН ДЕЛ НА СПОГОДБАТА ЗА СТАБИЛИЗАЦИЈА И АСОЦИЈАЦИЈА

Златко
ВЕТЕРОВСКИ

Златко Ветеровски е роден 1969 година во Скопје. Во 1992 година ги завршува студиите на Економскиот факултет во Скопје, насока Надворешна трговија и маркетинг. Истата година, почнува со работа во Царинската управа на Република Македонија, како шеф на Царинската испостава – Терминал извоз во Царинарница Скопје. Има учествувано на повеќе семинари од областа на царините, вклучувајќи го и присуството на седниците на Комитетот за Хармонизиран систем во Светската царинска организација во Брисел (Белгија).

Почнувајќи од 1 јуни 2001 година, со стапување во сила на Привремената спогодба за трговија и трговски прашања меѓу Република Македонија и Европската унија, нашите извозници добиваат можност целокупниот извоз да го пласираат на европските пазари, без царина и царински давачки. Меѓутоа, бесцаринскиот увоз во Европската унија е обезбеден само за производите кои ги исполнуваат условите за добивање на македонско потекло

1. ВОВЕД

Важноста на суштината на потеклото на стоките е директно поврзана со третманот што им се дава на извозниците во земјата на намена на стоките, врз основа на условите кои се предвидени во билатералните и мултилатералните трговски договори.

Потеклото на стоките се воведува поради различни намени во земјите на увозот. Висината на стапките на царина што ќе се наплатат на извезените стоки е секако само една причина.

Примената на правилата за потекло може да предизвика одредени тешкотии. Од царинските власти се бара да бидат запознати со правилата за потеклото на стоките што ќе се применуваат при извозот и при увозот на стоките. Затоа, во потполност мора да се познаваат сите податоци од овие договори, како и некои посебни одредби.

Правилата за потекло, обично се составен дел на секој трговски договор. Мерките на трговската политика во земјата на увоз, исто така, бараат утврдување на потеклото на стоките. На пример, во некои случаи поради економски причини или поради контрола на надворешната трговија постои забрана за увоз или пак постои дозвола за увоз, со што се ограничува увозот од одредени земји.

Потеклото е многу важен елемент во случајот на царинските квоти, каде по исполнувањето на одредена квота се воспоставува нормален царински режим,

односно не се применуваат пониски царински стапки. Потеклото на стоките е, исто така, многу важен инструмент за примена на мерки на контрола на трансферот на странски девизи во земјата на потекло на стоките; поради фитопатолошки причини, вклучувајќи контрола на растенијата, особено ако земјата на потекло може да биде со висок степен на ризик; при утврдување на вистинската вредност на стоките; поради контрола на автентичноста и квалитетот на производите, особено кај регионалните договори; поради примена на меѓународни договори (како на пример, меѓународен договор за кафето); поради статистички причини и поради контрола на исправноста на документите.

Почнувајќи од 1 јуни 2001 година, со стапување во сила на Привремената спогодба за трговија и трговски прашања меѓу Република Македонија и Европската унија како дел од Спогодбата за стабилизација и асоцијација, извозниците од Република Македонија добиваат можност целокупниот извоз (земјоделски и индустриски производи) да го пласираат на пазарите на Европската унија, без царина и царински давачки. Меѓутоа, мора да се нагласи дека бесцаринскиот увоз во Европската унија е обезбеден само за производите кои ги исполнуваат условите за добивање на македонско потекло. Со тоа, концептот за потеклото на стоките е од исклучителна важност за правилно спроведување на трговските аспекти на Спогодбата за стабилизација и асоцијација. Правилата за потеклото на стоките се дефинирани во Протоколот 4 од Спогодбата за стабилизација и асоцијација, и во него се определени сите правила како еден производ може да добие македонско потекло.

*Мислењата изразени во овој текст се на авторот и не мора во целост да ги претставуваат ставовите на Министерството за финансии

2. ОСНОВНИ ПРАВИЛА ЗА ОПРЕДЕЛУВАЊЕ НА ПОТЕКЛОТО НА СТОКИТЕ

Постојат повеќе критериуми за утврдување на правилата за потеклото на стоките. Кога само една земја (или група на земји кои припаѓаат на една царинска унија) се зема предвид при утврдувањето на критериумот за потекло, се применува критериумот за „целосно добиени производи“ во дадената земја. Кога две или повеќе земји учествувале во производство на одредена стока, критериум што се применува при определување на потеклото е т.н. „битна трансформација“. Постојат неколку правила за определување дали стоките биле навистина подложени на битна трансформација со цел да добијат карактер на производи со потекло, како што се: промена на тарифниот број, правило за промена „ad valorem“.

Можат да се користат и други правила за определување на потеклото на стоките или за добивање на преференцијален систем, како на пример, правило за кумулација, директно транспортно правило.

2.1. Целосно добиени производи

Критериумот за „целосно добиени производи“ се применува само на „природните“ производи кои се добиваат од земјата и на производите кои се целосно добиени од нив.

Следниве производи се сметаат како целосно добиени производи:

(а) минерални производи извлечени од нивната почва или од нивното морско дно;

(б) растителни производи набрани или прожнеани таму;

(в) живи животни накотени и одгледувани таму;

(г) производи од живи животни одгледувани таму;

(д) производи добиени од тамошен лов или риболов;

(ѓ) производи од морски риболов и други производи извадени од морето, надвор од територијалните води на Договорната страна, со нивни пловила;

(е) производи изработени на бродовите-фабрики исклучително од производи споменати во ставот (ѓ);

(ж) таму собрани користени предмети, погодни само за рециклирање на сировини, вклучувајќи користени гуми што можат да се употребат само за протектирање или како отпаден материјал;

(з) отпаден материјал и остатоци од производните операции извршени во таа држава;

(с) производи извлечени од морското дно или од подземјето надвор од нивните територијални води, под услов тие да имаат ексклузивно право да го обработуваат тоа дно или подземје;

(и) стоки таму произведени исклучително од производите специфицирани во ставовите од (а) до (с).

2.2. Правило за промена на тарифниот број

Производот ќе се смета дека потекнува од определена земја ако бил подложен на битна преработка и обработка која за резултат има промена на тарифниот број во Номенклатурата на Хармонизираниот систем. Готовиот производ мора да се распоредува во различен тарифен број од оној што важел за употребениот производ. Пример, дрвена столица (тар. број 9401), за да добие македонско потекло, мора да биде изработена од материјали кои се распоредуваат во друг тарифен број, односно мора да биде изработена од дрво (тар. број 4407).

2.3. Правило за промена „ad valorem“

За да се определи потеклото со овој метод, се зема предвид вредноста којашто е додадена на стоките. Кога оваа вредност е еднаква или надминува одреден процент, стоките се здобиваат со потекло од земјата каде што е извршена обработката или преработката.

Додадената вредност може да се пресмета врз основа на материјалите или компонентите од странско или непознато потекло што биле користени за обработка или преработка на производите. Стоките се стекнуваат со потекло во одредена земја само ако материјалите или компонентите не надминуваат одреден процент од вредноста на финалните производи.

Пример, машина за перење, за да добие македонско потекло, не смее во себе да содржи странски делови кои надминуваат повеќе од 40% од вредноста на машината за перење со паритет на испорака франко фабрика.

2.4. Правило за кумулација

Во контекст на Спогодбата за стабилизација и асоцијација, карактерот на производот со потекло, може да се определи и врз основа на кумулацијата на ова правило. Кумулацијата на правилата за потеклото на стоките се нарекува билатерална кумулација на потеклото. Мора да се напомене дека ова е мошне важно правило за добивање на македонско потекло на текстилните производи кои се извезуваат во Европската унија, бидејќи во областа на текстилот се предвидени мошне сложени правила за потекло на стоките.

Билатерална кумулација на потеклото постои ако две земји и групи на земји, на пример, Република Македонија и Европската унија имаат склучено договор со кој производите со потекло од Европската унија кои се употребуваат за производство на некоја стока (кошула од текстилни материјали) во Република

Македонија, ќе се сметаат дека се веќе домашни материјали и нема да се сметаат како производи или материјали со странско потекло, но само при извозот на стоки кои биле произведени во земјата Република Македонија.

Правилната примена на Протоколот 4 за определување на потеклото на стоките од Спогодбата за стабилизација и асоцијација е мошне важен за успешен настап на македонските производители на европскиот пазар и отвора широки можности за понатамошно вклучување на Република Македонија во дијагоналното кумулирање на потеклото на стоките, односно во пан-европската кумулација

2.5. Директно транспортно правило

Спогодбата предвидува дека производите за да добијат потекло од одредена земја мора да бидат директно транспортирани од последната земја каде што е извршена преработката во земјата на увозот, со цел да можат да добијат преференцијален третман.

Правилната примена на Протоколот 4 за определување на потеклото на стоките од Спогодбата за стабилизација и асоцијација е мошне важен за успешен настап на македонските производители на европскиот пазар и отвора широки можности за понатамошно вклучување на Република Македонија во дијагоналното кумулирање на потеклото на стоките, односно во пан-европската кумулација.

ПРАВНАТА РАМКА - ВАЖЕН ФАКТОР ВО ПРИВЛЕКУВАЊЕТО НА СТРАНСКАТЕ ИНВЕСТИЦИИ

- Втор дел -

ЈАВНО ТРГОВСКО ДРУШТВО (Закон за трговски друштва чл. 48-84)

Правна природа

Јавното трговско друштво е здружување на две или повеќе правни или физички лица, кои што на доверителите за обврските на друштвото одговараат лично, неограничено и солидарно со нивниот вкупен имот.

Друштвото е правно лице.

Фирма

Фирмата на друштвото ги содржи името и презимето на содружниците или скратената форма на фирмата барем на еден содружник со ознаката /и други/.

Фирмата ја содржи исто така ознаката јавно трговско друштво или кратенката /ЈТД/.

Основање

За основање на фирмата потребно е во писмена форма да се состави договор од содружниците - акт за основање. Потписите на содружниците мора во основачкиот договор да бидат заверени кај нотар.

Со договорот мора да се регулираат следните прашања:

- 1) Име, презиме, државјанство, место на живеење и адреса на содружниците или фирмата и седиште на содружниците, доколку се правни лица;
- 2) Фирма и седиште на јавното трговско друштво;
- 3) Предмет на работа на друштвото;
- 4) Вид и висина на влогот на секој поединечен содружник и процена на неговата вредност;
- 5) Начин на застапување на јавното друштво;
- 6) Начин на лично учество во работата на секој содружник;
- 7) Начин на распределба на добивката и начин на покривање на загубата;
- 8) Начин на управување, донесување одлука и застапување на друштвото;
- 9) Покрај горе наведените прашања со договорот можат да се регулираат и други прашања.

Покрај склучување на основачки договор за основање на друштвото исто така е потребно, основачите на друштвото т. е. содружниците да дадат изјава за текот на основачката постапка, од која може да се види постапувањето на содружниците во основачката постапка и која истовремено ја потврдува законитоста на преземените дејства на содружниците.

За основање на друштвото, исто така, е потребно да се поднесе Пријава за упис за заведување на друштвото во трговскиот регистар кај надлежниот суд. Пријавата за упис мора да биде потпишана од сите содружници овластени за застапување на друштвото.

Пријавата за упис содржи:

- 1) Фирма и седиште на друштвото;
- 2) Дејност на друштвото;
- 3) Име и презиме, занимање, место на живеење, др-

Златко
АНТЕВСКИ

Златко Антевски е роден 1963 година во Скопје, Р. Македонија. Завршил Правен факултет во Скопје во 1986 година и го положил државниот правосуден испит во Скопје. Учил германски јазик на Универзитетот во Келн, Германија (1987-88), како и на Универзитетот во Берн, Швајцарија (во 1991 година).

Неговото професионално искуство опфаќа работа во адвокатската канцеларија Стојан Антевски во Скопје, адвокат и помошник адвокат во правната фирма Schadelin von Graf во Берн, Швајцарија. Во моментот работи како адвокат во Адвокатската канцеларија Антевски во Скопје и тоа на повеќе области: стопанско и корпоративно право, трговско право, прашања во врска со приватизацијата и инвестиционото право, трговски договори, спојување и припојување, Законите за банки и осигурување и наплата на побарувања и меѓународна арбитража. Специјалност му е застапувањето на интересите на странските клиенти во Р. Македонија. Зборува германски, англиски (овластен судски преведувач) и делумно италијански и француски.

жавјанство на секој содружник, како и фирмата и седиштето на правните лица;

4) Начин на раководење, донесување на одлука и застапување на друштвото.

Трговски регистар

Со упис во трговскиот регистар доаѓа до конституирање на јавното трговско друштво, кое статусот на правно лице го добива со уписот во трговскиот регистар.

Основачи

Основачи можат да бидат физички или правни лица од земјата или странство. Основачи мора да бидат најмалку двајца.

Намена

Основачите можат слободно да одлучуваат околу сопствената организација и одредување на целта на нивната дејност, доколку истата не е непристојна или е спротивна на законските норми.

Можни се разни видови на комерцијални цели како трговија, производство и останати занимања, поврзани со трговска дејност.

За одредени дејности се потребни специјални дозволи. Од основачкиот договор може да се види областа на дејноста на друштвото.

Друштвото може да извршува дејност, која е поврзана со одредено занимање, доколку меѓу содружниците или вработените има најмалку едно лице кои ги поседува соодветните квалификации за извршување на дејноста, која ќе ја обавува друштвото, ако со закон не е пропишано сите или мнозинството на содружниците да располагаат со соодветната квалификација.

Капитал

За оваа форма на друштво не е пропишан минимален износ на капитал. Влоговите на основачите не мора да бидат во иста висина. Тие можат да се состојат од пари, предмети, права, труд и услуги. Еден влог во друштвото може да се отстапи на трети лица само со согласност на сите содружници.

Преносот на удел се врши со акт во писмена форма.

Преносот на удел дејствува спрема јавното друштво откако актот за пренос ќе му биде поднесен на јавното друштво и потврден во писмена форма од едно од лицата овластени за управување со друштвото.

Преносот на уделот може да се истакнува спрема трети лица од денот на уписот на преносот на уделот во трговскиот регистар.

Одговорност за обврските

Сите содружници одговараат на доверителите солидарно и неограничено за обврските на друштвото со нивниот целокупен имот.

Управување и застапување

Секој содружник е овластен да управува со друштвото. Со одлука на содружниците може управувањето со друштвото да се пренесе на еден или повеќе содружници. Содружниците може исто така да одлучат, да го пренесат управувањето на некој трет.

Секој содружник има право да го застапува друштвото. Со одлука на содружниците може застапувањето на друштвото да се пренесе на еден или повеќе содружници. Содружниците може исто така да одлучат, да го пренесат застапувањето на некој трет.

Престанок на друштвото

Јавното трговско друштво може да престане од следните причини:

- 1) Истек на времето, за кое друштвото било формирано;
- 2) Донесување одлука на содружниците;
- 3) Отворање на стечајна постапка,
- 4) Смрт на било кој од содружниците, односно престанок на содружник кој е правно лице, доколку поинаку не е определено со договорот за друштвото;
- 5) Отворање на стечајна постапка над било кој од содружниците;
- 6) Давање отказ на некој од содружниците;
- 7) Правосилна судска одлука;
- 8) Поради други законски или со основачкиот договор пропишани причини.

КОМАНДИТНО ДРУШТВО

(Закон за трговски друштва чл. 85-105)

Правна природа

Командитното друштво е друштво во кое се здружуваат две или повеќе лица од кои најмалку еден содружник одговара за обврските на друштвото солидарно и неограничено со свој имот (комплементар), а најмалку еден содружник одговара за обврските на друштвото само до износот на запишаниот влог во друштвото (командитор).

Комплементарите учествуваат со најмалку една петтина од целокупната вредност на влоговите. Друштвото е правно лице.

Фирма

Фирмата на друштвото содржи име и презиме на комплементарот, т. е. фирмата или скратената фирма

на барем еден од комплементарите со ознака /и други/. Фирмата исто така ја содржи и ознаката командитно друштво или кратенката /КД/.

Основање

За основање на друштвото потребно е склучување на писмен договор - акт за основање на друштвото од страна на основачите. Заверка на потписите на основачите се врши со нотарски акт.

Со договорот мора да се регулираат следните прашања:

- 1) Фирма и седиште на друштвото;
- 2) Предмет на работа на друштвото;
- 3) Име и место на живеење, т. е. фирма, седиште, државјанство и адреса на содружниците;
- 4) Вкупен износ на влоговите на содружниците и определување на својството на содружниците како командитори или комплементарии;
- 5) Начинот на застапување на командитното друштво;
- 6) Вид и сооднос на влоговите на секој од содружниците;
- 7) Начин и време на уплата на влогот;
- 8) Начин на распределба на добивката и покривање на загубата;
- 9) Начин на управување и застапување на друштвото и донесување на одлуки;
- 10) Други одредби со кои се уредуваат односи меѓу содружниците.

Покрај склучување на основачки договор за основање на друштвото, исто така е потребно, основачите на друштвото, т. е. содружниците да дадат изјава за текот на основачката постапка, од која може да се види постапувањето на содружниците во основачката постапка и која истовремено ја потврдува законитоста на преземените дејства на содружниците.

За основање на друштвото е потребно да се поднесе пријава за упис на друштвото во трговскиот регистар кај надлежниот суд. Пријавата ја поднесуваат комплементарите.

Пријавата содржи:

- 1) Фирма и седиште на друштвото;
- 2) Дејност на друштвото;
- 3) Име, презиме, занимање, место на живеење, државјанство на секој комплементар, како и фирма и седиште на правното лице комплементар;
- 4) Управување, донесување на одлуки и застапување на друштвото.

Објавувањето на заведувањето на командитното друштво во трговскиот регистар покрај пропишаните податоци го содржи и бројот на командиторите и

вкупниот износ на нивните влогови. Имињата на командиторите можат да се објават само со нивна согласност.

Трговски регистар

Заведувањето во трговскиот регистар има конститутивно дејство, тоа значи дека командитното друштво добива статус на правно лице со заведувањето во трговскиот регистар.

Основачи

Основачите на друштвото можат да бидат физички или правни лица од земјата или странство. Минималниот број на основачи на друштвото може да биде два, од кои едниот мора да биде комплементар, а другиот командитор.

Намена

Основачите можат слободно да одлучуваат околу сопствената организација и одредување на целта на нивната дејност, доколку истата не е непристојна или е спротивна на законските норми.

Можни се разни видови на комерцијални цели како трговија, производство и останати занимања, поврзани со трговска дејност. За одредени дејности се потребни специјални дозволи. Од основачкиот договор може да се види областа на дејноста на друштвото.

Капитал

За оваа форма на друштво не е пропишан минимален износ на капитал. Влоговите на основачите не мора да бидат во иста висина. Тие можат да се состојат од пари, права, работа или услуги. Еден влог во командитното друштво може да се отстапи на трети лица само со согласност на сите содружници.

Одговорност за обврските

Сите комплементарии одговараат на доверителите солидарно и неограничено со нивниот целокупен имот. Командиторите одговараат на доверителите на друштвото во висина на нивните влогови.

Управување и застапување

Со командитното друштво управуваат комплементарите. Командиторите немаат никакво право во управувањето со друштвото. Само комплементарите се обврзани на лично учество во работите на друштвото. Командиторите не можат да се спротивстават на одлуките на комплементарите, со исклучок на одлуки за области, кои се надвор од нормалната дејност на друштвото.

Командиторите имаат право да добијат информации за содржината на трговските книги, како и да поставуваат прашања во писмена форма во врска со управувањето со друштвото, како и да бараат писмен одговор на поставените прашања.

Друштвото го претставуваат комплементарите. Командиторите не се овластени за претставување на друштвото.

Престанок на друштвото

Командитното друштво престанува од следните причини:

- 1) Истапување на сите комплементари од друштвото;
- 2) Спроведување стечај против еден од комплементарите;

3) Доколку еден комплементар ја изгуби деловната способност;

4) Смрт на единствениот комплементар и неможност за негово заменување со неговите наследници заради нивна малолетност;

5) и доколку командитното друштво се пререгистрира во друштво со ограничена одговорност;

6) Судска одлука и,

7) Во други случаи определени со закон и со договор за друштвото.

Доколку од друштвото истапат сите командитори, друштвото ќе ја продолжи дејноста како јавно трговско друштво.

Д-р Шабан
ПРЕВАЛА

НЕДОСТИГОТ НА КАПИТАЛ - ОСНОВНА ПРИЧИНА ЗА НЕЛИКВИДНОСТ И ЗАБАВЕН РАЗВОЈ

И онака скромните обртни средства на претпријатијата се врзани во побарувања и залихи што, секако, се одразува врз ликвидноста на деловните субјекти. Затоа имаме перманентен пораст на учеството на неноминираниот капитал во вкупните извори на средства, што, на крајот, се одразува и врз стагнацијата или позабавениот економски развој на земјата

Повод за да се задржам на овој проблем е сè високиот износ на неизмирени обврски на деловните субјекти во Република Македонија, кои при крајот на 2000-тата година достигнаа износ од над 32,0 милијарди денари (или околу 450 милиони САД долари).

Овие обврски заедно со долгот кон странство и според старото девизно штедење значат износ од над 2 милијарди САД долари, што секако треба да не загрижува.

Наспроти овие состојби стојат разните облици на средства врзани во објекти, опрема, побарувања и залихи како и во парични средства во населението, но тоа не влијае позитивно врз ликвидноста на нашите деловни субјекти.

Секако дека овие состојби не се случајни. Затоа и се задржуваме на нив во наредното излагање.

1. РАЗВОЈНИ ТРЕНДОВИ

Република Македонија од нејзиното ослободување и конституирање, првин како федерална единица на ФНРЈ (1944 година), а потоа како самостојна и суверена држава (1991 година), доживеа своевидна трансформација и во својот економски развој. Како недо-

волно развиена република, таа во периодот на заедничкиот живот со останатите членки на Југословенската федерација, преку посебниот Сојузен фонд, беше поттикната да ги стаса останатите републики во степенот на развојот. Затоа, во изминатиот период имаше и таканаречени „светли години“, кога стопанскиот пораст на оваа Република се карактеризираше со двоцифрени стапки (60-тите и 70-тите години од веќе изминатиот век).

Како резултат на тоа, Република Македонија од една типична аграрна земја се претвори во земја со развиена индустрија, трговија, угостителство, туризам и други стопански дејности.

Меѓутоа, треба да се истакне дека овој развој беше проследен со два сериозни недостатоци. Имено, прво, повеќе се инвестирало во градежни објекти и опрема, додека проблемот на обртните средства или се решавал делумно или во фазата на експлоатацијата на објектот се користеле за таа цел краткорочни банкарски кредити со релативно високи каматни стапки и второ, сиот развој се одвивал без соодветен менаџерски кадар.

*Мислењата изразени во овој текст се на авторот и не мора во целост да ги претставуваат ставовите на Министерството за финансии

Последиците на таквата политика дојдоа до израз во 80-тите и 90-тите години на изминатиот век, а тие се: ниска стапка на пораст на БДП, високи стапки на инфлација, перманентен буџетски дефицит и висок дефицит во стоковната размена со странство како и зголемување на учеството на надворешниот долг во БДП.

Но, и задолжувањето во странство не го решавало проблемот, па затоа Република Македонија перманентно се соочува со натамошниот недостиг на капитал, неликвидност на стопанството, високи износи на неизмирени обврски во земјата, ниски плати итн.

Во продолжение, се обидуваме да ги побараме причините за тоа, рефлексите на недостигот на капиталот, врзаноста на ионака скромните обртни средства и укажуваме на излезните решенија за наредниот период. Но, пред тоа, за некои поими.

Во наредниот период ќе мора да се работи попродуктивно и поекономично. Тоа ќе придонесе и за зголемување на платите на вработените со што, уште повеќе, ќе се придонесе за порентабилно работење

2. ВИДОВИ НА СРЕДСТВА И ИЗВОРИ НА СРЕДСТВА

Треба да се истакне дека во однос на поранешните години билансната шема има претрпено значителни измени. При тоа, активата и пасивата останаа како збир на средствата, односно на изворите на средства како и на нивната односна структура.

Во активата на билансот на состојбата сега имаме две основни групи на средства и тоа:

- постојани (порано основни) средства, и
- обртни средства.

Во тие рамки се содржани: градежните објекти, опремата, разните лиценци и права итн., односно-залихи, побарувања од деловен однос, активни временски разграничувања итн.

На страната на пасивата се содржани: изворите на средства во вид на: 1) номиниран и 2) неноминиран капитал.

Во рамките на номинираниот капитал се содржани:

- општествениот капитал,
- акционерскиот капитал,
- трајните влогови,
- капиталот во индивидуална состојба.

Во рамките на неноминираниот капитал се содржани долгорочните резервирања, долгорочните обврски и краткорочните обврски од деловен однос. Следуваат краткорочните финансиски обврски, другите

краткорочни финансиски обврски и пасивните временски разграничувања.

Се поставува прашањето какви биле обемот и структурата на средствата и на изворите на средства во периодот од 1995 до 1999 година. За тоа зборуваат следните прегледи:

а) Во првиот преглед показателите се изнесени во апсолутни, а во вториот во релативни броеви.

Анализирајќи го првиот преглед може да се извечат следниве заклучоци:

- како средствата така и изворите во извештајниот период забележуваат пораст. Тие од 506,5 милијарди денари достигнале 633,1 милијарди денари или пораснале за 24,9%. При тоа, постојните средства пораснале за 31,5%, а обртните средства за 33,1%;
- во рамките на обртните средства залихите на крајот на 1999 година достигнале износ од 276,2 милијарди денари или пораснале за 495%. Побарувањата од деловен однос забележиле пораст од 23,3%;
- соодветни движења имаме и кај одделните позиции на изворите на средствата. Така, номинираниот капитал од 258,9 милијарди денари во 1995 година достигнал износ од 308,6 милијарди денари, на крајот на 1998 година, забележувајќи на таков начин пораст од 18,9%. Кај неноминираниот капитал порастот за истиот период изнесува 35,6%;
- наспроти ваквите позитивни движења кај наведените позиции, краткорочните и другите обврски забележиле пад и тоа од 47,3 милијарди на 17,1 милијарди денари или за 63,9%.

б) Од аспект на структурата во периодот од 1995 до 1999 година, постојаните средства во вкупните средства учествувале од 45,1 до 54,5%, што значи дека градежните објекти, опремата и другите видови основни средства доминирале. Наспроти тоа, обртните средства го имале следното учество во вкупните средства:

Година	1995	1996	1997	1998	1999
Учество во вкупните средства	40,9%	40,5%	39,9%	41,2%	43,6%

Во однос на некои поранешни периоди, може да се каже дека има одредено подобрување, но сепак недоволно за да се каже дека обртните средства биле оптимални.

3. КВАЛИТЕТОТ НА ОБРТНИТЕ СРЕДСТВА

За квалитетот на обртните средства на нашите претпријатија, зборува нивната структура. Имено, ако се земаат за третман само залихите и побарувањата тогаш ќе се констатира дека во вкупните обртни средства доминира обемот на обртни средства во вид на побарувања од деловен однос или од работењето. Тие во извештајниот период во вкупните средства учествувале со 51,3% до 60,8%. Другите средства (готовината и др.) учествувале со само околу 10%.

4. ЗАКЛУЧОК

Тргувајќи од изложеното може да се констатира и да се заклучи следното:

- Деловните субјекти во Република Македонија работат со недоволни средства. Постојните средства, иако се со поголемо учество во вкупните деловни средства, се состојат од градежни објекти и главно од амортизирана опрема;
- Учеството на обртните средства не е оптимално ниту според обемот, ниту според структурата. Обртниот капитал главно е врзан во побарување

(во милиони денари)

Година	Вкупни средства	Постојани средства	Обртни средства			Извори			
			Вкупно	Залихи	Поб. од дел. однос	Вкупно	Номинир капитал.	Некомп капитал.	Краткор и др. обвр.
1995	506.592	262.407	207.478	67.543	120.766	506.592	258.988	222.932	47.399
1996	560.294	282.725	227.275	72.295	135.186	560.294	285.456	253.888	56.497
1997	603.725	313.412	241.093	73.039	146.609	603.725	307.892	282.549	14.629
1998	638.961	315.912	263.720	98.728	135.408	638.961	308.043	302.474	17.121
1999	633.127	345.211	276.211	100.988	148.946	634.127	-	-	-
2000	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Структура									
1995	100,00	51,79	100,00	32,54	58,21	100,00	51,12	44,00	9,35
1996	100,00	45,10	100,00	31,81	59,48	100,00	50,94	45,31	10,08
1997	100,00	51,91	100,00	30,29	60,81	100,00	50,99	46,81	1,61
1998	100,00	49,44	100,00	37,43	51,34	100,00	48,20	47,33	2,67
1999	100,00	54,52	100,00	36,56	53,92	100,00	-	-	-
2000	100,00	-	100,00	-	-	100,00	-	-	-

Извор: Извештаи на ЗПП за економско финансиското работење на стопанството на Република Македонија за односните години.

Изложеното зборува дека и онака скромните обртни средства се врзани во побарувања и залихи што, секако, се одразува врз ликвидноста на деловните субјекти. Имено, поради тоа неизмирениите обврски достигнале над 32,0 милијарди денари (или околу над 450 милиони САД долари).

Затоа имаме перманентен пораст на учеството на неноминираниот капитал во вкупните извори на средства од 44,0% (1995 година) до 47,3% (1998 година).

Тоа, на крајот, се одразува и врз стагнацијата или позабавениот економски развој на земјата.

од работењето и во залихи;

- Секако дека решението не се наоѓа во натамошното задолжување било во земјата или во странство. Тоа значи, дека во наредниот период ќе мора да се работи попродуктивно и поекономично. Тоа ќе придонесе и за зголемување на платите на вработените со што, уште повеќе, ќе се придонесе за порентабилно работење.

ПРОЦЕСОТ НА ФИНАНСИСКА ЛИБЕРАЛИЗАЦИЈА И РЕФОРМИ

Д-р Рубин
ЗАРЕСКИ

За време на периодите на финансиска репресија како што е во моментот во Република Македонија, приватниот бизнис не само што се наоѓа во состојба на намалено ниво на кредитирање, туку е и помалку способен за самофинансирање

Рубинчо Зарески е Директор на Корпоративниот сектор во Стопанска банка АД Скопје. Во 1997 година магистрирал на Колеџот за меѓународни односи при Универзитетот Цукуба во Јапонија, а докторирал на Економскиот факултет во Скопје во 2001 година. Од неговото претходно работно искуство може да се издвојат следниве ангажмани: помошник на министерот и раководител на Одделението за европска интеграција во рамките на Министерството за надворешни работи, економски советник на премиерот, член на експертскиот тим на МАНУ во подготовката на „Извозната стратегија на Република Македонија“, претседател на Управниот одбор на Македонска банка за поддршка на развојот и сл. Има објавено неколку книги и над 40 статии во странски и домашни публикации.

ВОВЕД

Развојот на економските системи особено кај земјите во развој неминовно го носи со себе процесот на либерализација на финансискиот систем. Причините главно се лоцираат во потребата од подигнување на нивото на инвестиции во стопанствата, подобрување на алокацијата на ресурси и забрзување на економските активности.

Од друга страна, неадекватната брзина на реформите како основна причина се засновува на потребата од постигнување на високо ниво на фискална дисциплина, ниско ниво на инфлација и макроекономска стабилност. Овој процес во случајот со Република Македонија иако забрзан сè уште е далеку од посакуваното ниво, пред сè, поради причини од екстерен карактер.

Во такви услови често се развива дискусијата за феноменот на финансиска репресија како една од фазите која може да ги надмине постојните состојби. Таа може да се разгледува од аспекта:

1. потребата од приходи на државата остварени врз основа на монополот врз емисијата на пари и,
2. ефектот на финансиската репресија врз штедењето, инвестициите и развојот.

Еден од основните симптоми на оваа репресија е демонетизацијата - драстично опаѓање на реалната побарувачката на пари споредено со порастот на БДП, елемент кој е тесно поврзан со нивото на инфлацијата.

Заради добро разбирање на ефектите на финансиската политика врз економскиот развој, потребно е концептуално да се разграничат поимите на регулирање, рестрикција и репресија на финансиските активности.

РЕГУЛИРАЊЕ НА ФИНАНСИСКИОТ ПАЗАР

Потребата од регулирање на финансискиот пазар е цел сама по себе. Банките на пазарот не се исклучиво субјекти посредници помеѓу штедачите и инвеститорите, туку и партиципанти во понудата на пари во оптек преку пласирање на депозитите. Тесната поврзаност на депозитите со реалното производство, вработеноста и нивото на инфлација во тој случај креира процес кој често е надворешно условуван. Поради тоа, преку регулирање на кредитниот пазар, монетарните власти се обидуваат да ја задржат солвентоста на депозитните институции, на тој начин обезбедувајќи стабилност на монетарниот систем. Овој процес се обезбедува преку донесување на регулатива за банкарскиот капитал и односот обврски-капитал, како и депозити-резерви.

Нареден чекор е преку регулативата да се опфати контролата на квалитетот на дадените кредити. Во тие рамки иако некои економски аналитичари забележуваат дека облигаторните ниско трошковни осигурувања ги поттикнуваат

*Мислењата изразени во овој текст се на авторот и не мора во целост да ги претставуваат ставовите на Министерството за финансии

дестабилизирачките водења на банките, искуството покажува дека комбинацијата на осигурување и јака супервизија недвосмислено доведува до успех и ги спречува масовните банкротирања во финансискиот сектор.

Неретко регулирањето на финансиските активности претставува скап процес во поглед на обезбедување на ефикасност, како и економска оправданост. Поголемиот број на пазарни економии кои функционираат под рестриктивни режими се слични по институционалната поставеност на финансискиот пазар, но значајна разлика постои во нивните економски остварувања. Финансиската рестриктивност преминува во финансиска репресија кога регулативата која ја ограничува конкуренцијата во финансискиот сектор се комбинира со високо ниво на растечка инфлација. Поради ова, разликата помеѓу режимот кој е помалку рестриктивен и оној кој е целосно репресивен, може да се согледа во квалитетот на мерките, а не во ефектите како што се реалниот ниво на каматни стапки или реалната побарувачка на пари, кои пак зависат од нивото на инфлација.

ЕФЕКТИ ОД ФИНАНСИСКАТА РЕПРЕСИЈА

Синдромот на финансиска репресија резултира од односот помеѓу два вида на мерки: првиот вид кој цврсто ја ограничува финансиската конкуренција и оној кој предизвикува високо ниво на варијабилна инфлација. Ефектите од финансиската репресија на штедењето и инвестициите се познати:

1. нивото на штедењето опаѓа како што се намалува приносот од депозитите,

2. ниските реални каматни стапки на кредитите привлекуваат проекти кои се ниско профитабилни и ниско ризични, а ги елиминираат повеќе профитабилните и ризични инвестиции.

Ова се случува кога банките не се во можност да креираат варирачки каматни стапки во зависност од степенот на ризик. Поради тоа тие се обидуваат да го минимизираат ризикот преку одбирање на сигурни проекти. Во тој дел владата мора да биде во можност да воведо ефикасна рестрикција на побарувачката од немонетарната актива. Кога инфлацијата е висока, побарувачката на средства се зголемува. Поради тоа доколку постои плафон на каматните стапки, високото ниво на инфлација го намалува реалното ниво на камати и депозити, на тој начин генерирајќи го процесот на финансиска непосредност (директност) кој е карактеристичен за репресивните режими. Ова се трансферира во пониско ниво на депозити и помала понуда на банкарски кредити од причина што граѓа-

ните се обидуваат да инвестираат во средства кои што обезбедуваат подобра заштита од инфлацијата, како на пример, странски девизи. Нивото на инфлација исто така е засегнато бидејќи нивото на монетарна експанзија која е потребна да се финансира фискалниот дефицит станува поголемо.

За време на периодите на финансиска репресија како што е во моментот во Република Македонија, приватниот бизнис не само што се наоѓа во состојба на намалено ниво на кредитирање, туку е и помалку способен за самофинансирање, бидејќи високата инфлација оневозможува акумулирање на доволно ниво на штедни влогови, при што во овие услови приватните инвестиции се намалуваат.

Најчесто фирмите коишто немаат доволен пристап до банкарските кредити, мораат да се потпрат на неформалниот (црн) пазар. На тој начин пазарот на нерегулирани кредити се јавува како конкуренција на регуларниот банкарски систем поттикнувајќи ја пазарната сегментација. Најчесто каматните стапки на нерегулираниот пазар се високи во реални рамки, бидејќи користите од финансиско посредување се исчезнати. Како примери за овие бенифиции коишто се изгубени ќе ги наведеме:

а) релаксирање на кредиторите во барањето за висока ликвидност на корисниците на кредит кои бараат подолги рокови;

б) намалување на ризикот од грешка преку средствата на диверзификација на портфолиото, и

в) преку кредитното специјализирање ги намалуваат трошоците за информирање.

Иако многу влади се обиделе да го потиснат неформалниот пазар, со намера да се избегне губењето на контрола врз кредитите и опаѓањето на волуменот на депозити, ретко кога биле успешни во таа намера.

Она што се случува кај многу земји е што тие ја релаксираат регулативата со намера штедењето при кое што не посредуваат домашните банки да се инвестира надвор. На овој начин присуството на небанкарски посредници кои се предмет на помала контрола е дозволено. Генерално овие посредници можат да дефинираат сопствени каматни стапки, а имаат и повеќе слобода од банките во одлучувањето за давањето кредити. Наспроти ова, официјалните гаранции не се понудуваат со тој обем како оние кои што се даваат од страна на регулираните финансиски институции.

Елементите објаснети погоре, сегментацијата, посредноста во рамките на регулираниот сегмент, недостигот на штедење и инвестиции како и ниската продуктивност на капиталот се карактеристики на репресираните економии. Прашање е дали овие пробле-

ми би се надминале доколку се оди со либерализација. За жал, примерите од практиката не доведуваат до цврст заклучок. Иако оние земји коишто имаат либерализиран финансиски пазар имаат искусено реорентација на штедењето кај дерегулираниот сектор, ефектите врз вкупното штедење сè уште не се толку забележливи.

Говорејќи за релацијата штедење-инвестиции, банкарските депозити се јавуваат како основен двигател преку кој бизнисот акумулира фондови за идни инвестиции. Оттаму, доколку реалниот принос од депозити е негативен, штедењето како и нивото на инвестициите опаѓа. Во врска со овој механизам инвестициите зависат од претходно акумулираното штедење за истото ниво на инвестиции, бидејќи добро развиен пазар на капитал не постои. Кога депозитите се намалуваат, способноста на банките да понудат кредити се намалува, а бизнисот инвестира помалку. За да се привлече поголемо ниво на депозити, реалните каматни стапки мора да се подигнат.

Преку регулирање на кредитниот пазар, монетарните власти се обидуваат да ја задржат солвентноста на депозитните институции, на тој начин обезбедувајќи стабилност на монетарниот систем. Овој процес се обезбедува преку донесување на регулатива за банкарскиот капитал и односот обврски-капитал, како и депозити-резерви

АЛОКАЦИЈА НА КРЕДИТИ КАЈ ПАЗАРИТЕ СО ИМПЕРФЕКТНА ИНФОРМИРАНОСТ

Еден од најекспонираните заклучоци изведени за финансиската репресија е дека институционалните лимитирања на каматните стапки ги рационализираат кредитите, но ги алоцираат неефикасно, иако генерално гледано тие се поволни за стопанството во целина. Сепак ослободувањето на каматните стапки не значи дека сите можни корисници на кредити ќе добијат кредити или пак дека најпродуктивните проекти ќе обезбедат финансирање.

Наивно е да се верува дека плафонот на каматните стапки претставува максимална цена на кредитите и дека кога плафонот ќе се отстрани, зголемената побарувачка на кредити целосно ќе биде елиминирана. Иако побарувачката за кредити е обратно пропорционална на трошоците, понудата не расте неограничено со нивото на каматите. Стриктно говорејќи секоја банка ги зголемува кредитите се додека приходот од кредитите се зголемува, но при високи каматни стапки очекуваното ниво на приходи може да се намали. Постојат две причини за ова. Прво, стимули-

рачкиот ефект ги поттикнува земачите на кредит да прифатат повеќе ризични проекти во случај да трошоците за кредит се зголемуваат. Второ, погрешната селекција на кредитното портфолио се случува кога најдобрите клиенти на банките дестимулирани поради високите каматни стапки се заменуваат со помалку солвентни должници кои поради недостаток на перфектна информација, најчесто не се во состојба да ги вратат кредитите. На овој начин доколку нивото кое што ги изедначува побарувачката и понудата на пазарот на кредити е поголемо од нивото, кое што ги максимизира очекуваните приноси на банката, банките самоиницијативно ќе го намалат нивото на кредити. Претходната анализа укажува дека банките ги рационализираат кредитите дури и во случај кога каматните стапки се целосно либерализирани.

Иако поединечни групи на кредито-корисници можат да се разликуваат во однос на очекуваната профитабилност на нивните проекти, располагајќи со информациите кои им се достапни, банките не можат да знаат кој од должниците во рамките на одделна група се помалку или повеќе солвентни. На тој начин банките наплаќаат исти каматни стапки од целата група на кредитокорисници, при што остваруваа релативно висок принос и од не толку профитабилните проекти, а и обратно, банките не партиципираат во повисоко остварениот профит бидејќи каматните стапки на кредитите се фиксни и не зависат од успехот на проектите.

Во поставувањето на приоритети за одобрувањето кредити, банките често не ги земаат во предвид критериумите на инвестициона профитабилност и се задржуваат на очекуваните приноси. Иако ова е подобро отколку финансиска репресија, алокацијата на кредитите како резултат е далеку од оптимална бидејќи ги остава инвеститорите со најголема продуктивност како последна. Во тие рамки либерализацијата на каматните стапки во економија каде што капиталот ексклузивно се разменува преку банките не гарантира ефикасна алокација на капиталот. За тоа да се случи, потребна е добра развиеност на пазарот на хартии од вредност.

Погрешната, или обратната селекција и поттикнувачките ефекти кои што се карактеристични за финансирањето преку кредити во присуство на пазарна имперфектна информација се придружени со неконтингентна природа на банкарски кредити која што овозможува успешните инвеститори да го чуваат настрана профитот кој што е останат, а инвеститорите кои што всушност изгубиле да префрлат дел од загубите кај банките. Финансирањето преку акциите е ослободено од овие проблеми бидејќи акционерите

го делат успехот или неуспехот на фирмата независно од нејзината состојба. Поради ова, при постоење на ефикасен пазар на капитал, акциите ги канализираат многу ризичните и високопрофитабилните проекти, а на банките им преостанува финансирањето на инвестиции кои што се посигурни, но генерираат и помали приноси. Во случаи кога не постои добро организиран и развиен пазар на хартии од вредност, најдобра политика е банките да кредитираат сектори кои што и онака би биле ефикасни. Во фазата на имплементирање на овој пристап може лесно да се појави т.н. затворениот круг. За успешно да се либерализира, мора да постои добро организиран пазар на хартии од вредност, но ова не може да се додека големите фирми продолжуваат да имаат преференцијален и стимулиран пристап до банкарските кредити.

ИЗДВОЈУВАЊЕ НА ПАЗАРОТ НА КРЕДИТИ ОД ПАЗАРОТ НА ПАРИ

Финансиската криза доведува цените на средствата да трпат и ја принудува државата да ги покрива загубите преку останатите извори како што се даноци, долг, инфлација. Предлогот е да се издвои кредитниот пазар од пазарот на пари како би се избегнал компромисот на релација монетарна стабилност - опаѓање на квалитетот на кредитите.

Суштината на предлогот лежи во разликата помеѓу банкарската монетарна функција на сигурно место за чување на парите и банкарската посредничка функ-

ција на извори на инвестициони средства. За да ја извршат целосното првата функција, сите депозити би биле предмет на 100% задолжителна резерва и би се обезбедило рентирање на банките, а не на депозиторите. Во случај на втората функција банките би се јавиле како администратори на заеднички фондови или на инвестициони трустови. Тие би ги продавале акциите на инвеститорите кои што би можеле да изберат помеѓу портфолијата на различни заеднички фондови и да се соочат со истиот ризик со кој би се соочиле доколку инвестираат на пазарот на хартии од вредност.

Ризикот кој што се јавува кај штедачите, би налагал поголемо ниво на информираност и би се намалила потребата од супервизија на минимално ниво. Кога цените на акциите ќе се променат профитот или загубата би се дистрибуирале моментално без владина интервенција. Ова се предностите. Недостаток е што во услови на непредвидливо и нестабилно опкружување, промените што се јавуваат кај цените на акциите би мотивирале повисоко ниво на непосредност преку поттикнување на побарувачката за посигурни средства како што се девизите.

За остварување на оваа цел потребно е прагматично водење на монетарната и фискалната политика која што би поттикнала пообјективна проценка на економските резултати. Доколку ова се случи, земајќи ја предвид адекватната регулатива и супервизија, проблемите кои се карактеристични за традиционалниот финансиски систем, би биле помалку видливи.

ПРОФЕСИОНАЛНО ИЗВРШУВАЊЕ НА ВНАТРЕШНАТА РЕВИЗИЈА

Трајко
СПАСОВСКИ

Предмет на ревизија е целокупната организациона поставеност на организацијата која треба да биде писмено опишана (систематизирана) шематски и функционално, а посебно внимание треба да се обрне на тоа дали е дефинирано кој кому одговара, која задача ја извршува и кои компетенции ги има

Трајко Спасовски е помошник на министерот кој раководи со Секторот буџет и фондови и Централната внатрешна ревизија во Министерството за финансии. Роден е 1955 година, а дипломирал на Економскиот факултет во Скопје – насока макроекономија. Пред стапување на оваа должност работел во Бирото за стоковни резерви, како советник на министерот и раководел со Секторот за стоковни резерви од индустриски производи. Учествовал на повеќе меѓународни семинари и студиски престој на тема „Финансиски менаџмент и контрола“ во Институтот за јавна администрација во Даблин (Република Ирска) како и семинарот за внатрешна ревизија организиран во рамките на Пактот за стабилност од Банкакадемијата, од Франкфурт на Мајна.

Министерството за финансии за да обезбеди финансиска контрола започна со развивање на оперативни системи за буџетско планирање, финансиско управување и контрола на извршувањето на буџетот, и функционирање на внатрешната ревизија со што се очекува да се подобри одговорноста, ефикасноста и ефективноста на јавните служби.

За доследно извршување на работата, внатрешните ревизори треба да бидат независни, добро образовани, добро опремени и информирани, а внимателниот и компетентен внатрешен ревизор во зависност од комплексноста на ревизијата која ја врши, треба да применува соодветна професионална грижа и вештини, со цел откривање на намерно погрешно вршење на работите, грешки и пропусти, неефикасност, загуби, неефективност и судир на интереси.

Внатрешниот ревизор има задача да ги открие условите и активностите кои даваат можност за појава на нерегуларности, да ги идентификува неадекватните контроли и да препорача подобрувања, со цел да се поттикне усогласеноста со прифатените процедури и практики.

Предмет на ревизија е целокупната организациона поставеност на организацијата која треба да биде писмено опишана (систематизирана) шематски и функционално, а посебно внимание треба да се обрне на тоа дали е дефинирано кој кому одговара, која задача ја извршува и кои компетенции ги има. При тоа, секој вработен мора да биде запознаен за сопствените компетенции, како и за компетенциите на другите. Внатрешните ревизори треба да го насочат вниманието особено кон тоа дали е опишан начинот на реализацијата на задачите кои се ризични за организацијата, односно може да имаат негативен финансиски или материјален одраз. Внатрешниот ревизор треба да учествува во донесувањето на новите интерни прописи и упатства, но и да дава иницијативи за измена на лошите.

Со оглед на тоа дека во текот на годината не може да се контролира сè, потребно е изготвување на план за ревизија, при што треба да се појде од фактот дека е потребно контролите да бидат почести, таму каде ризиците се поголеми, а грешките сè почести.

Задачата на ревизорите не е само да ги утврдат грешките, туку да го спречат нивното понатамошно спречување. Доколку дојде до откривање на поголем број на грешки тоа значи дека не постојат упатства за тоа како треба да се одвиваат внатрешните процеси, истите не се добри или одговорните добро не ги применуваат.

Мошне важна цел на внатрешните ревизори е откривање на измамите кои претставуваат намерно погрешно вршење на работите со цел стекнување за себе или за друг противправна имотна корист.

*Мислењата изразени во овој текст се на авторот и не мора во целост да ги претставуваат ставовите на Министерството за финансии

Согласно со меѓународните стандарди за професионално извршување на внатрешната ревизија, измамата опфаќа голем број на нерегуларности и нелегални дејствија, чија карактеристика е намерноста.

Измата може да биде извршена во корист или на штета на организацијата и од лица од самата организација или надвор од неа.

1. Измата која се врши во корист на организацијата во основа носи корист преку искористување на нефер и нечесни предности кои би можеле да ја измама надворешната страна. Извршителите на ваквата измама обично имаат индиректна корист. Измамите се јавуваат при:

а. Продажба или доделување на непостојни или погрешно претставени средства.

б. Несоодветни плаќања, подмитувања и поткупувања на владини службеници, посредници на владини службеници, цариници или доставувачи.

в. Намерно, несоодветно претставување или проценка на трансакции, средства, обврски или доход.

г. Намерен, несоодветен трансфер на цените.

д. Намерни, несоодветно поврзани трансакции помеѓу страни во кои едната страна добива извесна корист, која не може да се добие при трансакции во кои страните се финансиски неповрзани.

ѓ. Намерно неевидентирање или откривање на значајни информации за подобрување на финансиската слика на организацијата на надворешните страни.

е. Забранети деловни активности како оние кои го нарушуваат владиниот статус, правилата, регулативите, или договорите.

ж. Даночна измама.

2. Измата извршена на штета на организацијата е во директна или индиректна корист на вработениот, надворешниот поединец или друга организација. Примери за тоа се:

а. Прифаќање на мито или поткуп.

б. Одвраќање на вработениот или надворешното лице од трансакцијата која потенцијално носи профит и која во нормални услови би ѝ донела профит на организацијата.

в. Проневера, изразена преку погрешна распределба на пари или имот, и фалсификување на финансиските извештаи со цел да се покрие стореното и отежне откривањето.

г. Намерно криење или погрешно претставување на настани или податоци.

д. Барања поднесени за услуги или добра кои всушност не ѝ се доставени на организацијата.

Спречувањето на измата се состои од дејствија кои се преземаат со цел да се обесхрабри извршувањето на измата или да се ограничи ако сепак дојде до измама.

Главен механизам за спречување на измата е контролата. Главната одговорност за воспоставување и одржување на контролата ѝ припаѓа на управата.

Внатрешните ревизори придонесуваат во спречувањето на измата со проучување и проценување на:

- адекватноста и ефикасноста на системот за внатрешна контрола; и
- потенцијалниот ризик во различните сегменти на организацијата.

При вршењето на ревизијата, внатрешните ревизори треба да утврдат:

а. Дали организацијата ја зајакнува контролната свест.

б. Дали реално се поставени целите и задачите на организацијата.

в. Дали постојат писмени начела (кодекс на однесување) кои ги опишуваат забранетите активности и дејствијата кои треба да се преземат при откривање на прекршок.

г. Дали се воспоставени и дали се реализираат соодветни начела за овластување на трансакциите.

д. Дали се развиени начела, практики, процедури, извештаи и други механизми за следење на активностите и чување на имотот, особено во високоризичните области.

За доследно извршување на работата внатрешните ревизори треба да бидат независни, добро образовани, добро опремени и информирани, а внимателниот и компетентен внатрешен ревизор треба да применува соодветна професионална грижа и вештини

ѓ. Дали каналите за комуникација обезбедуваат управување со адекватни и веродостојни информации,

е. Дали е потребно да се реализираат препораки за воспоставување или зацврстување на контролите на трошоците кои ќе помогнат во спречување на измата.

Соодветната грижа подразбира разумна грижа и компетентност, а не беспрекорност или совршеност. Соодветната грижа бара од ревизорот да врши испитување и верификација до еден прифатлив степен, но не бара детална ревизија на сите трансакции. Според тоа, внатрешните ревизори не можат да обезбедат апсолутна сигурност дека не постојат нерегуларности или неусогласеност. Сепак, можноста за материјални нерегуларности или неусогласеност треба да се земе предвид секогаш кога внатрешниот ревизор ја презема обврската за вршење на внатрешна ревизија.

Откривањето на измама се состои во идентификување на индикаторите за измама доволни да поттик-

нат препорака за започнување на истражување. Овие индикатори можат да произлезат како резултат на контролите воспоставени од страна на управата, тестовите извршени од страна на ревизорите и други извори во организацијата и надвор од неа.

При вршењето на ревизијата, одговорностите на внатрешниот ревизор за откривање на измамата се состојат во:

а. Поседување доволно информации за измамата за да може да се идентификуваат можните показатели на измамата.

б. Свесност за слабости на контролата, кои може да доведат до измама.

в. Проценка на можните показатели на измамата и донесување одлука за тоа дали е потребно понатамошно дејствување.

г. Известување на соодветните надлежни тела во организацијата, ако е заклучено дека постојат доволно показатели за извршена измама за да се препорача преземање истрага.

Откривањето на измама се состои во идентификување на индикаторите за измама доволни да поттикнат препорака за започнување на истражување. Овие индикатори можат да произлезат како резултат на контролите воспоставени од страна на управата, тестовите извршени од страна на ревизорите и други извори во организацијата и надвор од неа

Кога внатрешниот ревизор се сомнева дека нешто не е во ред, треба да ги информира за ова соодветните надлежни тела во самата организација.

Внатрешниот ревизор може да препорача секаков вид на истражување, кое се чини неопходно во дадените околности. Понатаму, ревизорот треба да продолжи со работата за да види дека одговорностите на одделот за внатрешна ревизија се исполнети.

Истрагата на измамата се состои од спроведување на обемни процедури потребни да се одреди дали, како што наведуваат показателите, дошло до измама. Ова вклучува собирање доволно информации за посебните детали на откриената измама. Страни кои вообичаено ја водат или учествуваат во истрагата за откривање измама се: внатрешни ревизори, правници, инспектори, персонал за безбедност и други специјалисти од организацијата или надвор од неа.

При водење на истрага против измама, внатрешните ревизори треба:

а. Да ги проценат можностите и степенот на соучество во измамата во рамките на организацијата. Ова може да биде клучно за осигурување дека вмешаното лице избегнува да доставува информации или доставува погрешни информации до внатрешниот ревизор.

б. Да го одреди знаењето, вештините и дисциплините потребни за ефективно извршување на истрагата. Треба да се изврши проценка на квалификациите и вештините на внатрешните ревизори како и на специјалистите кои можат да учествуваат во истрагата за да се осигура дека се извршени од страна на поединци кои го поседуваат соодветниот вид и ниво на техничка стручност. Ова треба да вклучува докази за работи како сертификат за професионалноста, лиценци, репутација и дека немаат никаква поврзаност со оние врз кои се врши истрагата или со кој и да било од вработените или управата во организацијата.

в. Создавање на процедури кои треба да се следат со цел да се идентификуваат чинителите, степенот на измама, употребените техники и причината за измамата.

г. Координирање на активностите со управниот персонал, правниот застапник, и други специјалисти по потреба за време на истрагата.

д. Свесност за правата на наводните сторители и персонал во рамките на истрагата и репутацијата на самата организација.

Штом заврши истрагата за измама, внатрешните ревизори треба да извршат проценка на фактите со цел да утврдат дали треба да се спроведат или зацврстат контролите за намалување на идната подложност за измама, креирање на ревизорски тестови кои би помогнале во откривањето на постоењето на слични измами во иднина.

Давањето извештаи за измама се состои во различни усни или писмени, временски или финални извештаи до раководството во однос на состојбата и резултатите од истражувањето во врска со измамата. Пожелно е изготвување на прелиминарен или финален извештај при завршувањето на фазата за откривање. Извештајот треба да содржи заклучок на внатрешниот ревизор за тоа дали постојат доволно информации за водење на истрага и збирни наоди кои се основа за ваквиот заклучок.

Кога со одредена сигурност ќе се утврди појава на значителен степен на измама, вишата управа и одборот треба да бидат веднаш известени. Резултатите од испитувањето против измама може да значат дека измамата содржи претходен неоткриен значаен негативен ефект врз финансиската состојба и резултатите од активностите на организацијата за една или повеќе години за кои веќе постојат финансиски извештаи. Внатрешните ревизори треба да ја информираат вишата управа и одборот за ова откритие. Писмениот извештај треба да ги вклучи сите наоди, заклучоци, препораки и корективни мерки кои се преземаат и истиот треба да биде доставен како нацрт до правниот застапник со цел да го прегледа.

Софија
ГЕРАСИМОВА

ЕКОНОМСКА И ФИНАНСИСКА ЦЕЛ ВО ВРСКА СО ДОНЕСЕНИТЕ ИЗМЕНИ И ДОПОЛНУВАЊА НА ЗАКОНОТ ЗА ДАНОК НА ДОБИВКА

Со измените и дополнувањата на Законот за данок на добивка, главно, се зацрта коригирање на даночната основа утврдена според домашните сметководствени закони и меѓународно прифатените стандарди, преку елиминирање на влијанијата на трошоците кои не се во функција на стопанската дејност

ВОВЕД

Со цел вклучување во европските економски текови и приспособување кон тоа законодавство, а истовремено за оформување и доградување на системот на оданочување во правец на создавање на широк простор за делување на стопанските субјекти од земјата и привлекување на странски капитал заинтересиран за подолгорочни инвестиции во нашата земја, се изврши интервенција во Законот за данок на добивка (во натамошниот текст: Законот).

Со овој Закон, главно, се зацрта коригирање на даночната основа утврдена според домашните сметководствени закони и меѓународно прифатените стандарди, преку елиминирање на влијанијата на трошоците кои не се во функција на стопанската дејност, а прифаќање на ослободувања кои значат поттикнување на забрзана деловна активност на домашни и странски претприемачи. Прифаќањето на оваа цел е неминовност, појавена како императив на ова време, во кое нема место за авторитарно стопанисување, односно прифаќање на економските закономерности за оплодување на вложените средства без ограничување на просторот во кој треба да делуваат. Взаемното поврзување преку вложувања на свеж капитал, значи надминување на ограничувањата во економскиот развој.

ИНТЕРВЕНЦИИ ВО ЗАКОНОТ СО ЦЕЛ НАМАЛУВАЊЕ НА ОДАНОЧУВАЊЕТО

Со донесените измени и дополнувања на овој Закон, објавени во „Службен весник на РМ“, бр.11/2001, се направи интервенција во поглед на намалувањето на даночната основа и намалување на пресметаниот данок на добивка, во функција на претходно изнесеното и тоа:

- бенефиција за даночните обврзници кои остваруваат капитални добивки со продажба на хартии од вредност со тоа што истите се ослободени од оданочување до 1.1.2006 година;
- намалување на влијанието на капиталните добивки по нивно пребивање со капиталните загуби со тоа што остварената негативна разлика се признава на товар на расходите во даночниот биланс;
- вложените средства на странски претприемачи се ослободени од оданочување под одредени услови-бенефиции за намалување на даночната основа. Имено, на даночниот обврзник во кој се вложени средства на странски лица во висина од најмалку 20% од вкупниот капитал му се намалу-

Софија Герасимова е помошник на генералниот директор на Управата за јавни приходи на работно место – раководител на Секторот за контрола и истраги во Генералната дирекција. Родена е во Скопје во 1947 година, а дипломирала на Економскиот факултет во Скопје во 1970 година на макро-економската насока. Првото работно искуство го стекнала во фабриката „Стакларница“, Скопје, каде работела на работни задачи во областа на планирањето, финансите и сметководството, како раководител на сметководството во фабриката. Од 1976 година работи како инспектор, а потоа како шеф на Отсекот за инспекција и интерна контрола во поранешната Служба за општествено книговодство. По трансформацијата на службата, продолжува со работа во Управата за јавни приходи – Генерална дирекција.

*Мислењата изразени во овој текст се на авторот и не мора во целост да ги претставуваат ставовите на Министерството за финансии

ва пресметаниот данок во соодветна висина со вложените средства, во првите три години по годината во која остварува добивка;

- фаворизирање на ангажирањето на капиталот на корисникот на слободна економска зона кој е ослободен од оданочување на остварениот приход, за период од десет години;
- бенефиции за намалување на даночната основа при вложувањата во основни средства кај даночните обврзници со цел тековно користење на слободни парични средства;
- олеснувања при вложувања во технолошка модернизација или заштита на животната средина кои се опфатени преку ослободување од оданочување на делот од 25% зголемена, односно забрзана амортизација на основните средства;
- намалување на даночната основа во висина од 50% за обврзникот кој извршил вложувања од добивката во подрачја на недоволно развиени општини;
- ослободување во висина од 50% од даночната основа за обврзникот кој котира на берза, во првите три години;
- ослободување на матичното правно лице-резидент на РМ, за износот на данокот што е платен во друга земја од страната на нејзината подружница;
- дадена можност загубите од деловни, финансиски и неделовни трансакции да се пренесат во намалување на добивката во идните три години, по годината во која се направени.

Покрај висината на стапката на данокот на добивка, која е на ниво на најниските стапки во земјите на ЕУ, со Законот е извршена фаворизацијата на субјектите кои започнуваат за прв пат со работа, преку намалувањето од 50% на утврдената основа, под услов да продолжат со работа во наредните три години

Покрај висината на стапката на данокот на добивка, која се задржа на ниво на најниските стапки во земјите на ЕУ, со Законот е извршена фаворизацијата на субјектите кои започнуваат за прв пат со работа, преку намалувањето од 50% на утврдената основа, под услов да продолжат со работа во наредните три години. Ова ослободување не се остварува при статусни промени и сопственичка трансформација.

Со измените и дополнувањата се реши проблемот на утврдувањето на основницата за данок на добивка на субјектите кои оствариле загуба. Имено, се воведе можноста обврзниците сами по своја слободна проценка да ја определат висината на данокот кој ќе го плаќаат со месечните аконтации во наредната година.

ОГРАНИЧУВАЊЕ ВО БЕНЕФИЦИИТЕ ПРИ ОДАНОЧУВАЊЕТО

Во Законот, покрај дадените бенефиции, се извршени и ограничувања кај нефункционалните трошоци, односно ограничено прифаќање на трошоците при определувањето на основницата за оданочувањето, со цел постигнување макроекономска цел за зголемување на издвојувањата во општата и заедничката потрошувачка.

Исто така, со цел трошоците на управувањето и надзорот и другите трошоци да го товарат работењето на субјектите во реални рамки, преку нивно ограничено признавање во делот што не е во функција, избегнувањето од оданочувањето на личната потрошувачка и делумно поднесување на ризикот на работењето на сопствен товар извршено е следното:

- ограничувања на исплатите на членовите на управен и надзорен орган, кои се вклучуваат како расход за даночни цели само во висина од 50% од исплатениот износ;
- делумно признавање на трошоците за користење на сопствен превоз со автомобил во висина од 50% од дозволеното;
- не се признаваат трошоците за репрезентација;
- не се прифаќа отписот на побарувањата и финансиските вложувања.

Со ова се постигнува да се отстрани персоналната потрошувачка која не е оданочена, како и фиктивно-то искажување на неплатените побарувања и ризиците од работењето. Исто така и овој закон со своите определби да се оданочуваат трошоците кои не се во функција на дејноста на обврзникот се приближи кон постулатите на Законот за данокот на додадена вредност.

Ограничување на трошоци е предвидено и во некои трошоци во Билансот на успех, искажани согласно со Законот за сметководство и сметководните стандарди, како на пример, зголемување на даночната основа за износот на трошоците на материјалите и набавната вредност на продадената трговска стока над износот пресметан по методот на просечни цени. Под просечна цена се смета и вредноста добиена по спроведено отстапување врз планските и продажните цени.

Ова од причина што оданочувањето се врши врз реална основа која не прифаќа трошоци за кои нема вистинска финансиска подлога во смисла на одлив на капитал, што делумно се поврзува со закономерностите на кои што се засноваат и меѓународно признаватите сметководствени стандарди.

ПРИФАЌАЊЕ НА ОДРЕДЕНИ ТРОШОЦИ ВО ФУНКЦИЈА НА НАМАЛУВАЊЕ НА ДАНОЧНАТА ОСНОВА

Според Законот, даночната основа има можност да се намали со:

- признавањето на направените сопствени трошоци за истражување и развој и трошоците од самостојни-истражувачки институции;
- прифаќањето на премиите платени за осигурување на деловниот имот на обврзникот;
- признавањето на трошоците за платени придонеси за пензиско, инвалидско, здравствено осигурување и придонесот за вработување на товар на расходите;
- прифаќањето на данокот на имот, таксите и други платени јавни давачки на товар на даночниот биланс;
- признавањето на трошоците за камати на кредити кои се наменети за вршење на дејност;

- трошоците за донации, спонзорство, научни, културни, образовни, здравствени, религиозни и спортски цели (освен професионалниот спорт), се признаваат во висина од 3% од вкупниот приход, доколку се исплатени на организации кои се финансираат од буџетот (тука спаѓа и Црвениот крст).

Ваквите решенија во Законот укажуваат на определбата за оптимално плаќање на даночните обврски, без непотребно оптоварување на даночните субјекти во овој транзиционен период и паралелно со тоа оптималните издвојувања во општата потрошувачка.

Исто така, со ова се отвори простор за остварување на зацртаната визија за земја со поволни услови за отпочнување на нов економски циклус, што беше основен лајтмотив на предлагачот на Законот и привлекување на капиталот кој сè уште не е во економските текови и задржување на веќе вложениот капитал.

ЗНАЧЕЊЕТО НА УВОЗОТ НА КАПИТАЛ

Никица
МОЈСОСКА

"Во стварноста, никој нема кристална топка од која би прочитал каква ќе биде иднината. Сите проценки и одлуки во поглед на капиталот и неговото инвестирање, со оглед на тоа што се засновуваат врз проценки на идните добивки, секогаш претставуваат проценки, кои се базираат врз многу размислувања и информации, но и врз неизвесни случајности" - Пол Семјуелсон

Никица Мојска е дипломиран економист – насока Општа економија, отсек Меѓународни односи. Започнала со работа во Министерството за финансии сектор Трезор, а од пред 3 месеци во Кабинет на министерот. Поседува Сертификат за Европска Унија и процес на пристапување на Источно-европските земји кон Европската интеграција. Во моментот, запишана е на докторски студии на Универзитетот во Стафордшир, Велика Британија.

1. СТРАНСКИТЕ ДИРЕКТНИ ИНВЕСТИЦИИ - ДВИГАТЕЛ НА ЕКОНОМСКИОТ РАЗВОЈ

Меѓународното движење на капиталот (извозот и увозот на капитал) внесува крупни промени како во земјата која го увезува, така и во земјата која го извезува капиталот.

Увозот на капитал, односно странските директни инвестиции имаат несомнено големо значење за секоја национална економија, особено за онаа која се наоѓа во почетните фази на економскиот развој, кога капиталот е дефицитарен производен фактор, а е неопходен за да ги стави во движење останатите производни фактори и да го иницира развојниот процес. Позитивните ефекти за земјата-увозник на капитал се следниве:

- Увозот на капитал, всушност, претставува увоз на дополнителна акумулација од странство со што се создава можност инвестициите во земјата да бидат поголеми од домашната акумулација; ова несомнено доведува до економски раст. Дополнителниот капитал овозможува ефикасно искористување на постојните домашни ресурси. Во зависност од обликот во кој се увезува капиталот (директни или портфолио пласмани, финансиски или стокови кредити), овие средства може да се насочат во секторите кои се приоритетни за националната економија, со помал или поголем успех;
- Зголемената инвестициона активност овозможува и пораст на вработеноста. Освен тоа, доколку станува збор за директните инвестиции, странскиот сопственик на капиталот се грижи и за обука на потребните кадри, со што се подобрува

квалификационата структура на работната сила. Стекнатите искуства, посредно или непосредно, се пренесуваат и на другите делови од економијата.

- Увозот на капитал има влијание и врз трговскиот биланс-меѓународното движење на капитал се јавува и како замена за меѓународното движење на стоки: наместо трансферот на резултатите на производството се врши трансфер на производните фактори. Странскиот капитал се користи за изградба на капацитети во кои се произведуваат стоки наменети за домашниот пазар. Со оглед на тоа што истите стоки претходно се увезувале, сега се врши супституција на увозот. Во одредени случаи може да се смета и на извоз на дел од ваквото остварено производство. Оваа супституција на увозот и зголемување на извозот влијаат врз подобрување на трговскиот биланс на земјата. Сепак, постои и одредена резерва кон оваа констатација бидејќи треба да се земе предвид и потребата за увоз на одредени видови репро-

*Мислењата изразени во овој текст се на авторот и не мора во целост да ги претставуваат ставовите на Министерството за финансии

дукционен материјал за новите производни капацитети.

- Доколку капиталот е во форма на директни инвестиции, пораст на извозот се обезбедува и со користење на веќе позната трговска марка на странскиот вложувач, неговото маркетинг искуство, развиена трговска и сервисна мрежа и слично. Доколку се работи за производство на производи со повисок степен на обработка, воедно се врши и подобрување на структурата на извозот.
- Увозот на капитал може да биде значаен извор на финансирање на дефицитот во платниот биланс, со што економијата добива повеќе време за потребното приспособување кон обезбедување на екстерната рамнотежа.
- Во одредена мера, увозот на капитал ја штити земјата од вложување на односите на размена (terms of trade). Имено, доколку не е можно привремено да се финансира дефицитот во тековниот биланс од приливот на капитал од странство, земјата би била принудена да го зголеми извозот по секоја цена, што може негативно да се одрази на нејзините односи на размена.
- Со увозот на капитал се обезбедува подобра снабденост на домашниот пазар, како во поглед на количината, така и во поглед на асортиманот. Истовремено, јакне и домашната конкуренција што овозможува подобрување на положбата на домашните потрошувачи, но и поттик за домашните производители за унапредување на производството и намалување на производните трошоци, со што се зголемуваат можностите за извоз.
- Зголемувањето на производството во земјата, како резултат на ангажирање на странскиот капитал, значи и зголемена наплата на даноци што пак придонесува за пораст на буџетските приходи од кои потоа се финансира јавната потрошувачка.
- Директните инвестиции, како облик на увоз на капитал, обезбедуваат и трансфер на нова технологија и нејзино приспособување кон конкретните услови во дадена земја. Иако често пати постојат ограничувања и штетни клаузули во договорите за трансфер на технологија, сепак новата технологија доведува до унапредување и на другите сектори на економијата.
- Ефект на угледување-успешното работење на претпријатието во кое е вложен странски капитал ги поттикнува и другите фирми да го унапредуваат производството, да ја подобрат организацијата, да го развиваат маркетингот и слично.

Во тој контекст, се поставува прашањето што е она што ги привлекува странските инвеститори да го вложат својот капитал во одредена земја? Постојат различни фактори и услови, некои поважни, некои помалку важни, кои секоја земја, што настојува да го привлече странскиот капитал мора да ги земе предвид и да настојува да ги исполни, ако не сите, барем повеќето од нив.

Секако дека иницијалната сила која странските инвеститори ги привлекува во одредена национална економија е можноста за остварување на поголем профит, камата и други приходи од пласираниот капитал. Меѓутоа, мора да се има предвид дека целиот износ на остварениот профит не се пренесува во матичната земја (еден дел се реинвестира, се троши или се вложува во странските банки), иако, се разбира, и натаму останува во сопственост и на располагање на сопствениците на капитал.

Покрај овој основен мотив за извоз на капитал, мора да ги напоменеме и следните фактори:

- Активноста на домашниот капитал во странство придонесува за подобро функционирање на националната економија. Од фабриките во странство се обезбедуваат дефицитарни сировини и готови производи, се обезбедува уредно снабдување и набавка по поповолни цени;
- Се шири пазарот за пласман на сопствени производи што овозможува користење на предностите на економијата од обемен и зголемување на конкурентноста на домашните производи на светскиот пазар;
- Преку извозот на капитал се обезбедува и политичко влијание врз земјата увозник. За ова се заинтересирани не само владите на земјите извозници на капитал, туку и поголемите компании.

2. РЕПУБЛИКА МАКЕДОНИЈА И УВОЗОТ НА КАПИТАЛ

За Република Македонија како мала земја во транзиција, која според критериумот БДП по жител спаѓа во редот на средно развиените економии, увозот на капитал, односно странските инвестиции (с)е од големо значење. Оттаму, се наметнува прашањето за оценка на инвестиционата клима, која владее во македонската економија, односно што е направено и што треба да се направи за да се привлечат странските инвеститори да го вложат својот капитал во нашата земја.

Секако дека основен услов кој ги привлекува странските инвеститори е стабилната макроекономска клима во последните неколку години, релативно

стабилната валута, како и ниската стапка на инфлација, што создава поголема сигурност кај странските инвеститори. Понатаму, значајно за Македонија е тоа што постои високо образован кадар со релативно ниска цена. Значаен напредок кон привлекување на странските инвестиции е направен и преку ревидирање и модифицирање на некои значајни закони, со што е постигнато нивно приближување кон меѓународните стандарди, како на пример, Законот за трговски друштва, Законот за банки, со кој се зајакнува сигурноста и ефикасноста на банкарскиот систем, Законот за хипотека и Законот за подвижен залог кои

Увозот на капитал има несомнено големо значење за секоја национална економија, особено за онаа која се наоѓа во почетните фази на економскиот развој, кога капиталот е дефицитарен произведен фактор, а е неопходен за да ги стави во движење останатите производни фактори и да го иницира развојниот процес

овозможуваат поголема заштита и сигурност на странските инвеститори. Значајно од аспект на привлекување на странскиот капитал е и донесувањето на Законот против ограничување на конкуренцијата и формирањето на Монополска управа, со што се гарантираат еднакви работни и деловни услови за сите трговски друштва, односно се надминува проблемот на доминантните претпријатија.

Покрај ова, постојат и некои ограничувачки фактори за привлекување на странските инвестиции, а пред сè, тоа е фактот што Македонија има многу мал пазар, поради што императив за развојот на македонската економија е рушење на економските граници меѓу земјите во регионот и приближување кон Ев-

ропската унија. Чекор напред кон ова е направен со потпишувањето на Договорот за стабилизација и асоцијација помеѓу Република Македонија и ЕУ, кој предвидува постепено намалување на трговските бариери што ќе се овозможи зголемување на трговската размена на земјава со Унијата. Овој договор на Република Македонија ѝ го олесни пристапот кон најдобро организираниот пазар, европскиот пазар претставен од 300 милиони потрошувачи. Позитивни резултати се очекуваат и од регионалната соработка во рамките на Пактот за стабилност, чија цел е да се неутрализираат негативните последици кои ги трпи регионот од недемократските режими и воените дејствија во последната деценија. За волја на вистината, сè поголем е скептицизмот околу реалните цели и значење на Пактот за земјите од т.н. западен Балкан.

Меѓутоа, мора да го потенцираме негативното влијание на актуелната безбедносно-политичка ситуација во земјава која значително ја отежнува имплементацијата на Спогодбата и исползувањето на позитивните ефекти кои таа ги гарантира.

Оттаму, сосема е во право нобеловиот лауреат по економија, Пол Семјуелсон кога во неговиот бестселер „Економија“, во коавторство со Вилијам Нордхаус, вели: „Во стварноста, никој нема кристална топка од која би прочитал каква ќе биде иднината. Сите проценки и одлуки во поглед на капиталот и неговото инвестирање, со оглед на тоа што се засноваат врз проценки на идните добивки, секогаш претставуваат проценувања, внимателни проценувања, кои се засноваат врз многу размислувања и информации, многу околности и услови, но во други случаи тоа се само случајности, но во секој случај, неизвесни случајности“.

ЕКОНОМСКИТЕ ТРЕНДОВИ ВО РЕПУБЛИКА МАКЕДОНИЈА

На самиот почеток од оваа година, Република Македонија продолжи со минатогодишната динамика на реализација на реформите и спроведување на зацртаните економски политики, кои се претпоставки за исполнување на условите согласно аранжманите со ММФ и Светската банка. Меѓутоа,...

1. РЕАЛИЗИРАНИ И ОТВОРЕНИ ПРОЦЕСИ НА РЕФОРМИ ВО 2000 ГОДИНА

Повеќегодишните напори за структурно приспособување, за реформи во економската, монетарната, фискалната и во другите сфери на живеење, како и за унапредување на меѓународната и регионална соработка, го достигнаа својот максимум во 2000 година.

1.1. Фискална политика

Реформите во даночната политика, посебно со успешното воведување на ДДВ, јакнењето на даночната инспекција и намалувањето на даночната евазија, зголемувањето на економските перформанси и здравата и контролирана буџетска потрошувачка, ѝ овозможија на државата да започне со регулирање и отплата на своите повеќегодишно акумулирани обврски врз основа на девизни штедни влогови, пензии и социјални бенефиции, да издвои средства за финансирање на проекти за намалување на сиромаштијата, да ги зголеми капиталните расходи, да изврши предвремена отплата на дел од обврските и да создаде простор за намалување на даноците во наредниот период, при што е остварен и значителен буџетски суфицит во форма на ликвидни средства и резерва за наредните години.

1.2. Финансиски сектор

Продажбата на Стопанска банка АД Скопје и влезот на странски капитал во други домашни финансиски институции, регулирањето на обврските врз основа на старото девизно штедење, јакнењето на банкарската супервизија и усогласувањето и спроведувањето на базелските супервизорски стандарди, успешно раководење со монетарната и девизната политика и донесувањето на повеќе системски закони од областа на банкарството и финансиите (Закон за банки, Закон за фондот за осигурување на депозити, Закон за хипотека, Закон за инвестициони фондови), овозможија отворање на процесот на враќање на довербата во финансискиот систем и неговата улога во економскиот развој, како и намалување на каматните стапки.

1.3. Структурни реформи

Системскиот приод кон решавање на статусот на претпријатијата - загубари и приватизацијата резултираа со продажба на повеќе стопански субјекти (меѓу кои секако најзачаен е Фени) и со значителен прилив на странски директни инвестиции. Ова од своја страна, требаше да овозможи елиминирање на негативното влијание на загубарите врз вкупната економија и нивно рестартирање, прилив на нова технологија, отворање нови работни места, зголемување на обемот на производството и извозот и зголемувањето на бруто домашниот производ.

1.4. Бруто домашен производ

Бруто домашниот производ во 2000 година забележа најголем пораст во последните неколку години и изнесуваше 5,1 %.

1.5. Девизни резерви

Девизните резерви пораснаа за 250 милиони долари и на крајот на 2000 година достигнаа историски највисоко ниво од 713 милиони што беше на ниво на 3,5 месечен увоз.

1.6. Инфлација

Просечната стапка на инфлација мерена преку трошоците на живот (Консумер прице индекс) во однос на 1999 година порасна за 5,8%, а порастот декември 2000/декември 1999 година изнесуваше 6,1%. Порастот пред сè, беше заради зголемените инпути од порастот на цените на енергентите и психолошкото влијание од воведувањето на ДДВ.

1.7. Трговски дефицит

Во 2000 година кај извозот и увозот забележан е висок пораст на трговскиот дефицит (околу 31%) со што за 2000 година истиот изнесува 765,7 милиони долари (пресметан според ЦИФ методологија). Врз висината на дефицитот во 2000 година значајно влијание имаше психолошкиот фактор од воведувањето на ДДВ. Веќе во првите месеци од оваа година дефицит-

тот бележи тренд на намалување (за околу 32,5 милиони УСД) во однос на првите два месеци од 2000 година. Трговскиот дефицит во 2000 година пресметан според ФОБ методологија изнесуваше 557,0 милиони УСД.

1.8 Странски директни инвестиции

За поттикнување на странските директни инвестиции извршени се значајни измени на законската регулатива, со кои е обезбедена максимална либерализација и национален третман на странските инвеститори. Во врска со ова Владата на Република Македонија донесе и имплементира посебна програма за нивно поттикнување. Во Република Македонија во текот на 2000 година странските директни инвестиции изнесуваа 169 милиони УСД (како најголем инвеститор се истакна Република Грција со 94 милиони УСД, а од аспект на дејностите најголемите инвестиции се извршени во услужната дејност вкупно 75 милиони УСД).

1.8. Регионална соработка

Во насока на развој на добри економски односи со сите соседни земји склучени се и се реализираат повеќе спогодби, односно договори за слободна трговија и тоа со поранешните Југословенски републики (со Босна и Херцеговина треба да се обнови), со Република Бугарија, Република Турција и Украина, а ваква спогодба е склучена и со земјите членки на ЕФТА. Текст на Договор за слободна трговија е предаден и на Република Албанија. Со Република Грција, како земја членка на Европската унија продолжи натамошно продлабочување на економските односи.

1.9. Надворешен долг и соработка со меѓународни финансиски институции

Состојбата на надворешниот долг на Република Македонија врз основа на средночно и долгорочно задолжување незначително се промени во однос на 1999 година и на крајот на 2000 година изнесуваше 1.436 милиони долари. Стапката на задолженост изразена преку учество на надворешниот долг во БДП во 2000 година изнесуваше 44,9%.

Активностите на Република Македонија за макро-економска стабилизација, реформи и побрза транзиција кон пазарна економија беа силно поткрепени со стручна техничка и финансиска асистенција од страна на меѓународните финансиски институции, така што беа склучени реформски аранжмани со Меѓународниот монетарен фонд и со Светската банка, како и макрофинансиската поддршка од Европската унија. Обезбедена е и кредитна поддршка од Европската банка за обнова и развој, Европската инвестициона

банка, Банката за развој при Советот на Европа, како и друга меѓународна поддршка од билатерални и приватни кредитори.

1.10. Меѓународни асоцијации

Во ноември 2000 година потпишан е Договор за стабилизација и асоцијација со Европската унија, а се остваруваат и други активности со цел зголемување на економската соработка со странство. Интензивирани се активностите за прием на Република Македонија во Светската трговска организација. Меморандумот за прием е доставен до земјите членки на СТО и од одреден број на земји се добиени првите прашања и барања за дообјаснување на делови од Меморандумот. На овие дополнителни прашања, кои се околу 300, Владата на почетокот на 2000 година достави свои одговори до администрацијата на СТО, а во јули ги отпочна разговорите за прием.

1.11. Денационализација

Во текот на 2000 година конечно започна и процесот на денационализација, односно враќање на одземените имоти на поранешните сопственици, односно нивните наследници. Советот за денационализација одржува состаноци на редовна основа и резултатите од досегашниот забрзан процес покажуваат дека за девет месеци има поднесено околу 3000 барања за денационализација од кои 2560 барања се доставени до општинските комисии за денационализација за одлучување по барањата, а комисиите имаат одлучено за 1680 предмети од кои 74% се позитивно решени барања.

Тенденција на Советот за денационализација е секаде каде е тоа можно, да се врати реалниот имот, а како последна солуција се користи можноста за обесштетување во вид на државни обврзници.

2. ОСТВАРУВАЊА ВО 2001 ГОДИНА

На самиот почеток од оваа година Република Македонија продолжи со минатогодишната динамика на реализација на реформите, спроведување на зацртаните економски политики кои се претпоставки за исполнување на условите, согласно аранжманите со ММФ и Светската Банка.

2.1. Фискална политика

На самиот почеток на годината намалени се стапките на персоналниот данок (од 23% на 15% и од 27% и 35% на 18%), што треба да доведе до намалување на трошоците на претприемачите, да им ја зголеми профитабилноста и да создаде простор за инвестирање и креирање нови работни места. Истовремено, кај не-

кои стоки сврзани со здравството и земјоделството стапките на ДДВ се спуштени на привилегираните 5% со цел подобрување на услугите од областа на здравствена заштита и даночно растоварување на земјоделските производители. Во насока на понатамошна либерализација и отворање на домашниот пазар беше извршено и намалување на увозните давачки на над 4000 производи. Овие мерки на економската политика се очекува да ги намалат трошоците на работењето за околу 4% со што би се создало нов импулс за економијата, посебно за вработувањето.

Мерките за унапредување на даночниот систем во минатата година, кои овозможија зголемена и подобрена наплата на приходите, проследени со мерки за рационализација на трошоците, овозможија буџетот за 2001 година да биде донесен со планиран простор кој треба да овозможи понатамошно намалување на даночните стапки во втората половина од 2001 година, како и алокација на средства за финансирање на мерки за намалување на сиромаштијата.

2.2. Реформа на јавната администрација

Во насока на реализација на заложбите за реформи на јавниот сектор и создавање на мала, но ефикасна администрација, за само три месеци од оваа година извршено е бруто намалување на бројот на вработени во јавната администрација за околу 4500 работници, без создавање социјални тензии. Секако дека ова е само една од мерките за реформа на јавната администрација, но сигурно е дека создаде реална основа за намалување на расходите и менување на неповолната структура на буџетот и задржување на масата за исплата на плати во рамките на лимитите, согласно програмата со ММФ.

Издвојувањето на несусштинските активности треба да создаде простор за нагорна корекција на платите како еден од најбитните фактори за создавање ефикасна администрација. Планирањето и реализацијата на реформите на јавната администрација се врши во соработка со Светската банка во рамките на активностите за склучување на ПСАЛ аранжманот.

Согласно новиот Закон за државни службеници, беше формирана Агенција за државни службеници како независно тело. Улогата на оваа Агенција е да го следи вработувањето на државните службеници, како и ефикасноста на работењето на државните службеници.

2.3. Структурни реформи и странски директни инвестиции

Во рамките на структурните реформи посебно место е дадено на реструктурирањето и приватизацијата

на стопанските субјекти и решавање на прашањето на претпријатијата кои работат со загуби. Во врска со ова, во постапка е решавањето на проблемот на Југохром, Саса, Злетово рудници и Злетово батерии, ФАС 11 Октомври, Порцеланка итн.

Транзиционите процеси се следени со системски промени во сите сегменти од животот. Имено промените се реализираат во монетарниот систем, финансискиот систем, даночниот и царинскиот систем, надворешно-трговскиот систем и др.

Вкупниот износ на странски директни инвестиции во првите два месеци од 2001 година изнесуваа 335,4 милиони долари, со што е за два пати надминат износот реализиран во целата 2000 година. Најзначајно место тука секако дека има продажбата на АД Македонски телекомуникации со 325 милиони долари. Дел од овие средства ќе биде реинвестиран уште во текот на оваа година, пред се во проекти за подобрување на квалитетот на живеење во Република Македонија. Заедно со очекуваната надворешна финансиска асистенција и реалокација на дел од буџетските приходи, дел од средствата од продажба на АД Македонски телекомуникации, треба да биде наменет и за финансирање на проекти за намалување на сиромаштијата во согласност со Стратегијата за намалување на сиромаштијата чие изготвување е во завршна фаза.

Активностите на Република Македонија за макроекономска стабилизација, реформи и побрза транзиција кон пазарна економија беа силно поткрепени со стручна техничка и финансиска асистенција од страна на меѓународните финансиски институции, така што беа склучени реформски аранжмани со ММФ и со Светската банка, како и макрофинансиската поддршка од Европската унија

Со потпишувањето на Договорот за стабилизација и асоцијација со ЕУ зајакнати се процесите на усогласување на легислативата и економијата со тие на ЕУ. Владата на Република Македонија по потпишувањето на Спогодбата подготви Акционен план за имплементирање на истата, во кој е даден временскиот распоред на поединечни законски акти за кои е превземена обврска да бидат донесени согласно Спогодбата. Во првиот квартал на 2001 година донесен е нов Закон за девизно работење, Закон за игри на среќа и Закон за електронски облик и потпис. Како многу важни законски проекти кои се во план да се донесат во 2001 година (од кои некои се веќе завршени и се во постапка на донесување) се донесувањето на Законот за спречување на перење пари, Законот за банки, Законот за електронско тргување, новиот Закон за Народна банка, измени во Законот за хартии од вредност,

Законот за преземање на компании, Закон за останати финансиски институции, измени и дополнувања на Законот за ревизија, Закон за данок на финансиски трансакции, Закон за централен регистар итн.

2.4. Состојбата на надворешниот долг и соработката со меѓународните финансиски институции

Состојбата на долгот во досегашниот период од 2001 година нема забележано позначителни промени во однос на состојбата од крајот на 2000 година, пред сè, заради тоа што не е извршено користење на средствата по веќе склучените кредитните ангажмани. Согласно состојбата на надворешниот долг на Република Македонија на 30.04.2001 година, вкупните обврски на Република Македонија кон странски кредитори врз основа на користени среднорочни и долгорочни кредити изнесуваат 1.426,6 милиони САД долари и во споредба со крајот од месец март, 2001 година се зголемени за 11,5 милиони САД долари. Во текот на 2001 година се предвидува да бидат склучени нови кредитни ангажмани со Јапонија за финансирање на Проектот „Злетовица“, (50 милиони долари), Светска банка (ПСАЛ, Проект за подобрување на водоснабдувањето, Проект за културно наследство, Проектот за деца и младинци). На 26 јуни 2001 година Република Македонија склучи Кредитен Договор со ЕИБ - Глобално финансирање на мали и средни претпријатија и инфраструктурни проекти во рамките на Финансискиот Протокол 3 одобрен во 1998 година.

Согласно со направените проекции за влечење на средства по кредитни договори, вкупниот проектиран износ на финансиски средства што ќе биде повлечен во 2001 година изнесува 213,5 милиони САД долари. Од овој износ 182,9 милиони САД долари се по веќе склучени договори, износот од 0,6176 милиони САД долари се согласно договорите кои треба да се склучат и 30 милиони долари за кредити кои се наоѓаат под преговори.

Владата на Република Македонија по периодот на мораториум во сервисирањето на обврските кон Парискиот клуб на кредитори што беше предизвикано од косовската криза, во април 2000 година продолжи со редовно сервисирање на обврските кон странските доверители. Во текот на оваа година веќе ги завршивме билатералните преговори со земјите доверители од Парискиот клуб околу репрограмирањето на обврските од периодот на мораториум и веќе почнавме со сервисирање на тие обврски.

2.5. Макроекономските агрегати

Врз основа на позитивните трендови остварени во 2000 година, позитивните процеси на реформските

зафати и нивното имплементирање, склучената споредба со Европската унија и други договори за слободна трговија, со Макроекономската политика на Република Македонија за 2001 година беше утврдена следната проекција на макроекономските агрегати: 1) реален пораст на БДП за 6%; 2) номинален пораст на извозот на стоки за 14%, а на увозот на стоки за 10% (по ФОВ методологија); 3) просечен пораст на инфлацијата, мерено преку трошоците на живот за 2,2%; 4) пораст на бројот на регистрирани вработени за 1,5% и реален пораст на просечните плати за 2,3%.

3. ПОСЛЕДИЦИ ОД ВЛОШУВАЊЕТО НА ПОЛИТИЧКАТА И БЕЗБЕДНОСНАТА СОСТОЈБА

Настаните што се случуваат на нашата северна граница и во поширокиот регион на Тетово, Куманово и Скопје ги променија условите и претпоставките на макроекономската политика за оваа година, со оглед дека наметнаа објективни вонредни околности кои имаат за последица значителни дополнителни трошоци, штети и влошување на претпоставките за остварување на проектираниот обем на производство и извоз, а со тоа и за другите макроекономски агрегати. Покрај ова, поради изразено сушниот период во текот на зимата и пред тоа, се очекува осетно намалување на приносите кај одделни култури во земјоделството.

3.1. Бруто домашен производ

БДП во првиот квартал 2001 година се очекува да забележи опаѓање од 3,8% во споредба со истиот период од 2000 година. Покрај високата споредбена основа од истиот период минатата година, опаѓањето на БДП во првиот квартал од оваа година се должи на опаѓањето на индустриското производство и рударството за 8,7%, опаѓање во областа на сообраќајот и врските од околу 7,2%, трговијата за 9,2%, а забележани се негативни трендови и во останатите области на економијата. Врз основа на остварените и очекувани движења и заедничките оценки со Мисијата на ММФ е предвидено, бруто домашниот производ во 2001 година да се зголеми за 2,5%, што е за 3,5 процентни поени помалку во однос на проектираниот пораст од 6%. Претпоставка за остварување на оваа проекција е дека воените дејствија ќе престанат најдоцна за месец и половина и по претпоставка дека ќе се одржи донаторската конференција на која ќе се обезбедат средства за покривање на резидуалниот финансискиот јаз (гап) во платниот биланс, кој за крајот на 2001 година се предвидува да изнесува околу 65 милиони САД долари.

3.2. Инфлација

Инфлацијата, мерена преку трошоците на живот, во првите четири месеци од оваа година остварена е со нешто повисока динамика, при што порастот април 2001/декември 2000 година изнесува околу 2,1%. Цените на мало во периодот јануари-мај остварија нов пораст (V/XII) од 0,8%, а во однос на истиот период од минатата година (I-V/I-V) пораст од 6,2%. За разлика од цените на мало, кај трошоците на живот, преку кои во оваа година се мери инфлацијата, во првите пет месеци од оваа година се оствари значително повисок нов пораст од 2,6%. Меѓутоа, заради различната пресметковна основа во однос на цените на мало истите искажаа понизок просечен пораст (споредба на истоветни периоди) од 4,6%. Носители на остварениот пораст се трошоците за исхрана со нов пораст од 6,0% и трошоците за стан (станарина, вода и услуги), чии нов пораст изнесува 4,3%. Во рамки на трошоците за исхрана врз порастот одлучувачко влијание имаа цените на лебот, пецивата и другите производи од жито, чии цени по либерализацијата беа поместени во овој период, повисоките цени на млекото и одделни видови на месо, како и сезонското влијание на раноградинарските производи. Имајќи ги предвид очекуваните штети од сушата, дефицитарното финансирање на трошоците сврзани со кризата, како и повољните услови за извоз на месо и некои други производи кои во структурата на трошоците на живот имаат значајно учество, може да се очекува натамошен притисок за пораст на цените, што ќе услови проекцијата за оваа година да биде пробиена. Прелиминарните согледувања укажуваат дека во 2001 година на просечниот пораст би можел да изнесува 4% до (наместо предвидениот 2,2%).

3.3. Надворешно-трговски дефицит

Прелиминарните податоци за надворешно-трговската размена во првите два месеци од оваа година говорат дека постои сразмерно намалување на извозот и увозот, со незначително опаѓање на дефицитот споредено со истиот период минатата година.

3.4. Девизни резерви

Како резултат на интервенциите на Народната банка за одржување на стабилноста на девизниот курс на домашната валута (заради зголемување на побарувачката последица на воената психоза и сезонски намалената понуда) и како резултат на редовната отплата на достасаните обврски по користени странски кредити (во услови на отсуство на странска финансиска асистенција во вид на кредити или донации), де-

визните резерви со кои ракува Народна банка кон крајот на април оваа година опаднаа за преку 110 милиони долари во однос на крајот на минатата година.

3.5. Трошоци за раселени лица

Значителни дополнителни трошоци во буџетот сврзани со кризата предизвикуваат и трошоците за раселените лица. Евидентирани се околу 30.000 раселени лица за кои се предвидува дека дневните трошоци изнесуваат 15 ДЕМ по едно лице, или вкупно околу 450.000 ДЕМ дневно. Се очекува бројот на раселени лица да достигне бројка повисока од 40.000, зависно од идниот тек на настаните. Понатамошното финансирање на овие трошоци значително ќе влијае на зголемување на дефицитот во буџетот.

Владата на РМ по периодот на мораториум во сервисирањето на обврските кон Парискиот клуб на кредитори што беше предизвикано од косовската криза, во април 2000 година продолжи со редовно сервисирање на обврските кон странските доверители

3.6. Буџет

Покрај веќе споменатото влијание врз намалувањето на очекуваниот пораст на БДП, зголемување на стапката на инфлација, зголемување на трговскиот дефицит и зголемување на притисокот врз девизниот курс на домашната валута, продолжувањето на тековната состојба или нејзиното ескалирање би довело до понатамошно зголемување на негативните ефекти кои свој одраз би добиле во:

- Намалување на сите видови приходи во буџетот;
- Зголемување на непредвидените, дополнителни трошоци во буџетот поврзани со финансирање на кризата во земјата;
- Доцнење во исполнување на обврските по ангажманите со ММФ и Светска банка, а со тоа и со ЕУ, заради што би се довело во прашање искористувањето на нивната и со нив поврзана финансиска асистенција. Во услови на редовно сервисирање на обврските по странскиот долг, ова би резултирало со понатамошно намалување на девизните резерви. Намалувањето на девизните резерви би имало свој негативен ефект врз перманентната и одржлива кондиција за отплата на своите обврски на среднорочен и долгорочен план;
- Претходно наведеното, заедно со неопходното редовно, но до оптимални граници рационализирано финансирање на јавната потрошувачка за тековни потреби, би резултирало со значителен

дефицит во буџетот за 2001 година. Во меѓувреме преземени се дополнителни мерки за крајно рестриктивно финансирање на трошоците за нормално извршување на функциите на државата како последица од новонастаната состојба во македонската економија.

Дефицитот и зголемената буџетска потрошувачка, дефинитивно би ги одложил мерките за понатамошно намалување на даночното оптоварување на стопанството, за намалување на сиромаштијата и за спроведување структурните и административните реформи.

Редовното финансирањето на функциите на државата јавна потрошувачка, дополнително оптоварена со финансирање на трошоците сврзани со кризата, доведува до значително зголемување на паричната маса и притисок врз девизниот курс на денарот. Директните мерки за одржување на стабилноста на девизниот курс на денарот и индиректно за одржување на макроекономската стабилност и спречување политичко безбедносната криза да не предизвика и економска криза, неминовно доведуваат до глобален пораст на каматните стапки, интервенции на девизниот пазар што резултира со намалување на државните девизни резерви, способноста за сервисирање на обврските по странскиот долг, зголемување на трошоците на економските субјекти итн.

3.7. Платен биланс

Претпоставките за макроекономските индикатори во 2001 година според редизајнираната програма имплицираат проектирање на резидуален финансиски јаз во билансот на меѓународните плаќања на Република Македонија од 65 милиони УСД крајот на годината.

4. ПРЕДЛОГ МЕРКИ

4.1. Во врска со претходно изнесеното, покрај итно и безусловно нормализирање на политичко-безбедносната состојба во земјата, неминовно се наметнува потребата од следното:

- Сите буџетски корисници да преземат понатамошни активности за максимално рационализирање на тековните буџетски расходи, заради намалување на буџетскиот дефицит;
- Сите буџетски корисници, а посебно носителите на проектите финансирани со средствата од приватизацијата на Телекомот максимално да ги интензивираат подготовките и да започнат со инвестиционите работи (финансирањето на проек-

тите сè уште не е започнато, бидејќи Ребалансот на Буџетот не е усвоен од страна на Собранието на Република Македонија, додека пак капиталните трошоци финансирани од редовниот буџет во првите пет месеци од годината се извршени со само 23%;

- Достасаните обврски навремено да се измируваат;
- Сите буџетски корисници да ги испитаат можностите за изнаоѓање резерви во рамките на својот буџет, избегнување на финансирање на неприоритетни трошоци;
- Преземање мерки за намалување на готовинските плаќања по било кој основ на минимум;
- Зголемување на известувањето и мониторингот на движењето на девизните трансакции и скратување на периодот на известување;
- Зголемување на задолжителната девизна ликвидност на банките и намалување на максимално дозволената девизна ликвидност;
- Преземање активности за меѓународна финансиска асистенција во форма на максимално поволни кредити и донации и анимирање на сите македонски претставништва во странство.

4.2. Во текот на последната мисија на ММФ подготвена е редизајнираната програмата од арнажманот ПРГФ/ ЕФФ со претпоставка, воените дејствија кои се водат на територијата на Република Македонија да завршат за период од еден до два месеци. Редизајнираната програма треба да биде одобрена од страна на ММФ кон крајот на јули 2001.

4.3. Со цел да се намали буџетскиот дефицит и успешно да се спроведе монетарната политика во насока на одржување на стабилноста на цените и одржување на стабилен курс на денарот, во проекциите со ММФ е инкорпорирано воведување на нов данок - данок на финансиски трансакции, кој како таков досега не постоеше во даночниот систем на Република Македонија. Данокот ќе биде воведен за период од шест месеци, и ќе се применува од 1 јули до 31 декември 2001 година.

Друга мерка која беше извршена во април 2001 година, беше повлекување на примарните пари извршено преку аукциите за продажба на благајнички записи на нефинансиски правни лица со цел стерилизирање на паричната маса во оптек.

Така вкупниот износ на продадени благајнички записи во месец април 2001 година се зголеми за 51 милион денари, со што на 30.04.2001 година достигна ниво од 1.911 милиони денари.

4.4. За покривање на проектираниот дефицит во платниот биланс, во износ од 65 милиони долари, со членовите на мисијата на ММФ, како и со претставниците на ЕУ при нивната последна посета беше разгледана можноста за организирање на донаторска конференција под покровителство на ЕУ и ММФ на која би се обезбедиле потребните средства за финансирање на финансискиот гап.

Иако според зборовите на претставниците од ЕУ постојат бројни пречки за организирање на конференција во услови како што се актуелните, сепак очекувањата се сепак дека донаторите би се сретнале кон крајот на месец јули оваа година во Брисел. Обезбедувањето на потребните финансиски средства за покривање на финансискиот гап, поддржано од страна на меѓународната заедница е неопходно за да може да се реализира редизајнираната програма за 2001 година и да се продолжи со спроведување на започнатите, во моментов забавени реформски активности. Доколку не се обезбедат потребните финансиски средства, ќе биде отежнато исполнувањето на проектираните макроекономски агрегати за 2001 година, а посебно, остварувањето на проектираниот БДП, инфлацијата, монетарната стабилност што ќе предизвика дополнителни економски и социјални притисоци, а ќе биде оневозможена и планираната брза и сериозна

имплементација на структурните реформи што е клучен фактор за динамизирање на економскиот раст во државата.

Во текот на неодамнешната мисија на ЕУ во врска со исполнувањето на условите за повлекување на втората транша (22 милиони ЕВРА) од макрофинансиската поддршка на ЕУ на РМ, меѓу другото, беше разговарано и за постапката за организирање на средба на можните донатори на техничко ниво или за организирање на донаторска конференција на министерско ниво.

Препорака на мисијата на ЕУ е да се подготви поширок извештај и истиот да се достави до највисоките претставници на Европската комисија и на Светската банка, под чие покровителство треба да биде организирана помошта за платниот биланс на РМ. Врз основа на извештајот кој ќе биде разгледан од страна на Steering committee во кој членуваат земјите од Г-7 плус Холандија плус претставници од Светска банка и од ММФ, ќе се обезбедат сугестии за видот и големината на донаторската конференција или за средба на потенцијални донатори на техничко ниво.

МИНИСТЕРСТВО ЗА ФИНАНСИИ
РЕПУБЛИКА МАКЕДОНИЈА

УПРАВУВАЧКИОТ ТИМ НА

**проф. д-р
Трајко Славески**
Советник на
Министерството за
финансии

м-р Анита Ангеловска
Помошник на Министерот -
Сектор за трезор

Тони Димитриевски
Директор на Управа за
јавни приходи

НИКОЛА ГРУЕВСКИ
Министер за финансии на
Република Македонија

**проф. д-р
Стефан Георгиевски**
Советник на Министерството
за финансии

**проф д-р
Михаил Петковски**
Советник на Министерството
за финансии

Горан Трајковски
Советник на Министерот за финансии
Претседател на Советот за
денационализација

**Светлана
Јаневска**
Помошник на Министерот
Сектор за даночна политика
и администрација

**Драган
Мартиновски**
Потсекретар - Сектор за
финансиски систем

Зоран Глигоров
Помошник на
Министерот Сектор за
царински систем

МИНИСТЕРСТВОТО НА ФИНАНСИИ

Ванчо Каргов
Државен секретар

Александра Накева
Помошник на министерот
Сектор за супервизија на
осигурувањето

Горан Анастасовски
Директор на Заводот
за платен промет

Трајко Спасовски
Помошник на Министерот
Сектор за Буџет

Драги Тасевски
Помошник на Министерот
Сектор за финансиски систем

м-р Зоран Ставрски
Помошник на Извршен
директор во Светска Банка

**проф. д-р Живко
Атанасовски**
Советник на Министерството
за финансии

**Мирослав
Јовановиќ**
Помошник на Министерот
Сектор за информатика

Менка Спасовска
Помошник на министерот,
Сектор за правни
и административни работи

Горан Анчевски
Помошник на Министерот
Сектор за меѓународни
финансии

ПОДГОТВУВА И ИЗДАВА

МИНИСТЕРСТВО ЗА ФИНАНСИИ РЕПУБЛИКА МАКЕДОНИЈА

ул. "Даме Груев" 14, 1000 Скопје, Тел: (389) 02 117 288, Факс: (389) 02 117 280

Интернет адреса: <http://www.finance.gov.mk>

ГЛАВЕН И ОДГОВОРЕН УРЕДНИК

Александар Стојков

РЕДАКЦИСКИ КОЛЕГИУМ

Ванчо Каргов

м-р Анита Ангеловска

Александра Накева

Гордана Јанкулоска

Гордана Ивановиќ

ЛЕКТОР

Лилјана Пујовска

"ПРОДУКЦИЈА М"

ДИЗАЈН: DS

Зоран Ризовски - Рижо

Мирослав Милановиќ

ФОТОГРАФИЈА

Кире Галевски

ФОТОЛИТИ

МагнаСкен, Скопје

ПЕЧАТИ

Нико Компани, Скопје

ТИРАЖ

500 примероци

**ПРИ КОРИСТЕЊЕТО НА ПОДАТОЦИТЕ ОД ОВАА
ПУБЛИКАЦИЈА, ГИ МОЛИМЕ КОРИСНИЦИТЕ
ЗАДОЛЖИТЕЛНО ДА ГО НАВЕДАТ ИЗВОРОТ**

ISSN 1409 - 9225

Билт. Минист. Финанс.

6/2001